

DELACRE-VILVOORDE OPGEDOECT
Onderhandelingsethiek zoek

Myriam De Pauw
In opdracht van Prof. Dr. Albert Martens

UBS 6313214

CIP Koninklijke Bibliotheek Albert I

Martens, Albert

Delacre-Vilvoorde opgedoekt – onderhandelingsethiek zoek – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, 1995, 123 p. – (Dossier: 11).

ISBN 90-75314-04-3

D/1995/6302/4

NUGI: 695

SWIDOC-trefwoord: 11.5 bedrijfsbezetting en stakingen

SWAV-trefwoord: 11.5 bedrijfsbezetting en stakingen

Het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming (WAV) is een samenwerkingsverband tussen drie onderzoeksgroepen van de KU Leuven: het Centrum voor Arbeids- en Organisationsociologie van het Departement Sociologie, het Centrum voor Economische Studiën (CES) en de sector Arbeid van het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA). Promotor is Prof. dr. J. Bundervoet (Departement Sociologie); co-promotoren zijn Prof. dr. F. Spinnewyn (CES) en de heer P. van der Hallen (HIVA), die eveneens de coördinatie waarneemt.

In opdracht van de Federale Regering (de Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden) coördineert dit Steunpunt de uitbouw van een netwerk van gebruikersgroepen rond statistieken en databanken in verband met gegevens over arbeid, arbeidsmarkt en arbeidsverhoudingen. In opdracht van de Vlaamse Regering en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen coördineert dit Steunpunt de uitbouw en werkzaamheden van VIONA, het Vlaams Interuniversitair OnderzoeksNetwerk Arbeidsmarktrapportering, dat moet instaan voor de publikatie van een Jaarlijks Arbeidsmarktverslag Vlaanderen.

Copyright (1995) Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming
E. Van Evenstraat 2B 3000 Leuven
Tel. 016/32 32 39 Fax 016/32 32 40

De uitgave van dit dossier kadert in de werkzaamheden die uitgevoerd worden voor de Federale Regering.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

ERRATUM

PERSONALIA

Myriam De Pauw (1950), licentiaat in de criminologie (KU Leuven), initiatiefneemster en coördinator van het piloot-project voor volwasseneneducatie 'Limburgs Adviescentrum voor bijscholing' (LAB 1980-1986), Bob Schouten Award van het European Bureau for Adult Education (EBAE 1984), assistente pedagogiek aan de RUG (1989-1995), initiatiefneemster en coördinator van het RUG Centrum voor Vrouwenstudies (1991-1995), national contact van het Europees netwerk voor vrouwenstudies van de Raad van Europa (ENWS 1989-1995).

Aniana Declercq (1969), is licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen en in de sociologie. Zij is momenteel tewerkgesteld als aspirant van het NFWO aan de afdeling sociologie van Sociaal Beleid van de KU Leuven.

Martine Schoonbroodt (1971), is licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen met een specialisatie in personeelsbeleid. Momenteel werkt zij als redacteur bij Wolters Kluwer België.

Tilde Vandenbroucke (1972) studeerde af als handelsingenieur, optie personeelsbeleid, aan de KU Leuven in 1994. Momenteel is zij werkzaam in een Westvlaamse textielonderneming, waar zij verantwoordelijk is voor verscheidene projecten op de productie-afdeling.

Monique Ramioul (1960) is socioloog. Zij is wetenschappelijk medewerkster aan het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming (KU Leuven).

Albert Martens (1940), hoogleraar KU Leuven. Hij doceert sociologie van de arbeidsverhoudingen en doet onderzoek over arbeidsmarkt, bedrijfssluitingen en stakingen.

Voorwoord

Bedrijven sluiten. Werknemers verliezen hun baan. Dagelijks.

Telkens is het een verrassing en prangende angst.

Sommigen staan verstomd, weerloos, verlamd. Anderen verzetten zich. Velen worden voor lange weken werkloos.

Op 30 maart 1992 werd de sluiting in 1994 van Delacre-Vilvoorde aangekondigd. Meer dan 500 arbeid(st)ers worden ontslagen.

Een dagelijks feit. Waarom nog zoveel literatuur hierover?

Omdat ik, gij, wij rekenschap moeten afleggen en met onze schuldgevoelens geen weg weten.

Bij Delacre werkten vele vrouwen: Marokkaanse, Spaanse, Italiaanse, ... en Belgische. Vele jaren te samen met mannen, Belgen en niet-Belgen. Zoals in de mijnen, maar daar werkten geen vrouwen.

Zij werkten lange jaren samen en hard om hun loon. De vakbond was er sterk. De sluitingsplannen konden ze niet verkroppen. 50 dagen staking en bezetting hebben de sluiting niet kunnen weren. Als straf voor hun verzet verloren ze twee jaar werk en meer dan 330 miljoen sluitingsvergoeding. Nooit is men er voor een sluiting zo goedkoop van afgeraakt.

Een schande.

Waarom?

Omdat het om vrouwen ging? Of om vreemdelingen? Omdat ze in de 'voeding' werkten?

Kwetsbare, 'risico werknemers' als gebroken koekjes vermorzeld.

Na anderhalve maand staking en straatbezetting en na één nacht onderhandelen op het verzoeningsbureau wordt het (tweede) sociaal sluitingsplan weggestemd. Een mooie kans voor de werkgever om alle toegevingen in te trekken. De 'basis' heeft het toch zo gewild. Of niet?

Van de vakbonden hoort men dan niets meer. Geruisloos, met de staart tussen de benen, van het strijdtoneel verdwenen. De staking hadden 'ze' toch erkend en gesteund. Met tegenzin?

Iedereen aan de dop. De sterken (Belgische mannen met een stiel) geraken aan nieuw werk. De anderen, zij die overblijven (vrouwen, migranten), zelden of nooit meer.

Het zo fel bewierookt Belgisch overlegmodel heeft hier gefaald.

Waarom ? ...

Drie vrouwen, Aniana Declercq, Tilde Vandenbroucke en Martine Schoonbroodt hebben aan de universiteit hierover een eindwerk geschreven. Een vierde, Myriam De Pauw, nam deze compacte versie voor haar rekening. De foto's zijn van Christian Heyens. Monique Ramioul van het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming tenslotte, verzorgde de eindredactie.

Omdat men het niet zou vergeten ...
en herhalen.

Nimmer.

Albert Martens
December 1995

Inhoud

Deel I / KRONIEK VAN STAKING TOT BEZETTING ... TOT SLUITING VAN HET BEDRIJF	9
--	---

Hoofdstuk 1 / Campbell-Delacre: een multinationale onderne- ming als geen andere	11
---	----

1. Een historisch overzicht van de Belgische koekjesindustrie	11
2. Hoe het groeide	12
3. De bedrijfspolitiek van een multinationale onderneming	14
3.1 Vóór de herstructurering van 1989	14
3.2 Grondige reorganisatie vanaf 1989	15
3.3 Campbell Soup Company/Campbell Biscuits Europe/Delacre	17

Hoofdstuk 2 / Kroniek van een bedrijfssluiting	19
---	----

1. Een conflict escaleert	19
1.1 Signalen van een nakende sluiting	19
1.2 De sluitingsmededeling slaat in als een bom	20
1.3 Van staking naar bezetting	21
1.4 De bezetters staan alleen ...	21
1.5 Werknemersvertegenwoordigers toch op verzoeningsbureau	23

1.6	Het Hof van Beroep doet de fabriek ontruimen	23
1.7	Verzoening met hindernissen	25
2.	Sociale plannen op de klippen	27
2.1	Eindelijk onderhandelen over een sociaal plan	27
2.2	Eerste voorstellen van de directie en vakbonden	27
2.3	Te nemen of te laten	29
2.4	Schema van de voorstellen	31
2.5	Twee jaar eerder dicht	34
2.6	535 werknemers de dupe	36
3.	Een bezetting van acht weken samengevat	37
	Hoofdstuk 3 / Rol en standpunten van de werkgevers	45
1.	De rol van de directie in de sluiting	45
1.1	Motivatie en beslissing voor de sluiting	45
1.2	De tewerkstellingscel flopt	47
2.	Sluitingsstrategie: advocaten en vonnissen	47
2.1	Amerikaanse reflex, Belgisch precedent	47
2.2	Geen uniek geval	49
3.	Standpunt van de werkgeversfederatie	49
	Hoofdstuk 4 / Rol en standpunten van de vakbonden	51
1.	Meer dan twintig jaar syndicale successen	51
2.	De vakbondsstructuren verklaren één en ander	51
2.1	Top versus basis	51
2.2	Solidariteit binnen de zuilen en binnen de MNO ?	52
3.	Balanceren op het scherp van de snede	53

Deel II / GEVOLGEN VAN DE SLUITING 55**Hoofdstuk 1 / Gevolgen van de sluiting voor de werknemers** 57

- 1. Tewerkstellingssituatie bij Delacre Vilvoorde vóór de problemen** 57
 - 1.1 Een vrouw- en migrantvriendelijk personeelsbeleid 57
 - 1.2 Bedrijfstrouw 58
- 2. Na de sluiting** 59
 - 2.1 Tweemaal een onverwachte klap 59
 - 2.2 Individuele loopbaanprofielen na de sluiting 59
- 3. Vooropleiding en werkervaring** 60
 - 3.1 Vooropleiding 60
 - 3.2 Bijscholing 61
 - 3.3 Functieniveau vóór de afvloeiing 61
 - 3.4 Werkervaring vóór Delacre 61
- 4. Persoonsgebonden kenmerken** 62
 - 4.1 Leeftijd en anciënniteit 62
 - 4.2 Taalvaardigheid ... of gewoon discriminatie 62
- 5. Na Delacre terug aan het werk** 63
 - 5.1 De sollicitatie- en aanwervingskanalen 63
 - 5.2 Werkomstandigheden 64
 - 5.3 Even vergelijken ... 65

Hoofdstuk 2 / Andere gevolgen 77

- 1. Delacre na de sluiting** 77
- 2. Gevolgen voor Vilvoorde** 78

Deel III / ENKELE BESCHOUWINGEN	79
Hoofdstuk 1 / Stakingsvrijheid of stakingsverbod: het stakingsrecht bedreigd?	81
1. Sociale Grondrechten	81
2. Het recht op collectief optreden	83
Hoofdstuk 2 / Onderhandelingsethiek zoek	85
1. Geen nieuwe investeringen in Vilvoorde: twee vliegen in één klap	85
2. De vakbonden: hoogmoed komt voor de val?	86
3. Een goede afloop gehypothekeerd	87
Nawoord / Tussen strijdsyndicalisme en onderhandelingsrealisme	89
Bijlage / Arrest van het Hof van Beroep van Brussel – 4 mei 1992	93
Fotokroniek	107
Bibliografie	117
Personalia	119
Steunpunt WAV publikaties	121

Deel I

KRONIEK VAN STAKING TOT BEZETTING ... TOT SLUITING VAN HET BEDRIJF

Hoofdstuk 1

Campbell-Delacre : een multinationale onderneming als geen andere

1. Een historisch overzicht van de Belgische koekjesindustrie

Bij de eerste vervaardiging van koekjes in de 15de eeuw was het slechts de bedoeling de Engelse zeelui en ontdekkingsreizigers te voorzien van een broodvervangend middel met een langere bewaartijd. Dit *droge koekje* ('biscuit': tweemaal gebakken dus) sloeg, eenmaal verfijnd met chocolade, honing en kruiden, ook in bij een groter publiek.

De vijf oudste koekjesbedrijven produceren nog steeds. Het in 1829 opgerichte eerste Belgische biscuitproductiebedrijf 'Dandoy' bleef hoofdzakelijk in Engelse handen. De eerste Belgische biscuitfabrikant De Beukelaer vestigden zich in 1860 in Antwerpen. Hierna volgden Delacre in 1872 en Usines Victoria, beiden in Brussel. Biscuit Parein ging in 1895 van start. De Beukelaer, Biscuit Parein en Usines Victoria groepeerden zich in General Biscuits België, in 1987 overgenomen door de Franse groep BSN.

Kenmerkend is ten eerste dat *80% van de Belgische productie in Vlaanderen* gebeurt (op een totaal van 70 zijn er 57 in Vlaanderen, 7 in het Brusselse en 6 in Wallonië) en ten tweede de *overwegend vrouwelijke tewerkstelling in dit productieproces*.

In 1991 telde België *zeven grote koekjesproducenten* (met meer dan 100 werknemers): Delacre maakt deel uit van de Amerikaanse multinational Campbell Soup Company en had twee productiecentra, nl. in Vilvoorde en in Lambermont; General Biscuits Belgium maakt sinds 1987 deel uit van het Franse BSN, heeft twee productiecentra, nl. in Herentals en Beveren, en levert de merken Lu, de Beukelaer en Heudebert; Corona-Lotus vervaardigt speculaas in Lembeke en cakes in Gent; Suzy maakt deel uit van de groep Grand Metropolitan.

Opvallend voor ons land is dat *10 bedrijven 80% van de productie realiseren* terwijl de resterende 60, waaronder veel KMO's, instaan voor de resterende 20%.

2. Hoe het groeide

Omdat chocolade toen eerder als versterkend middel dan als versnapering gegeerd was, vestigde Charles *Delacre*, een Franse apotheker, zich in 1870 als chocolatier in hartje *Brussel*. Als hofleverancier vanaf 1879, moest deze eerste vestigingsplaats al gauw plaats maken voor een ruimere. Op zoek naar een gunstige infrastructuur en voldoende beschikbare arbeidskrachten bleek Vilvoorde de beste keuze. Enkele jaren later reeds, vanaf 1891, werd met de koekjesproductie van start gegaan. Dan sloeg de oorlog toe. Pas hersteld van de schade die onder de Eerste Wereldoorlog was toegebracht, zag men zich tijdens de Tweede Wereldoorlog verplicht tijdelijk over te schakelen op de productie van meel en poedermelk. Na de bevrijding ging het zakencijfer weer vrij vlug de hoogte in, maar nam tevens de concurrentie toe. Om de te grote investeringskosten van vernieuwingen te drukken, opteerde *Delacre* ervoor zich nog slechts toe te leggen op de vervaardiging van fijne kwaliteitskoekjes.

De toevallige ontmoeting met de eigenaars van een Amerikaanse industriële broodbakkerij, op zoek naar nieuwe produktiemogelijkheden, had voor gevolg dat het *Delacre*-koekje ook op Amerikaans grondgebied zijn weg vond. Door een licentieovereenkomst van 1952 kon *Pepperidge Inc.* zelf *Delacre*-koekjes produceren en verdelen. Vrij vlug volgden handels- en licentie-overeenkomsten met andere West-Europese landen.

In de VS werd eind jaren zestig van de vorige eeuw, een tiental jaar voordat *Delacre* met zijn chocoladeproductie begon, een ander succesvol bedrijf opgestart. *Joseph Campbell* begon met de productie van ingeblikt voedsel. Vanaf 1876 sloot *Arthur Dorrance* zich bij hem aan. Na *Joseph Campbell's* terugtrekking in 1894 nam de *Dorrance* familie, die ook vandaag nog over een meerderheidsparticipatie beschikt, de leiding over. Het ontwikkelen van een manier om gecondenseerde soep te maken werd de basis van hun succes. De overname, in 1995, van *Franco-America*, toen marktleider voor soepen, versterkte en bevestigde *Campbell's* troeven. De *Campbell Soup Company* (*CSC*, vanaf 1922) bouwde een reputatie op van een conservatief, voorzichtig bedrijf.

Een overname van *Pepperidge Inc.* drong zich op om ook in de koekjesindustrie een stevige voet aan de grond te krijgen. Het technologisch ontwikkelingsproces voor de koekjesvervaardiging bleek echter eigendom van het Belgische *Delacre*. In een ultieme poging zelf *Pepperidge* over te nemen deed *Delacre* een beroep op nieuwe potentiële beleggers. Hierop reageerde *Campbell Soup Company* met een dermate sterk bod dat *Delacre* erop inging.

Door de overname van *Pepperidge Inc.* en *Delacre* in 1961 kreeg *Campbell* de volledige controle in handen. *Delacre* slaagde er evenwel in haar autonomie te behouden. De nieuwe situatie bleek *Delacre* overigens geen windeieren te leggen want in minder dan 10 jaar verviervoudigde de omzet.

De multinationale onderneming Campbell Soup Company groepeerst internationaal 27 bedrijven, alle in de voedingssector. Naast Delacre maken in België nog twee dochterondernemingen deel uit van dit concern, nl. het chocoladebedrijf Godiva te Brussel en Devos-Lemmens in Puurs.

Schema 1.1 Bedrijfsprofiel Campbell Soup Company 1991

<i>Campbell Soup Company Inc. (USA) (CSC)</i>	
Hoofdkantoor	> Camden, New Jersey
Medewerkers	> 40 000
Jaarlijkse omzet	> 6 208,5 milj. \$ (1990)
Productie-faciliteiten	> 54 in de Verenigde Staten nl. Blikvoedsel, bevroren voedsel, gedroogd voedsel, champignons, augurken, vis, sauzen, gebakken produkten
Belangrijkste merken	> Campbell's Soup, Biscuits Delacre, Godiva Chocolates, Pepperidge Farm, Prego, Swanson, V-8
<i>Campbell Biscuits Europe (CBE)</i>	
Hoofdkantoor	> Zaventem
Medewerkers	> 2 000
Jaarlijkse omzet	> + 200 milj. \$
Productie-faciliteiten	> Vilvoorde, Lambermont, Nieppe (FR), Pleyben (FR), Ede (NL), Tholen (NL)
Belangrijkste markten	> België, Frankrijk, Nederland, Duitsland, UK, overige EG-markten, Noord-Amerika (export naar meer dan 50 landen)
Merken	> Delacre
Belangrijkste produkten	> Tea time, Namur collection en andere assortimenten; Suprêmes, Cigarettes Russes; Delichoc, Nobosprits, Galettes de Pleyben, Biarritz
<i>België</i>	
Hoofdkantoor	> Zaventem
Medewerkers	> 904
Jaarlijkse omzet	> 50 milj. \$ (1 750 milj. BEF)
Productie-faciliteiten	> Vilvoorde, Lambermont
Merken	> Delacre
Belangrijkste produkten	> Tea Time, Marquisettes, Namur en andere assortimenten, Cigarettes Russes, Delichoc, Biarritz

3. De bedrijfspolitiek van een multinationale onderneming

3.1 Vóór de herstructurering van 1989

Opvallend voor Campbell was dat weloverwogen geopteerd werd de diversificatie alleen binnen de voedingssector door te voeren. Stilaan kwamen achtereenvolgens groenten- en vruchtesappen, diepvriesprodukten, bereide maaltijden, koekjes, snoepgoed alsook vlees en mayonaise voor in het aanbod. In tegenstelling tot bedrijven die er de meest uiteenlopende produkten op nahielden – men spreekt van de naoorlogse diversificatiegolf – moest Campbell slechts enkele produktietakken opnieuw afstoten. Al kwamen dergelijke ‘miskopen’ niet vaak voor, ze waren toch telkens een ernstige aderlating. De nieuwste machines werden immers van het ene land naar het andere overgebracht, zodat bij het opnieuw verkopen ook de machines verloren waren.

De koekjesindustrie ging een steeds grotere plaats innemen. Ten eerste werden de activiteiten met twee koekjesmerken uitgebreid, nl. het Nederlandse Nobo De Waal en het Franse Pleyben, en werd voor de Delacre-productie een nieuwe fabriek gebouwd in Lambermont. Ten tweede moest het in 1988 opgerichte *Campbell Biscuits Europe (CBE)*, met zetel in Zaventem, de Europese koekjesbedrijven coördineren.

Dat Campbell vrij laat op de internationale markt actief werd, en bovendien slechts buitenlandse bedrijven overnam waarvan de productie overeenkwam met wat Campbell zelf in de VS produceerde, kadert in de relatief conservatieve beleidsvoering. Telkens beoogde men door een meerderheidsbelang binnen het jaar tot een volledige overname over te gaan. Zelfs na een aantal sterke buitenlandse overnames haalde Campbell in 1980 toch nog geen 20% van haar omzet buiten de VS.

De VS-markt raakte eind jaren tachtig in toenemende mate verzadigd aan voedingsprodukten. Bovendien focuste John Dorrance vooral in op de voedselkwaliteit, de produktietechniek en de sociale aspecten van het bedrijfsleven in zijn beleid. Door onvoldoende rekening te houden met marktstrategieën en met de zich opdringende kostenreductie waren minder goede resultaten onvermijdelijk.

Begin '70: Een nieuwe fabriek ... en wel in Lambermont

Na de tweede wereldoorlog werd de heer Willems de Ladersous mede-eigenaar van Delacre en tevens Voorzitter van de Raad van Bestuur. Deze grootgrondbezitter was bovendien dé verbindingspersoon tussen Amerika en Europa. Begin jaren zeventig ging het de biscuitsector dermate goed dat Vilvoorde te klein werd. Er waren enkele alternatieven: Vilvoorde uitbreiden, een nieuwe fabriek in de regio of een nieuwe fabriek dichterbij de Duitse grens. De Duitse markt lonkte immers. Uitbreiden in Vilvoorde leek uitgesloten: een té verouderde constructie met ontelbare verdiepingen en tussenverdiepingen omringd door een woonwijk en een spoorweg. Willems de Ladersous had veel grond in Lambermont, op een 30-tal kilometer van de Duitse grens ... weliswaar 'in the middle of nowhere' en moeilijk bereikbaar, maar daar viel wel een mouw aan te passen. De Raad van Beheer behoefde toen nog geen studies om beslissingen te staven. De syndicaten, die onraad roken met zo'n tweede Belgische dochteronderneming, werden gusust en met een kluitje in 't riet gestuurd. Later is gebleken dat Wallonië voor deze tewerkstellingsaanwinst gevochten heeft. De Vlaamse regering hield zich aan de Europese richtlijnen en kon geen subsidies toekennen. De onrust van de vakbonden, 25 jaar geleden al, is uiteindelijk wel heel terecht gebleken.

3.2 Grondige reorganisatie vanaf 1989

Met de nieuwe Chief Executive Officer, David W. Johnson, braken voor Campbell nieuwe tijden aan. Johnson haalde eerder het babyvoedingsbedrijf Gerber uit het slop. Bij Campbell reserveerde hij meteen miljoenen dollars voor omvangrijke herstructureringen. Met het oog op de op stapel staande North-American Free Trade Association (NAFTA) concentreerde Johnson zich in een eerste periode op de reorganisatie van Noord-Amerika. Vanaf 1991 zou Europa aan de beurt komen.

Door de algemene reorganisatie en herstructurering, de strakke financiële doelstellingen en het optimaliseren van de coördinatie én door de uiteindelijk geboekte resultaten, kon Johnson op steeds meer vertrouwen rekenen van de Dorrance familie.

Sleutelwoorden in Johnsons beleidsvisie werden: kernactiviteiten, internationalisatie, merkenbeleid en een Total Quality Managementprogramma.

Als gevolg van een toenemende verzadiging van de markten in Europa en de VS en de steeds sterkere concurrentie in de jaren 80, besliste men zich nog slechts op de *kernactiviteiten* te richten.

Campbell opteerde voor soep en koekjes. Via herstructurering en kostenbesparingen werd strijd gevoerd om tot de topproducenten te behoren. Op 18 maanden tijd werden 20 bedrijven gesloten en verminderde het personeelsbestand wereldwijd met 20%, nl. van 55 412 werknemers in 1989 naar 43 256 in 1992.

Tweede pijler werd het intensifiëren van de *internationalisatie*. Om de concurrentieslag niet te verliezen was ook een sterke aanwezigheidspolitiek vereist in Azië en Oost-Europa. Met het oog op nieuwe produktievestigingen aldaar werden alvast verkooppunten en kantoren geopend.

In het spoor van belangrijke concurrenten als Heinz en CPC beoogde Johnson een verdubbeling van het percentage van de omzet die buiten de VS gerealiseerd werd, nl. van 26% naar 50%.

Ter ondersteuning van deze internationalisatie moest een *sterk merkenbeleid* gevoerd worden. De activiteiten werden rond potentieel mondiale merken gecentreerd. De voor de hand liggende keuze voor soepen werd Campbell, voor koekjes opteerde CSC o.m. voor Delacre.

De optimalisering die Johnson beoogde resulteerde ook in het opstarten van '*kwaliteitskringen*': het 'Total Quality Management' programma. Op het vlak van het personeelsbeleid werd vooral de versterking van de motivatie van de werknemers vooropgezet. In de intensieve training en opleiding stonden sociale vaardigheden centraal: vlotter samenwerken, beter communiceren en conflicten leren oplossen. Meer inspraak werd gestimuleerd in daartoe opgerichte werkgroepen en door het uitreiken van prijzen voor de beste innovatievoorstellen. Andere vooropgestelde effecten betroffen: verbetering van productieprocessen, kwaliteitsverhoging, kostenreductie en verbetering van de klantenbinding.

Ook betekenisvol voor de nieuwe bedrijfscultuur was de invoering van een *universele gedragscode*. Bedoeling werd de belangen van de sollicitant aan de doelstellingen van het bedrijf te toetsen en bij de aanwerving elke discriminatie o.b.v. ras of geslacht uit te sluiten.

3.3 Campbell Soup Company/Campbell Biscuits Europe/Delacre

Johnson bracht ook fundamentele structurele wijzigingen aan. Naast grotere regionale divisies met eigen omzet- en winstverantwoordelijkheid, functioneerden nu ook 'afdelingen per produktgroep'. Zo ging in 1990 de divisie '*Biscuits and Bakery*' van start.

Ook *Campbell Biscuits Europe* (CBE) werd grondig herzien. De concentratie van potentiële consumenten als gevolg van de Europese eenmaking en de verscherpte concurrentie noodzaakten in 1991 een 'paneuropese' aanpak. Omzetverdubbeling werd het streefdoel. Naast het uitbouwen van de bestaande markten won ook de exporthandel aan belang en kregen kostenbesparende maatregelen meer prioriteit.

Voortaan zou bij het opteren voor één produkt ook slechts voor één verpakkingswijze gekozen worden en zou in de verschillende Europese landen éénzelfde reclamecampagne gevoerd worden. De produktie en bevoorrading van de CBE-dochterondernemingen werden voortaan eveneens gecentraliseerd.

Het implementeren van deze nieuwe produkt- en activiteitenstructuur vergde uiteraard de nodige tijd en groeiproblemen waren in deze introductiefase dan ook niet te vermijden.

De afhankelijkheid van het moederbedrijf bleef gehandhaafd. De bedrijfsstrategie werd nog steeds door de Campbell Soup Company uitgestippeld. De beslissingsprocedure in de verschillende produktie-eenheden bleef dan ook complex. Dossiers betreffende geplande investeringsuitgaven, bijvoorbeeld, moesten steeds meer hiërarchische niveaus doorlopen naarmate het om grotere sommen ging.

Biscuits Delacre, vijfde op de Europese koekjesmarkt en goed voor 3% van het marktaandeel (BSN bijt de spits af met 22%), telde in 1991 zes produktie-eenheden in drie verschillende Europese landen nl.: Vilvoorde en Lambermont voor België, Nieppe en Pleyben in Frankrijk, Ede en Tholen in Nederland. Deze zes koekjesfabrieken stonden garant voor ongeveer tweeduizend arbeidsplaatsen.

De *Belgische* afdeling van *Biscuits Delacre* was goed voor één vierde van de jaarlijkse omzet van Campbell Biscuits Europe (nl. voor 50 miljoen dollar). Vilvoorde nam tot in 1992 met een produktiecapaciteit van 19 000 ton het leeuwendeel voor zich; Lambermont haalde toen 12 000 ton.

Fusies en overnames van bedrijven: historisch perspectief

De trend tot *industriële concentratie tussen bedrijven van verschillende landen* verliep in golfbewegingen.

Net voor de eeuwwisseling, bij de verdubbeling van de economische groei, tekent zich een eerste *concentratiegolf* af.

De optimistische verwachtingen van de herstelperiode na de eerste wereldoorlog heeft een tweede golf voor gevolg.

Na de kalmere periode als nasleep van een groeiend protectionisme, kent de wereldhandel een nieuwe groeipiek tussen 1958 en 1971. Kenmerkend voor deze derde concentratiegolf is dat *grote Amerikaanse bedrijven* op de groeiende EG-markt hun intrede doen (o.m. de Campbell Soup Company).

Terloops, begin de jaren zeventig stonden de multinationals flink ter discussie. De Verenigde Naties probeerden daarom een *gedragscode* uit te werken. Deze eerste aanzet mislukte echter. De OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) en de IAO (Internationale Arbeidsorganisatie) brachten het in 1976 wel voor mekaar. De voorschriften betreffen o.m.

het informatierecht, het vrijwaren van de concurrentie, financiële en sociale verplichtingen en afspraken in verband met de technologie. De 24 regeringen hebben de code ondertekend en de meeste multinationals beloofden deze na te leven. Afdwingbaarheid zat er echter niet in.

Waar een vierde concentratiegolf op mondiaal vlak reeds vanaf 1980 op gang komt, volgt Europa enkele jaren later.

Binnen de Europese Unie neemt de chemie- en voedingsindustrie 40% van alle fusies en overnames voor haar rekening en is het versterken van de marktpositie de sterkste aanleiding hiertoe.

Anderzijds wijzen mondiale statistieken op een andere trend, nl. op het *toenemend belang van regionalisatie en van 'continentalisatie'*. De drie pijlers van de mondiale economie, de Europese, de Amerikaanse en de Aziatische winnen sinds 1980 steeds aan belang: van 40% tot 50% in de jaren '90. Multinationale ondernemingen zullen zich steeds meer genoodzaakt zien hun activiteiten over de drie machtsblokken te spreiden om de concurrentieslag niet te verliezen.

Belang van de voedingssector op mondiaal niveau, op Europees vlak en in de Belgische economie

Op *mondiaal vlak* is het aandeel van de voedingssector in de 200 grootste industriële groepen 10%.

Europa blijkt bovendien de *belangrijkste producent* van voedingsmiddelen (Japan levert slechts half zoveel op als Europa). Nochtans prijken slechts drie Europese voedingsbedrijven in de wereld Top 10 (nl. Nestlé, Unilever en Grand Metropolitan).

De vraag betreft vooral gemakkelijk-klaar-te-maken voedingswaren en produkten met een langere houdbaarheid.

In de Europese Top 10 van de voedingsbedrijven spannen de Britse ondernemingen de kroon met 70% van de totale omzet.

In België nemen ondernemingen met buitenlands kapitaal 44% van de toegevoegde waarde, bijna 40% van de tewerkstelling en 65% van de uitvoer voor hun rekening. De meeste ondernemingen in ons land hebben een familiaal karakter en zijn aangewezen op overnames om hun marktpositie te verstevigen.

Hoofdstuk 2

Kroniek van een bedrijfssluiting

1. Een conflict escaleert

1.1 Signalen van een nakende sluiting

Op zoek naar alternatieven om de rendabiliteit te verbeteren en de winsten te verhogen, liet Campbell regelmatig bedrijfsdoorlichtingen uitvoeren.

In de grote herstructureringsplannen van Campbell, vanaf 1989, werd vooropgezet het aantal ondernemingen in Europa tot maximaal twee produktie-eenheden te reduceren. Grote ondernemingen moesten eerst de kleinere eenheden opslorpen. Daarna zou er evenwel nog één grote fabriek teveel zijn. Welke?

Opnieuw werden studieopdrachten terzake gegeven. De directie liet echter na de ondernemingsraad op de hoogte te brengen van de bevindingen van deze studies. Zelfs na lang aandringen moest men zich met een synthese van de conclusies tevreden stellen. Uit de onderzoeksgegevens zou blijken dat de fabriek in Vilvoorde de minst efficiënte infrastructuur had en dus ook, ondanks de goede centrale ligging, als eerste in aanmerking zou komen voor een sluiting.

Volgens de zgn. 'Epstein-studie' van 1989 zou een investering van twee miljard nodig zijn om de produktie in Vilvoorde te optimaliseren. Bovendien benadrukte men dat een dergelijke investering op korte termijn onverantwoord was.

Het PA-onderzoek van 1990, een analyse van de verschillende Europese produktie-eenheden aan de hand van modellen, stelde dat het bouwen van een nieuwe fabriek in de regio Vilvoorde niet te verantwoorden was en dat het sluiten van de 110 jaar oude fabriek de grootste besparingen zou meebrengen op Europees niveau.

Bij het bekend raken van deze conclusies van de laatste studie werden de Vilvoordse werknemers ongerust en gingen spontaan in staking. Zij eisten dat het Amerikaanse moederbedrijf zou bevestigen dat de fabriek niet zou gesloten worden. Na drie dagen ontzenuwde de directie de geruchten van een nakende sluiting. De Europese directie zei nog steeds bouwgrond in de regio te zoeken en deze bouwplannen op alle beleidsniveaus, ook bij de Amerikaanse directie, te

bepreiten. Met die bouwplannen zwaaide men tot twee weken voor de eigenlijke sluitingsmededeling. De communicatie tussen directie en vakbonden liep echter al enkele jaren stroef en er was wantrouwen alom.

1.2 De sluitingsmededeling slaat in als een bom

Op maandag 30 maart 1992 kregen alle werknemers van Vilvoorde een brief van de directie. De mededeling betrof de beslissing van de Raad van Bestuur om 4,3 miljard BEF te investeren in de zustermaatschappij in Lambermont. Deze verdrievoudiging van Lambermont en de installatie van de nieuwste technologieën aldaar betekende de sluiting van Vilvoorde in de tweede helft van 1994. "... Met de vertegenwoordigers van het personeel zullen alle mogelijkheden worden onderzocht. Hierbij wordt o.m. gedacht aan tewerkstelling in Lambermont, hulp bij het vinden van werk in andere bedrijven en vervroegd pensioen ..."

Vakbondsafgevaardigden werden voor een spoedvergadering bij de directie ontboden.

De werknemers reageerden heftig. Niemand vond het haalbaar dagelijks naar Verviers (Lambermont) te pendelen en men legde dan ook meteen het werk neer.

Het onmiddellijk gevormde *gemeenschappelijk vakbondsfront* van ABVV, ACLBV, ACV, BBTK en LBC erkende de staking, eiste de bouw van een nieuwe fabriek in Vilvoorde voor het behoud van de tewerkstelling en onderhandelingen met de Europese directie.

In een kranteninterview betreurde een vakbondssecretaris het dat Wallonië voortaan voordeel zou halen uit de jarenlang toegekende subsidies van het Vlaamse Gewest aan Delacre. Op de fabrieksmuren werd 'Walen buiten' gekalkt. Door dit communautair accent werd het conflict nog verscherpt.

Op 1 april verhinderen werknemers de toegang tot het bedrijf. Anderen trokken door de straten van Vilvoorde, terwijl Burgemeester Moyson een delegatie op het stadhuis ontving. De sluiting zou een verliespost van 1,26 miljoen betekenen voor de stad. De burgemeester regelde meteen een onderhoud met premier Dehaene, toevallig ook Vilvoordenaar en gemeenteraadslid. Dehaene beloofde aan de vakbondsafgevaardigden te bemiddelen bij de directie en aan Luc Van den Brande de inventaris op te vragen van de beschikbare terreinen voor de bouw van een nieuwe fabriek.

Toen de actievoerders ook de zetel van Campbell Biscuits Europe in Zaventem bezochten, werden ze door de waterkanonnen van de rijkswacht opgewacht. De beperkte delegatie kreeg van de Europese directie geen uitleg bij de 'economische motivatie' die aan de basis lag van de sluiting. Woordvoerder Vanbroekhoven verklaarde dat er geen financiële maar wel bedrijfseconomische beweegredenen speelden.

Door de staking van Vilvoorde kwam inmiddels stilaan de bevoorrading van Lambermont in het gedrang.

1.3 Van staking naar bezetting

De stakers meenden dat ze niets te verliezen hadden en waren tot een lange actie bereid. Haast ongemerkt ging de staking over in een bezetting. De officiële beslissing om te bezetten werd door het gemeenschappelijk vakbondsfront genomen op 2 april.

Nu Campbell Soup de sluiting ook op de beurs van Wall Street aankondigde, leek een herroeping van de beslissing wel erg onwaarschijnlijk. Toch bleven de stakende werknemers, de vakbondsafgevaardigden en de gewestelijke vakbondssecretarissen in hun winstkansen geloven.

In Zaventem legde de directie het personeel zwijgplicht op.

De bezetters in Vilvoorde verplichtten de portier en de veiligheidschef, beiden geen personeelsleden, om het bedrijf te verlaten en de sleutels te overhandigen. Om hun aanwezigheid in het bedrijf 24 uur op 24 te verzekeren, groepeerden de actievoerders zich nu in vijf ploegen.

De directie stuurde nu een tweede brief rond met de vermelding dat de directie van NV Biscuits Delacre door de Eerste Minister, de heer J.L. Dehaene, ontvangen was. In de brief werd ook aangedrongen om zo snel mogelijk het sociaal plan met de sociale partners door te nemen.

De vakbondssecretarissen ontvingen de volgende morgen een aangetekende brief van de directie waarin gewezen werd op de mogelijke risico's bij het buitensluiten van de veiligheidschef. In een persmededeling benadrukte de Vilvoordse VLD de menselijke gevolgen van de sluiting. Dat twee jaar voordien een nieuwe vestigingsplaats op Cargovil, de nieuwe industriezone rond Vilvoorde, beschikbaar was geweest, werd ook even aangestipt.

De voorzitter van het paritair comité probeerde tevergeefs de partijen rond de tafel te krijgen. Op 6 april hadden nog geen onderhandelingen met de directie plaatsgevonden. Voorwaarde van de directie was het bespreken van een sociaal plan. Voor het gemeenschappelijk vakbondsfront moest de bouw van een nieuwe fabriek in de regio ter tafel komen.

Het College van Burgemeester en Schepenen veroordeelde de sluiting in een motie en verzocht de Vlaamse Executieve te bemiddelen voor het behoud van de tewerkstelling in de regio.

1.4 De bezetters staan alleen ...

Ondanks het feit dat enkele Vilvoordse werknemers de toegang in de hoofdzetel van Zaventem belemmerden, kwam er weinig respons op hun oproep tot solida-

riteit. Volgens de vakbonden staakten de bedienden op 8 april wel tot 10 uur. Een delegatie zocht ondertussen steun bij andere bedrijven in de regio.

De directie verklaarde zich uiteindelijk bereid een delegatie te ontvangen, op voorwaarde dat de inkom van de hoofdzetel in Zaventem ontruimd werd. Op 10 april kwamen de gewestelijke secretarissen van de verschillende vakbonden, de syndicaal afgevaardigden en de bestuursleden van Delacre samen. De directie drukte nogmaals op de veiligheidsproblemen en herhaalde dat de beslissing definitief en onomkeerbaar was.

Vakbondssecretaris De Mey van het ABVV repliceerde dat “ook de nationale secretarissen hen niet zouden stoppen, ondanks alle pogingen van de directie om hen te beïnvloeden”. De nationale secretarissen waren immers als eerste op de hoogte gebracht van de sluitingsplannen. Ze hadden niet alleen begrip voor de argumenten van Delacre opgebracht, maar ze hadden vooral ook de reactie van hun eigen basis onderschat.

In een derde rondschrijven van de directie werd opgeroepen het werk te hervatten en de twee jaar werkzekerheid niet in gevaar te brengen.

Op 14 april ontving Luc Van den Brande een delegatie, maar deze verklaarde dat het Vlaamse Gewest in geen geval subsidies zou toekennen opdat Delacre in Vlaanderen zou blijven investeren.

Diezelfde dag besliste de *rechter in eerste aanleg* niet in te gaan op de eis van de directie om de bezetters een dwangsom op te leggen. Een tweede vergadering van directie, gewestelijke secretarissen en vakbondsafgevaardigden liep op niets uit, maar de directie maakte wel duidelijk dat elke stakingsdag minder geld voor het sociaal plan betekende.

Op 15 april bezette een delegatie ook de ingang van Continental Foods in Puurs, een ander dochterbedrijf van Campbell. Bij de directie kloegen ze aan van Delacre een brief te hebben ontvangen waarin de mogelijkheid geopperd werd in Puurs aan de slag te kunnen: Continental Foods bleek echter zelf een herstructurering met afvloeiingen door te voeren.

Wanneer een andere zustermaatschappij, Godiva, uit solidariteit voorstelde zeshonderd zakjes paaseieren te leveren voor het kinderpaasfeest, stak de Delacre-directie hier een stokje voor.

Ondertussen waren de gevolgen voor de bevoorrading van Lambermont van die aard dat reeds 40% van de arbeiders technisch werkloos was.

Uiteindelijk kwam dan toch het *verzoeningsbureau* voor ‘t eerst samen. Weliswaar tevergeefs want de vertegenwoordigers van het personeel daagden niet op. In het verslag van de vergadering vroegen de nationaal verantwoordelijken aan de directie om de financiële en economische gegevens van de transfer naar Lambermont te bezorgen.

De daaropvolgende dag werd de hoofdzetel in Zaventem met eieren bekogeld. De ondernemingsraad kwam in buitengewone vergadering bijeen. De directie argumenteerde de noodzaak de activiteiten te concentreren, terwijl de vakbonden hen

verweten dat Lambermont prioriteit kreeg omwille van de lagere loonkost en de minder sterke syndicale druk. De vragen over wat er ná de geplande sluiting met de verloren arbeidsplaatsen moest gebeuren, wat de waarde van de terreinen en fabrieksgebouwen in Vilvoorde was en hoe hoog de globale kosten van de hele transfer opliepen, bleven onbeantwoord.

Omdat alle droge koekjes in Vilvoorde gebakken werden, kreeg heel Campbell door de bezetting af te rekenen met bevoorradingsproblemen. Op 17 april nam het gemeenschappelijk vakbondsfront contact op met de Nederlandse en Franse zustermaatschappijen. Bedoeling was ervoor te zorgen dat de produktie van Vilvoorde in geen geval zou overgenomen worden. Van een dergelijke internationale solidariteit kwam echter niets in huis.

1.5 Werknemersvertegenwoordigers toch op verzoeningsbureau

Als het verzoeningsbureau op 21 april voor een tweede maal wordt samengeroepen dagen de werknemersvertegenwoordigers wel op. Op hun uitdrukkelijk verzoek was er maar één verzoeningsbureau in plaats van de gebruikelijke twee afzonderlijke (voor arbeiders en bedienden). Dat ook deze vergadering niets nieuws bracht, was volgens de heer Robbeets, voorzitter van het verzoeningsbureau, dan ook deels te verklaren door deze ongewone samenstelling. In het verslag wordt gesteld "dat het opstellen van een sociaal dossier, ter aanvulling van het economische, de standpunten mogelijk nader tot elkaar kan brengen".

Om te kunnen nagaan of Campbell wel alle regels respecteerde, deed de heer Robbeets hierop een aanvraag om de Contactcommissie voor Multinationale Ondernemingen samen te roepen. Deze commissie zou echter niet voor 11 mei kunnen samenkomen.

De vakbonden kregen bovendien van de directie geen toestemming om een personeelsvergadering voor de bedienden van Zaventem te beleggen, noch om contact op te nemen met de Amerikaanse top. De bedienden van Zaventem ontvingen wel een brief van de vakbonden waarin werd gesteld dat steun aan Vilvoorde ook meer zekerheid voor de tewerkstelling in Zaventem zou betekenen.

1.6 Het Hof van Beroep doet de fabriek ontruimen

Het Hof van Beroep van Brussel besliste op 23 april dat de fabriek ontruimd moest worden. De directie kreeg in beroep dus toch gelijk. Naast het vastleggen van een boete van tienduizend frank per persoon voor elke verdere bezettingsdag, mocht ook niemand nog de toegang tot het gebouw ontzegd worden "op straffe van de verbeurte van 10 000 BEF per inbreuk op dit verbod". In zijn *motivering* haalde de rechter ten eerste o.m. *het eigendomsrecht* van Delacre aan en werd ten tweede naar het *recht op arbeid voor de werkwilligen* verwezen. Hierop eiste de directie het onmiddellijk stopzetten van alle acties. Slechts twee uur nadat de bezetters van

de uitspraak op de hoogte waren gebracht, doken de deurwaarder en enkele rijkswachters op. Tegengehouden door een driehonderdtal bezetters moesten ze de volgende dag echter terugkomen.

De directie bracht de personeelsleden schriftelijk op de hoogte van de uitspraak van de rechter en vermeldde tevens uitdrukkelijk de wens om op 27 april de produktie te hervatten.

Toen de deurwaarder en rijkswachters terugkwamen kregen ze weliswaar met schermutselingen af te rekenen, maar konden uiteindelijk de ontruiming controleren. Ondertussen had het Gemeenschappelijk Vakbondsfront de vernietiging van het arrest aangevraagd.

Op maandag 27 april werden de directieleden en werkwilligen bij de ingang met tomaten en eieren bekogeld en lagen glasscherven over de parking verspreid. Vierenveertig werkwilligen, overwegend bedienden, stelden zich hierop burgerlijke partij bij de behandeling van het arrest van het Hof van Beroep.

De dag daarop namen de vakbonden opnieuw contact op met de collega's uit Ede (Nederland), maar dat boekte geen resultaat.

In het teken van 'behoud van de werkgelegenheid in eigen streek' organiseerden de vakbonden op 29 april een massabetoging. Vakbondsafgevaardigden uit de verschillende centrales, het voltallige schepencollege aangevoerd door de burgemeester alsook leden van de oppositie namen eraan deel. Ongeveer vijfhonderd personeelsleden van andere ondernemingen betuigden hun solidariteit. Naast vertegenwoordigers van het franstalig onderwijs en van de spoorbond van het ACV stapten ook werknemers mee van Chamebel, die ook voor hun jobs vreesden.

In de toespraken werd opgeroepen niet toe te geven aan de 'geldhonger' van de directie.

De toegang van het bedrijf was nog steeds bezet. De gemeente gaf nu ook toestemming om de straat van de hoofdingang te blokkeren en leverde bovendien tenten. Binnen de vakbonden rees op nationaal vlak echter onenigheid. Zo stelde Marc Boucquet, vakbondsafgevaardigde van het ABVV – de voedingscentrale, afdeling Verviers – dat hij niet tegen de geplande transfer kon ingaan omdat het gewest Verviers al te veel te lijden had gehad onder vorige herstructureringen. Bovendien wees hij erop dat tegenacties wel eens voor gevolg konden hebben dat de investeringen elders, in het Oosten of in Nederland, zouden gebeuren.

Het verzet van het personeel en de vakbonden werd ontvankelijk, maar niet gegrond verklaard. Het Hof van Beroep bevestigde op 4 mei het eerste arrest (zie bijlage). De directie van Delacre werd gemachtigd om de toegang tot het bedrijf vrij te maken en om al wat deze toegang bemoeilijkte te verwijderen. Omdat hier een burgerlijke rechtbank bij een arbeidsconflict besliste en het bovendien om dezelfde rechter ging, waren de vakbonden niet zo verwonderd over deze tweede uitspraak. De gemeenteraad stemde andermaal een motie tegen de voorgenomen sluiting. Na de sociale gevolgen te hebben benadrukt stelde men het gebrek aan

welwillendheid van de Campbell-groep aan de kaak om met de beleidsverantwoordelijken en de betrokken partijen een alternatieve vestigingsplaats binnen de regio te vinden (Cargovil).

Omdat de burgemeester weigerde de straat te ontruimen, formuleerde de directie voor 't eerst, in een schrijven aan het College van Burgemeester en Schepenen, dat wel eens beslist kon worden Vilvoorde eerder te sluiten. Eenzelfde dreiging klonk ook in de brief aan de personeelsleden door. Wilde men de werkzekerheid voor twee jaar niet verliezen dan moest zonder verwijl het werk hervat worden en over een sociaal plan onderhandeld worden.

1.7 Verzoening met hindernissen

De volgende dag postten nog steeds meer dan honderd werknemers, maar niemand wilde het bedrijf binnen gaan. In tegenstelling tot wat schriftelijk aan het College en aan de werknemers meegedeeld was, verklaarde de directie nu aan de pers dat de sluiting gepland bleef voor de tweede helft van 1994. Lambermont kon, zo werd gesteld, de produktie op dit moment niet verdrievoudigen. Opnieuw ontvingen de personeelsleden een dwingende brief over het risico van een mogelijk snellere sluiting.

Op 6 mei riep de sociale bemiddelaar de stakers en de directie bijeen in een ultieme poging de patstelling te doorbreken. Resultaat bleef echter uit.

Dat dhr. Robbeets, voorzitter van het paritair comité en van het verzoeningsbureau, erin slaagde de volgende dag de partijen opnieuw rond de tafel te krijgen, mag een hele verdienste heten. Dit *verzoeningsbureau* eiste dat alle juridische acties en persmededelingen onmiddellijk en onvoorwaardelijk zouden stopgezet worden. Bovendien werd de *werknemersvertegenwoordigers* gevraagd om op 11 mei hun standpunt in een 'gefundeerd en beargumenteerd document' aan de voorzitter te overhandigen. Voorzitter Robbeets moest over deze gegevens beschikken omdat de Contactcommissie voor Multinationale Ondernemingen, uiteindelijk, enkele dagen later zou bijeenkomen.

Voorzitter Robbeets heeft nooit de gevraagde gegevens gekregen. In een fax op 8 mei aan het ABVV meldde de GOM voor Vlaams-Brabant niet over voldoende gegevens te beschikken om de beweringen van de directie te weerleggen, noch om een nieuwe vestiging in Vilvoorde te beargumenteren.

De vergadering van de Contactcommissie op 11 mei duurde precies 10 minuten, net lang genoeg om te verklaren dat Delacre de richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen gevolgd had.

Ook de produktieproblemen bleken weldra van de baan. Door interne herstructurering én door de concurrentie in te schakelen waar nodig, was de directie erin geslaagd haar produktiepeil bijna te normaliseren. Al beschouwde de directie

dit niet als een ideale situatie, haar onderhandelingspositie werd er duidelijk door versterkt.

De directie: sociaal plan bespreken of Vilvoorde wordt niet meer opgestart

Na tweede uitspraak van Hof van Beroep op 4 mei krijgen alle personeelsleden twee opeenvolgende brieven van de directie.

4 mei 1992:

“Wij weten dat velen onder u terug aan het werk wensen te gaan.

Wij begrijpen ook dat het voor u moeilijk was om u op 27 april aan te bieden. Sommigen trachten u nog steeds te doen geloven dat het mogelijk is uw werk bij Delacre in Vilvoorde te behouden voor meer dan twee jaar.

Wij moeten u echter bevestigen dat dit economisch gezien niet mogelijk is.

Wij kunnen u nog werk garanderen gedurende twee jaar, maar de tijd dringt en de huidige situatie kan ons verplichten om de datum van de sluiting van de fabriek te Vilvoorde te herzien.

Het was en is niet de bedoeling de bezetting te beëindigen om machines te verhuizen, zoals door de vakbonden gesuggereerd wordt.

Wij moeten onze klanten blijven dienen. Daarom hebben wij een noodplan gestart. Dit werkt volgens onze verwachtingen.

Ons sociaal plan is klaar. Het omvat alle elementen om een oplossing te vinden voor eenieder van u. Maar eerst moeten de details van ons plan *met uw vertegenwoordigers besproken worden, dit na het beëindigen van de staking.* Nadien kunnen eveneens individuele gevallen behandeld worden.

Het is nog niet te laat voor uw syndicale afgevaardigden om rond de tafel plaats te nemen om ons sociaal plan uit te werken. Dit hebben ze trouwens steeds geweigerd tot nu toe. Maar *het is de hoogste tijd* want het *risico dat wij niet terug starten is reëel.*”

5 mei 1992:

“Wij weten dat u allen vragen hebt. Uw vertegenwoordigers geven u antwoorden die op zijn minst onjuist zijn. Hier enkele rechtzettingen:

– Werkt het noodplan van Delacre?

Ja, het werkt, en de andere fabrieken zijn niet meer beïnvloed door de staking en bezetting.

– Wanneer gaat de fabriek van Vilvoorde dicht?

Ten laatste in de tweede helft van 1994.

De huidige situatie kan er oorzaak van zijn dat de fabriek vlugger gesloten wordt!

- Heeft Delacre een sociaal plan?

Ja. Dit *sociaal plan* bevat ondermeer:

vervroegd brugpensioen;

individuele ondersteuning voor het krijgen van een nieuwe job;
sluitings- en afscheidspremies.

Voor specifieke en moeilijke gevallen zal een sociale oplossing gezocht worden.

- Wat doet Delacre voor individuele gevallen?

Voor speciale gevallen zal een speciale oplossing gezocht worden.

- Kan de beslissing om Vilvoorde te verlaten veranderd worden?

Nee. Deze *beslissing* is na rijp beraad genomen en is *onherroepelijk*. Wij weten dat de *voortzetting van de acties* niet in uw belang is. Dit *kan leiden tot vervroegde sluiting en kan het sociaal plan in gevaar brengen*".

2. Sociale plannen op de klippen

2.1 Eindelijk onderhandelen over een sociaal plan

Op 12 mei kwam het verzoeningsbureau voor een vierde maal samen. Sinds het begin van de staking op 31 maart werd in deze marathonvergadering van twee dagen voor 't eerst over een sociaal plan onderhandeld. Tijdens de eerste dag legden directie en werknemers elk hun eigen eisenpakket voor.

2.2 Eerste voorstellen van de directie en vakbonden

Dit plan was van toepassing op alle werknemers met een contract van onbepaalde duur. Een eerste onderdeel betrof de *transfer naar Lambermont*. Er werd de werknemers prioriteit gegarandeerd voor aanwerving. De verplaatsingskosten van de eerste zes maanden zouden volledig worden terugbetaald. Normaal betrof dit de prijs van een treinkaartje, maar er zou een busdienst worden ingelegd vanaf vijftientig werknemers. Na zes maanden zou men geacht worden naar de streek te verhuizen. Een tussenkomst in de verhuiskosten van 40 000 BEF werd voorzien. De anciënniteit zou behouden blijven, maar de werknemers zouden wel onder het minder gunstige loon- en arbeidsvoorwaardensysteem van Lambermont vallen. Voor de werknemers die binnen de twaalf maand om een andere dan dwingende

reden ontslagen zouden worden, zou dezelfde ontslagregeling gelden als voor degenen die niet naar Lambermont zouden gaan. Bij vacatures in andere dochterondernemingen zouden werknemers van Vilvoorde eveneens voorrang krijgen op andere sollicitanten en zou de 'twaalf maanden ontslagregeling' gelden.

Een tweede onderdeel van het voorstel sloeg op de *ontslagregeling* voor werknemers die *niet naar Lambermont* of naar een ander dochterbedrijf gingen. Naast de wettelijke opzegtermijnen werd hier een sluitingspremie van 4 175 BEF per anciënniteitsjaar voorzien, met een maximum van 83 500 BEF. Indien ouder dan 45 jaar zou er nog eens 4 175 BEF bovenop komen en wel per leeftijdsjaar boven 45, met een maximum van 83 500 BEF. Voor een periode, afhankelijk van de anciënniteit, zouden de werknemers een loongarantie krijgen ter compensatie van het verschil tussen het nettoloon en de werkloosheidsuitkering.

Voorwaarde was maandelijks een bewijs van werkloosheid te kunnen voorleggen.

Schema 2.1

Anciënniteit		Compensatieperiode
0 tot en met 5 jaar	>	3 maanden
6 tot en met 10 jaar	>	6 maanden
11 tot en met 15 jaar	>	9 maanden
16 tot en met 20 jaar	>	12 maanden
21 tot en met 25 jaar	>	16 maanden
26 tot en met 30 jaar	>	20 maanden
31 tot en met 35 jaar	>	24 maanden

De 'beschermde werknemers' zouden op een niet nader bepaalde, forfaitaire vergoeding aanspraak kunnen maken.

De leeftijd voor *het conventioneel brugpensioen* werd vastgelegd op 54 jaar.

Aan de personeelsdienst van de onderneming in Vilvoorde zou een *tewerkstellingscel* verbonden worden. Basisdoelstelling van deze cel werd het begeleiden van de werknemers bij het zoeken naar ander werk. Werknemers die eerst een opleiding zouden moeten volgen zouden tevens kunnen rekenen op studiekeuzebegeleiding en -ondersteuning. Deze tewerkstellingscel zou bijgestaan worden door een begeleidingscommissie, samengesteld uit de gewestelijke vakbondssecretarissen, een vertegenwoordiger van de werkgeversorganisatie, afgevaardigden van het personeel, de VDAB, de Kamer van Koophandel en het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO).

Het voorstel van de directie omvatte tenslotte nog een *verbintenis tot sociale vrede* (bij een akkoord wordt dan niet meer onderhandeld over de punten van dat akkoord).

Ook de *werknemers* hadden een eisenpakket samengesteld:

De *sluitingspremie* diende 50 000 BEF per anciënniteitsjaar te bedragen, zonder enige beperking. Hier bovenop verwachtte men, afhankelijk van de anciënniteit, een *afscheidspremie* van 60 000 BEF tot 570 000 BEF voor de arbeiders en 40 000

BEF tot 160 000 BEF voor bedienden. Voor gemandateerde werknemers rekenden op een aanvullende 1 125 000 BEF en voor kandidaten op de lijsten op 100 000 BEF. De opzegvergoedingen voor arbeiders zouden op eenzelfde wijze berekend worden als voor de bedienden, nl. volgens de formule Claeys, die normaal slechts geldt voor bedienden.

Deze eisenbundel was voor de werkgevers onaanvaardbaar. Opdat ze hun eisen minder hoog zouden stellen, nam dhr. Robbeets hierop met de verschillende vakbonden afzonderlijk contact op. Tevergeefs echter, want ze weken geen duimbreed.

In een rondschrĳven deelde de directie dezelfde dag nog mee dat de onderhandelingen over het sociaal plan de dag daarop zouden worden voortgezet, dat de bezetting zou opgeheven worden bij de aanvang van de onderhandelingen, dat een expert de toestand van de fabriek zou vastleggen en, tenslotte, dat een bewakingsdienst de veiligheid zou waarborgen.

2.3 Te nemen of te laten

Op 13 mei kwam de *directie* dan met een bijgestuurd voorstel voor de dag. In de eerste plaats werd de *doelgroep* rechthebbenden verruimd. Waar het eerste voorstel slechts van toepassing was op werknemers met een contract van onbepaalde duur, werd bepaald dat ook anderen hiervoor in aanmerking zouden komen.

De tegemoetkoming in de *vervoerskosten* naar Lambermont zou nu niet langer voor de eerste zes maanden gelden, maar voor de eerste twaalf. Vanaf vijftienvintig werknemers zou bovendien een busdienst ingelegd worden.

Mits bewijsstukken zouden de *verhuiskosten* tot meer dan het dubbele van het aanvankelijk voorziene bedrag teruggevorderd kunnen worden, nl. tot 100 000 BEF. De getransfereerde werknemers zouden onder de loons- en arbeidsvoorwaarden van Lambermont vallen, maar ze zouden voor het loonverlies gedurende zes maanden een *premie* ontvangen.

Niet alleen de werknemers die in Lambermont eventueel na twaalf maanden zouden ontslagen worden, maar ook diegenen die binnen de twaalf maanden zelf ontslag zouden nemen vanwege integratieproblemen, zouden in dit voorstel aanspraak kunnen maken op de ontslagregeling.

De *sluitingspremie* werd eveneens meer dan verdubbeld, nl. opgetrokken tot 10 000 BEF per anciënniteitsjaar.

De *loongarantie*, om het verschil te compenseren tussen het nettoloon en de werkloosheidsuitkering, werd uitgebreid. Werknemers met minder dan vijftien jaar anciënniteit zouden er nu één maand langer recht op hebben, terwijl diegenen met meer dan vijftien jaar anciënniteit deze twee maand langer uitbetaald zouden krijgen.

Het nettoloon waarop deze premie gebaseerd was zou nu met de factor 13,898/12 vermenigvuldigd worden. In dit loon zou een overeenstemmend bedrag

voorzien worden voor de maaltijdcheques, de hospitalisatieverzekering, het kerstpakket en het Sinterklaaspakket.

Ook de berekeningswijze van de *ancienniteit* werd uitgebreid: een begonnen jaar zou voor een volledig jaar tellen. Volledig nieuw element in dit tweede voorstel was het toekennen van een *afschiedspremie*. Per dienstjaar konden de arbeiders aanspraak maken op 10 000 BEF, de bedienden op 7 000 BEF, met een maximum van respectievelijk 200 000 BEF en 140 000 BEF of twintig dienstjaren. Het verschil tussen de geldende en de volledige eindejaarspremie zou als aanvullende afschiedspremie uitgekeerd worden.

De forfaitaire vergoeding voor de 'beschermde werknemers' werd nu wel vastgelegd en zou 150 000 BEF bedragen.

De leeftijd voor *brugpensioen* werd met vier jaar verlaagd, nl. tot 50 jaar, en de hospitalisatieverzekering zou bovendien tot aan de pensioengerechtigde leeftijd lopen.

Eveneens tot aan de pensioengerechtigde leeftijd zou de werkgever 25% van de laatste patronale bijdrage van de groepsverzekering betalen. Tijdens het eerste jaar brugpensioen zou men nog aanspraak kunnen maken op 50% van de eindejaarspremie.

Andere aanvullende bepalingen betreffen de mate waarin werknemers, die voor de sluitingsdatum een nieuwe betrekking zouden vinden, toch nog op een deel van de afschiedspremie zouden kunnen rekenen. Werknemers die voor 1 januari 1993 zouden opstappen zouden aanspraak hebben op 50%, voor 1 april op 75% en zij die na 1 april elders aan het werk zouden gaan op de volle 100%. De *syndicale premie* zou tot drie jaar na de sluiting betaald worden.

Er zou niet alleen een bankgarantie komen, de werkgever zou de groepsverzekering tot aan het einde van de arbeidsovereenkomst betalen.

Gestipuleerd werd verder dat *niemand sancties* zou treffen wegens de betrokkenheid bij de staking.

De *tijdelijke werknemers* zouden in dit bijgestuurde voorstel recht op een premie hebben en wel in verhouding tot het aantal gewerkte seizoenen. De premies varieerden van 10 000 BEF voor twee opeenvolgende seizoenen tot 40 000 BEF voor vijf opeenvolgende seizoenen.

Voor de directie was dit sociaal plan te nemen of te laten.

Het initieel voorstel van de directie bracht, naar schatting, voor meer dan 132 miljoen kosten mee. Het eisenpakket van de werknemers kwam neer op 541 miljoen. Het prijskaartje van het bijgestuurde eerste voorstel van de directie lag daar met bijna 335 miljoen net middenin.

Het antwoord werd de dag nadien verwacht.

2.4. Schema van de voorstellen

Schema 2.2 Details van verschillende voorstellen voor een Sociaal Plan

Eerste voorstel van de werkgever	Eisen van de werknemers	Tweede voorstel van de werkgever
<p><i>Transfer naar Lambermont</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - prioriteit voor aanwerving - 6 maanden verplaatsingskosten - max. 40 000 BEF verhuiskosten - behoud van anciënniteit - aanpassingsperiode van 12 maanden <p><i>Sluitingspremie</i></p> <p>4 175 BEF per jaar (met max. 83 500 BEF) + 4 175 BEF/leeftijdjaar boven de 45 jaar (met max. 83 500 BEF)</p> <p><i>Loongarantie</i></p> <p>bijpassen van het verschil tussen de werkloosheidsvergoeding en het nettoloon, gedurende een periode afhankelijk van anciënniteit (van 3 tot 24 maanden)</p> <p><i>Beschermde werknemers</i></p> <p>niet nader bepaalde forfaitaire vergoeding</p> <p><i>Brugpensioen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - vanaf 54 jaar 	<p><i>Transfer naar Lambermont</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - prioriteit voor aanwerving - 12 maanden verplaatsingskosten - max. 100 000 BEF verhuiskosten - behoud van anciënniteit - aanpassingsperiode van 12 maanden - 6 maanden compensatie van het loonverschil <p><i>Sluitingspremie</i></p> <p>10 000 BEF per jaar anciënniteit (onbeperkt)</p> <p><i>Loongarantie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - nettoloon x 13,898/12 - compensatieperiode verlengd met één maand bij anciënniteit 15 jaar, 3 maand 15 jaar (van 4 tot 27 maanden) <p><i>Beschermde werknemers</i></p> <p>forfaitaire vergoeding van 150 000 BEF (ook bij vrijwillig vertrek)</p> <p><i>Brugpensioen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - vanaf 50 jaar - hospitalisatieverzekering tot pensioen - 25% van laatste patronale bijdrage groepsverzekering tot pensioen - eerste brugpensioen : 50% eindejaarspremie - aanvullende vergoeding volgens CAO nr. 17 	<p><i>Transfer naar Lambermont</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - prioriteit voor aanwerving - 12 maanden verplaatsingskosten - max. 100 000 BEF verhuiskosten - behoud van anciënniteit - aanpassingsperiode van 12 maanden - 6 maanden compensatie van het loonverschil <p><i>Sluitingspremie</i></p> <p>10 000 BEF per jaar anciënniteit (onbeperkt)</p> <p><i>Loongarantie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - nettoloon x 13,898/12 - compensatieperiode verlengd met één maand bij anciënniteit 15 jaar, 3 maand 15 jaar (van 4 tot 27 maanden) <p><i>Beschermde werknemers</i></p> <p>forfaitaire vergoeding van 150 000 BEF (ook bij vrijwillig vertrek)</p> <p><i>Brugpensioen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - vanaf 50 jaar - hospitalisatieverzekering tot pensioen - 25% van laatste patronale bijdrage groepsverzekering tot pensioen - eerste brugpensioen : 50% eindejaarspremie - aanvullende vergoeding volgens CAO nr. 17

Schema 2.2 Details van verschillende voorstellen voor een Sociaal Plan (vervolg)

Eerste voorstel van de werkgever	Eisen van de werknemers	Tweede voorstel van de werkgever
<i>Tewerkstellingscel</i> bijgestaan door begeleidingscommissie	<i>Tewerkstellingscel</i>	<i>Tewerkstellingscel</i> bijgestaan door begeleidingscommissie
<i>Afscheidspremie</i>	<i>Afscheidspremie</i> - arbeiders : 10 000 BEF per jaar dienst - arbeiders : 60 000 BEF tot 570 000 BEF - bedienden : 40 000 tot 160 000 BEF	<i>Afscheidspremie</i> (max. 20 dienstjaren) - bedienden : 7 000 BEF per jaar dienst (max. 20 dienstjaren) - bijpassing tot volledige eindejaarspremie
<i>Opzeggingstermijn</i> wettelijke termijnen te presteren	<i>Opzeggingstermijn</i> verbrekingsvergoeding (opzegging niet te presteren) volgens formule Claeys	<i>Opzeggingstermijn</i> volgens de wet, formule Claeys voor de bedienden
<i>Tijdelijke werknemers</i>	<i>Tijdelijke werknemers</i>	<i>Tijdelijke werknemers</i> premie tussen 10 000 en 40 000 BEF, afhankelijk van het aantal seizoenen
<i>Vrijwillig vertrek</i>	<i>Vrijwillig vertrek</i> afscheidspremie zoals alle anderen	<i>Vrijwillig vertrek</i> - voor 1 januari 1995 : 50% van de afscheidspremie - voor 1 april 1993 : 75 % - vanaf 1 april 1993 : 100%
<i>Sociale vrede</i>	<i>Sociale vrede</i>	<i>Sociale vrede</i>

Bron : Overgenomen uit 'De sluiting van Delacre NV te Vilvoorde' door Aniana Declercq, 1994, KU Leuven, Departement Sociologie.

Dagboek van een staker

31/03/92

"Rond 6.30 u. vernemen we van onze gedelegeerde dat er om 8 u. een personeelsvergadering in de refter zal doorgaan. De produktie wordt stilgelegd en iedereen trekt naar de refter. De refter is bomvol en de spanning is te snijden. Onze gedelegeerden nemen het woord, maar veel moeten ze niet uitleggen. Spontaan wordt beslist onmiddellijk het werk neer te leggen en in staking te gaan ... Blijkbaar heeft vannacht niemand geslapen, maar zich zorgen gemaakt over de toekomst ... We zijn begonnen aan een gevecht van alles of niets voor een nieuwe fabriek in Vilvoorde."

10/04/92

"De directie bezorgde ons vandaag weer een brief: altijd hetzelfde: ze willen dat we 't werk hervatten, maar beloven niets in de plaats. De bezetting gaat onverminderd door."

23/04/92

"De spanning stijgt ten top. De gedelegeerden verwittigen ons dat er een faxbericht binnengekomen is op de vakbond. De rechtbank heeft beslist dat de bezetting moet stoppen! ... en 's nachts blijven we present om onze bezetting te verdedigen."

24/04/92

"De nacht is gepasseerd zonder bezoek van de rijkswacht ... De vakbondssecretarissen raden ons aan om vreedzaam te ontruimen en dat gebeurt dan ook. Er is veel commentaar van mensen die niet akkoord zijn. Tenslotte hebben we dan voor niets een maand lang gepost in de fabriek."

27/04/92

"In 't weekend telefoontjes gekregen van andere bezetters om te verwittigen dat de directie aan 't ronselen is om vandaag 't werk te hervatten. Zelf keihard meegewerkt om de Mimastraat in te pakken met tenten en de bezetting op de straat voort te doen. We zouden wel 'ns laten zien dat 't niet gedaan was! ..."

29/04/92

"Betoging in Vilvoorde ... De betoging is een succes ... en we blijven meer dan ooit overtuigd van onze eis voor een nieuwe fabriek in Vilvoorde!"

15/05/92

"Gisteravond werden we allemaal opgeroepen: er zou laat in de namiddag een voorstel van sociaal plan uit de bus gekomen zijn tijdens de onderhandelingen. Vandaag wordt dit voorgelegd in een personeelsvergadering ... Het voorgelegde voorstel was een slecht voorstel ... Een groot deel van de werknemers blijft vasthouden aan het behoud van de tewerkstelling. Het ultiem voorstel voor-

ziet hierover geen enkele toegeving. Bij veel stakers is er het besef dat met de opbrengst van het jaar werken, de nieuwbouw in Lambermont zal gefinancierd worden. Dit betekent zo goed als het meefabriceren aan de kist waarin onze eigen tewerkstelling zal begraven worden. Dit ondanks het feit dat het risico bestaat dat er vervroegd kan gesloten worden ... De teneur is dezelfde; *dit is geen sociaal plan maar een aalmoes*. De werknemers steunen enthousiast iedereen die het sociaal plan kritiseert. De uitslag (84 neen-stemmen) is geen verrassing."

2.5 Twee jaar eerder dicht

Enkele uren nadat het tweede verzoeningsvoorstel met een overtuigende meerderheid (84%) was weggestemd, viel het verdict. Op 15 mei deelde de directie mee dat de produktie-eenheid van Vilvoorde twee weken later, nl. op 1 juli 1992, zou gesloten worden.

Over het verloop van de laatste vergadering en van de stemming zelf werd geen verslag opgemaakt. De precieze rol van de vakbonden in de stemmingswijze kan dan ook moeilijk achterhaald worden. Vaststaat dat dhr. De Mey van het ABVV tegen het laatste voorstel van de directie pleitte 'omdat het niet ver genoeg ging' en dat dhr. Somers van het ACV zich er, weliswaar met minder verve, gematigd positief over uitliet.

De werknemersvertegenwoordigers hebben steeds vastgehouden aan de eis in de regio Vilvoorde een nieuwe fabriek op te starten.

Verwonderlijk was wel dat, na het afwijzen van het laatste directievoorstel, in de kranten volgende uitspraak van De Mey (socialistische vakbond) verscheen:

"De directie zal nu een sluitingsprocedure moeten inzetten. Het belangrijkste voor de werknemers is een degelijk sociaal plan."

De directie van haar kant betwist de geldigheid van de stemming: ten eerste omdat er slechts 385 van de 600 werknemers aan deelnamen en ten tweede omdat het werkwillige personeel zou geweerd zijn.

De directie had vooraf de verwerping van haar plan gekoppeld aan het verdwijnen van alle bepalingen ervan. Bijgevolg gingen niet alleen de deuren onmiddellijk dicht. Zonder enige vorm van compensatie moesten de werknemers het nu stellen met de wettelijk voorziene (minimale) ontslagvergoedingen en sluitingspremies. Zo gold voor arbeiders in dit geval slechts een opzegvergoeding van vier tot acht weken.

Tevergeefs namen de vertegenwoordigers van de werknemers nog het initiatief tot een ultieme vergadering met de directie. De heer Vanbroekhoven stelde evenwel dat het bedrijf te lang had stilgelegen om nog aan de slag te kunnen gaan.

Op de ultieme verzoeningsvergadering van 19 mei argumenteerde de directie dat elke stakingsdag twintig miljoen had gekost waardoor het voorziene budget uitgeput was. Ter illustratie: de geschatte kost van het tweede sociaal plan van de directie bedroeg 334 660 000 BEF; het prijskaartje van de 39 gestaakte weekdagen (de 14 weekenddagen worden meegerekend): 780 miljoen (cfr. PV van de vergadering van 10 april).

Aan de leden van de ondernemingsraad haalde de directie o.m. de volgende argumenten aan voor het niet terug opstarten van de produktie:

- het feitelijk voortzetten van de bezetting;
- het tegenhouden van de werkwilligen;
- de onmogelijkheid om de bestaande voorraden te leveren;
- het ongunstig sociaal klimaat.

Na afwijzen van 'te nemen of te laten' sociaal plan van de directie: onmiddellijke sluiting

Motivatie van de directie in een brief aan de leden van de ondernemingsraad op 15 mei 1992:

"De sluiting van de meer dan honderd jaar oude fabriek in Vilvoorde is aangekondigd aan de leden van de Ondernemingsraad op 30 maart 1992 en eveneens aan alle bevoegde instanties.

De bedrijfseconomische noodzaak hiervoor werd uitvoerig gemotiveerd in de veelvuldige vergaderingen en besprekingen met de Ondernemingsraad, de vakbondsdelegatie, de gewestelijke secretarissen en het Verzoeningscomité van de Paritaire Comités Arbeiders en Bedienden van de Voedingsfederatie.

De *fabriekssluiting*, oorspronkelijk voorzien voor de tweede helft van 1994, dient *bespoedigd* te worden en is nu voorzien voor 1 juli 1992 *om hiernavolgende redenen*:

- a) Het Ontwerpakkoord, dat door het Verzoeningsbureau van de Paritaire Comités 118 en 220, na veelvuldige en langdurige vergaderingen werd opgesteld, werd door de stakers verworpen, zodat de staking, die zonder aanzegging begonnen is op 31 maart 1992, d.i. de dag van de aankondiging van de fabriekssluiting, na zeven weken verder gezet wordt.
- b) Ondanks een arrest van het Hof van Beroep te Brussel op 4 mei 1992 duurt de feitelijke bezetting van het fabriekscomplex voort. De werkwillige werknemers worden verhinderd het bedrijf in en uit te gaan. De produktie kon niet worden hervat. De bestaande voorraden kunnen niet uitgeleverd worden waardoor een stagnatie van de bevoorrading optreedt. Orders voor bepaalde produkten kunnen niet worden uitgevoerd. De expertises

van de fabriek, bevolen door de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel op 5 mei 1992 kon niet worden afgewerkt door de weigering van de stakers.

- c) Het ongunstig sociaal klimaat, de duur van de acties enerzijds en het hoger beschreven risico anderzijds, maken een verantwoorde produktiehervatting uiterst moeilijk, ondanks alle stappen die daartoe zijn ondernomen.
- d) De procedure collectief ontslag dient derhalve thans onverwijld te worden aangevat in het licht van de vastgestelde sluitingsdatum."

Op 21 mei ging de fabriek dan ook effectief dicht. Indien de ingang ontruimd zou worden, zou de directie de lonen tot 30 juni uitbetalen zonder dat daarvoor prestaties moesten geleverd worden.

2.6 535 werknemers de dupe

Vanaf 1 juli werd enkel de wettelijke ontslagvergoeding en de wettelijke sluitingspremie uitbetaald. De enige toegeving van de directie betrof de vijftig-plussers. Als 'morele schadevergoeding' konden ze aanspraak maken op 3 000 BEF per maand: voor vrouwen tot 60 jaar en voor mannen tot 65 jaar.

Mogelijk bijkomend loonverlies en de *dreiging met lock-out* noopten de werknemers uiteindelijk tot het stopzetten van de bezetting.

De vakbonden zouden nog een laatste troef uitspelen door met de CAO, die de werkzekerheid tot eind 1992 waarborgde naar de rechtbank te stappen. Uiteindelijk moesten ook zij toegeven de harde strijd te hebben verloren 'tegen een onverzettelijke directie' en 'tegen internationale opdrachtgevers die niet op onderhandelen uit waren'.

De heer Somers van het ACV, die het sociaal plan verdedigd had, verklaarde dat de werknemers benadeeld werden door 'de te strakke houding van sommige werknemers en vakbondsafgevaardigden'.

Het BBTK sprak van 'sociaal terrorisme' en 'strafmaatregelen'. Van eenheid in het gemeenschappelijk vakbondsfront was nog maar weinig sprake.

De werknemers voelden zich misleid in de overtuiging dat de uitslag van de stemming beslist anders was geweest indien ze beter voorgelicht waren geweest. Ook zij gingen nu met stenen gooien naar de bonden. Twee jaar werkzekerheid en een sociaal plan van 334 miljoen was aan hun neus voorbijgegaan.

3. Een bezetting van acht weken samengevat

Schema 2.3 Samenvattend dagboek: Sluiting Delacre

Data	Campbell	Delacre directie	Delacre werknemers	Sector verzoeningsbureau	Nationaal	Internationaal (FR & NL)	Vilvoorde
1961	overname Delacre Vilvoorde						
1989	Epstein studie						
25/04/90	PA studie		staking t.e.m. 27/04/90				
30/03/92		aankondiging sluiting	8 uur : staking		aankondiging 4,3 miljard investeringen in Lamberont		
31/03/92					Somers (ACV) Vlaamse subsidies naar Wallonië		motie SP in gemeenteraad
01/04/92		Vanbroekhoven : puur Belgische beslissing	piketten betoging door Vilvoorde + Fountain Plaza Zaventem		delegatie werknemers bij Delaene; bevoorrading Lambermont in gedrang		stakers door burgemeester ontvangen
02/04/92	aankondiging van de sluiting op Wall Street	zwijgplicht voor het personeel te Zaventem; brief aan personeel te Vilvoorde	officiële beslissing bezetting; portier en veiligheidschef uit bedrijf gezet				

Schema 2.3 Samenvattend dagboek: Sluiting Delacre (vervolg)

Data	Campbell	Delacre directie	Delacre werknemers	Sector verzoeningsbureau	Nationaal	Internationaal (FR & NL)	Vilvoorde
03/04/92		aangetekende brief aan vakbondssecretaris	barbecue				persmededeling Vilvoordse liberalen
04/04/92			barbecue				
05/04/92			wafelbak				
06/04/92		contact met Dehaene; willen praten over sociaal plan			Dehaene contact met directie		motie College van burgemeester en schepenen
08/04/92			oproep tot solidariteit bedienden Zaventem, vragen steun aan bedrijven uit regio		vakbondsafgevaardigden gesprek met Dehaene		
09/04/92		wil personeel ontvangen als piket Zaventem weg is	samen joggen				
10/04/92		ontmoeting met bezetters; brief aan personeel	ontmoeting met directie; familiale wandeling				
13/04/92		brief aan personeel					
14/04/92		ongelijk in Eerste Aanleg; ontmoeting met bezetters	ontmoeting met directie		Van den Brande ontvangt delegatie		

Schema 2.3 Samenvattend dagboek: Sluiting Delacre (vervolg)

Data	Campbell	Delacre directie	Delacre werknemers	Sector verzoeningsbureau	Nationaal	Internationaal (FR & NL)	Vilvoorde
15/04/92			delegatie naar Continental Food te Puurs	eerste vergadering, geen vertegenwoordigers werknemers	40% technisch werkloos in Lambermont		scherp protest schepenen en gemeenteraad
16/04/92			bekogelen Fortain Plaza met eieren				
17/04/92			kinderpaasfeest				
21/04/92		geen toestemming personeelsvergadering Zaventem	brief naar BBTk en LBC naar directie voor toestemming personeelsvergadering Zaventem	tweede vergadering geen resultaat; Contact commissie Multinationale Ondernemingen	fax van GOM Vlaams-Brabant	Gemeenschap-pelijk Vakbonds-front; contact met NL en FR	
22/04/92		geen toestemming contact met BOARD; brief aan personeel conclusies verzoeningsbureau	brief van voorzitter OR aan directie, vraag onderhoud met BOARD; brief aan de bedienden Zaventem				

Schema 2.3 Samenvattend dagboek: Sluiting Delacre (vervolg)

Data	Campbell	Delacre directie	Delacre werknemers	Sector verzoeningsbureau	Nationaal	Internationaal (FR & NL)	Vilvoorde
24/04/92		13.00 u. : opnieuw rijkswacht en deurwaarder	bezetting wordt verder gezet op straat;	aanvraag vernietiging arrest			
27/04/92		willen productie heropstarten; werkwilgen stellen zich burgerlijke partij	werkwiligen worden met eieren en tomaten bekogeld door bezetters				
28/04/92						19.00 u. : contact met Ede, geen resultaat	
29/04/92							burgemeester en schepenen mee in betoging
30/04/92							benefiet voetbal-match voor Delacre
02/05/92					interview met dhr. Boucquet van ABVV Verviers: geen steun		gemeente geeft toestemming voor blokkade straat

Schema 2.3 Samenvattend dagboek: Sluiting Delacre (vervolg)

Data	Campbell	Delacre directie	Delacre werknemers	Sector verzoeningsbureau	Nationaal	Internationaal (FR & NL)	Vilvoorde
04/05/92		opnieuw gelijk van rechter; brief aan College van burgemeester en schepenen; brief aan personeel					motie gemeenteraad tegen sluiting
05/05/92		brief aan personeel	nog steeds piketten				
06/05/92				vergadering			
07/05/92				vergadering			
11/05/92				Contactcommissie Multinationale Ondernemingen geen resultaat			
12/05/92		mededeling aan personeel		vergadering : sociaal plan			
13/05/92				verder praten over sociaal plan			
15/05/92		aankondiging onmiddellijk sluiting	84% van 385 stemmers tegen sociaal plan				

Schema 2.3 Samenvattend dagboek: Sluiting Delacre (vervolg)

Data	Campbell	Delacre directie	Delacre werknemers	Sector verzoeningsbureau	Nationaal	Internationaal (FR & NL)	Vlvoorde
19/05/92		brief aan leden OR		uiterme vergadering : directie wil niets extra geven			
21/05/92		bedrijf dicht, lonen uitbetaald tot 30 juni 1992					
eind 1992		tewerkstellingscel					

Bron: Overgenomen uit 'De sluiting van Delacre NV te Vlvoorde' van Aniana Declercq, 1994, KU Leuven, Departement Sociologie.

Een voorbeeldige strijd voor de tewerkstelling: LBC en BBTk

Eén zaak was van in het begin duidelijk: het zou een **lange** en moeilijke staking worden. De bezetting smeedde de mensen aaneen rond de centrale eis van het behoud van de tewerkstelling. *De kracht lag in een grote eensgezindheid:*

- een goede samenwerking tussen ACV, ABVV en A**CL**BV;
- eenheid tussen arbeiders en bedienden, tussen **mannen** en vrouwen (de vrouwen hebben trouwens een 'eersterangsrol' **gespeeld** in gans het gebeuren), tussen franstaligen en nederlandstaligen, **tussen** vreemdelingen en Belgen;
- regelmatig algemene vergaderingen van het personeel;
- de weigering om zich te laten verdelen op commun**au**taire basis; Lambermont ligt per toeval in Wallonië. De andere **vestiging** had evengoed in Oostende kunnen liggen.

Niet alles was rozegeur en maneschijn. Er waren **soms** harde discussies, sommige meningsverschillen waren triviaal. Andere waren belangrijk genoeg om er dieper op in te gaan:

- werden er genoeg inspanningen gedaan om de *solidariteit* van Lambermont, Ede (NL) en Nieppe (Fr.) te stimuleren?
- *diende de bezetting* te worden *opgeheven* bij de betekening van het Hof van Beroep?
- kon men de actie verbreden door een *boycot* te organiseren?
- hield de bereidheid om over een *sociaal plan* te onderhandelen niet het gevaar in dat de *centrale eis rond tewerkstelling* in de vergeethoek zou verdwijnen?
- *hoe* diende het *personeel geconsulteerd* te worden op kritieke momenten?

Drie argumenten gaven de doorslag om de staking te beëindigen:

- de *dreiging met lock-out* (waarbij werknemers niet meer door het bedrijf betaald worden);
- de *chantage ten opzichte van de +50-jarigen*: 3 000 BEF bruto per maand te betalen bovenop de werkloosheidsvergoeding tot aan de pensioenleeftijd ... Een verderzetting zou wel eens tot het verlies van deze laatste 'toegeving' kunnen leiden;
- de *onzekerheid* over de blijvende vakbondssteun via het uitbetalen van het *stakersgeld*.

Manifest voor de toekomst:

- Europa 1993 betekent in de praktijk de verrijking van heel wat multinationals ... In de komende jaren zal het aantal sluitingen omwille van die eenheidsmarkt nog toenemen;
- er moet dringend meer werk gemaakt worden van syndicale eenheid (over taal-, lands- en syndicale grenzen heen) ... een eenheid van syndicale

afgevaardigden aan de basis, ondersteund door de structuur van de vakbonden;

- binnen éénzelfde groep moeten er afspraken komen over de grenzen heen om ingeval van nakende overplaatsing van produktie solidair acties te ontwikkelen;
- voor het behoud van de tewerkstelling kunnen de werknemers alleen op hun eigen kracht rekenen: geen wet of regering verschaft hiertoe de nodige middelen;
- de coördinatiecentra maken onderdeel uit van het fiscaal paradijs dat België is voor multinationale ondernemingen: hier moet een einde aan gesteld worden;
- het behoud van een werkplaats in één zetel gaat boven een bijkomende volle of halve werkplaats in een andere zetel;
- het boycotten van een produkt is een machtig wapen: men kan er beter te vroeg dan te laat mee beginnen;
- de harde realiteit van een sluiting houdt geen rekening met de syndicale kleur en ook het onderscheid tussen bedienden en arbeiders valt weg;
- racisme verdeelt werknemers: de druk van de eenheid maakt de actie sterk;
- gelijkheid tussen mannen en vrouwen is een absolute noodzaak en een sterk punt in de staking;
- tegenover juridische stappen van het patronaat neemt men best de meest strakke houding aan;

Hoofdstuk 3

Rol en standpunten van de werkgevers

1. De rol van de directie in de sluiting

Sleutelvragen betreffende de rol van de werkgevers zijn waarom de productie-eenheid in Vilvoorde moest sluiten terwijl tegelijk belangrijke investeringen gepland werden in de fabriek van Lambermont, maar ook of één en ander had kunnen vermeden worden gezien de slechte afloop en de wrange nasmaak die deze stakingsactie bij iedereen naliet.

1.1 Motivatie en beslissing voor de sluiting

Met de aanstelling van *David Johnson* in 1990 veranderde Campbell van koers. In de sporen van de in de industrie steeds meer opgang makende concentratietendens zou het beleid voortaan rond kernactiviteiten en sterke merken draaien. De Europese eenheidsmarkt zwengelde dit proces nog aan. Bovendien bleken de sterkste concurrenten BSN, UB en Bahlsen eveneens te opteren voor minder verspreide en grotere fabrieken en voor de meest moderne technologieën.

De acht productie-eenheden voor koekjes van de Campbell Soup Company zouden naar maximaal twee of drie moeten teruggebracht worden. Na het opslorpen van de kleinere fabrieken door de grotere, bleef beslist nog één grote productie-eenheid teveel over. Deze vaststelling noopte tot een grondige doorlichting van de verschillende ondernemingen.

Alle studies, zo werd nadien althans meegedeeld, stelden de productie in Vilvoorde in een slecht daglicht. Herstructureringsscenario's rond de criteria kosten, kwaliteit en tijdsduur wezen in dezelfde richting. Investeringsplannen met als streefdoel Campbell Biscuits Europe tot de Top 5 van de voedingsproducenten te promoveren waren aan de oude fabriek in Vilvoorde niet besteed. Nadien bleek ook nog eens dat het investeringsrendement van een nieuwe fabriek in Vilvoorde te laag zou liggen. Aan de aankoop van grond in het Vilvoordse zou echter een prijskaartje van om en bij de 175 miljoen BEF hangen. Hierop werd een financieel rendement van de uitbreiding in Lambermont nagegaan. Het verschil in kostprijs

tussen een nieuwbouw in Vilvoorde en een nieuwe fabriek in Lambermont liep snel op van een kwart miljard tot om en bij het miljard BEF (dit viel niet meer na te trekken!). In Lambermont zouden o.m. slechts drie muren moeten opgetrokken worden, op zichzelf goed voor een prijsvermindering van 25 miljoen BEF. Gesteld werd dus dat het investeringsrendement voor Lambermont 146 bedroeg tegenover 100 voor Vilvoorde. Een staving van deze stelling kan weliswaar evenmin gevonden worden.

In het kader van de Europese éénmaking is een sterkere regionaliseringstrend waar te nemen. Alhoewel hierover geen uitsluitsel kan gegeven worden zouden *lokale, regionale en gewestelijke subsidieverwachtingen* wel eens doorslaggevend kunnen geweest zijn bij de voorkeurbepaling.

Ironisch genoeg vorderde de Vlaamse minister van Economie, een tweetal weken na de sluiting de uitbetaalde steun van 4,9 miljoen terug: met het wegvallen van de tewerkstelling in Delacre-Vilvoorde verdween immers de reden voor betoelaging.

Tot zover de motivatie voor de sluiting van Vilvoorde.

In tegenstelling tot de gewestelijke LBC-secretaris en de militanten in Vilvoorde, is dhr. Robbeets, voorzitter van het verzoeningsbureau, de mening toegedaan dat de eindbeslissing om Vilvoorde te sluiten in het Amerikaanse moederbedrijf genomen werd. Hij baseert zich hiervoor op een onderhoud met de Amerikaanse vertegenwoordiger die vanwege de conflictsituatie ter plaatse gestuurd was.

De *Amerikaanse top* zou inderdaad 'verwonderd' geweest zijn over de heibel, maar zou aan de Europese directie alle beslissingsvrijheid gegeven hebben. De beslissing te sluiten moest wel door het moederbedrijf bevestigd worden. Gezien de produktie in België bleef was er voor Campbell geen vuiltje aan de lucht toen de sluitingsmelding viel. Naar Amerikaanse normen leggen Lambermont en Vilvoorde maar een boogscheut uit elkaar. Amerikanen hebben geen kaas gegeten van Belgische regionale problemen en gevoeligheden. Ook het sterk syndicalisme zoals dat o.m. in Delacre gegroeid was, is hen vreemd.

De Europese top had de nationale vakbondsvertegenwoordigers vrij makkelijk weten te overtuigen. De Voorzitter van de ACV-voedingscentrale Willy Vijverman geeft aan de pers volgende motivering: "De concentratiebeweging in de voedingsindustrie kunnen en willen we als vakbond niet afremmen. Wij moeten leren denken in termen van Europese tewerkstelling. Voor de betrokken werknemers is dat natuurlijk moeilijk, zeker als vader, moeder en zoon bij Delacre werken". Deze stellingname zou hem nog zuur opbreken.

Het afwijzen door de werknemers van het tweede directievoorstel betreffende een sociaal plan, luidde meteen de *onmiddellijke sluiting* in. Voor de krant "de Financieel Economische Tijd" was het duidelijk: "De directie liet niet met zich sullen en liet een beslistheid zien die men niet gewend is in het consensusmodel van de Belgische sociale verhoudingen". Toch betwist de directie nadien de stemming omdat slechts 385 van de 600 werknemers aanwezig waren en de werkwilligen bij deze stemming zouden geweerd zijn. 'Een royaal sociaal plan had eventuele plooiën kunnen glad strijken', meenden ze toen nog.

1.2 De tewerkstellingscel flopt

Een daartoe opgerichte tewerkstellingscel moest de ex-werknemers begeleiden bij hun zoektocht naar ander werk. Ook hier is een en ander niet gelopen zoals vooropgesteld werd. De werkgeversdelegatie stelde op 22 mei 1992 aan de Europese directie (CBE) een goed uitgebouwd plan voor betreffende een efficiënte *tewerkstellingscel buiten het bedrijf* om de betrokken werknemers "de gepaste materiële, psychologische en sociale ondersteuning te geven". Dit voorstel omvatte informatievergaderingen, collectieve en individuele begeleidingsacties, een gedetailleerd overzicht van de nodige infrastructuur en van het personeelsprofiel. Naast contacten met alle takken van de bedrijfswereld werd ook een diepgaand onderzoek vooropgesteld naar de te verwachten tewerkstellingsevolutie in de regio Vilvoorde. De Europese directie had al toegezegd voor de financiering van dit alles te zullen zorgen. Voor deze cel waren ook reeds lokalen in de buurt van het stadhuis van Vilvoorde voorbehouden.

De nieuwe personeelsdirecteur, Daan Fousert, wilde echter zelf het wiel uitvinden. Voor de begeleiding van de ontslagen werknemers vestigde hij, zonder afdoende argumenten, een *tewerkstellingscel binnen het gesloten bedrijf*. Fousert wilde de "gedupeerden een steun in de rug geven" en wees vermanend naar de vakbonden. Deze cel bood eveneens concrete hulp aan bij het schrijven van sollicitaties, bij het opstellen van een curriculum vitae en contacteerde zelf bedrijven voor mogelijke vacatures. Het getuigt minstens van een gebrek aan feeling te verwachten dat, na een stakingstrauma als dit, ex-werknemers hoopvol weer de fabriekspoorten zouden binnenstappen voor advies. Op de uitnodiging, die in dit verband aan alle ontslagenen werd verstuurd, verwachtte Fousert een respons van 30%. Door het geschonden vertrouwen kwam slechts 10% opdagen.

2. Sluitingsstrategie: advocaten en vonnissen

2.1 Amerikaanse reflex, Belgisch precedent

Een andere vaststelling is dat nooit werd teruggekomen op de beslissing Vilvoorde te sluiten, ondanks de onverwacht felle reactie. Het werd 'hard tegen hard' gespeeld. De 'compromisloze bezetting' (zoals dhr. Corneel Debod, ondervoorzitter van Campbell Biscuits Europe en voorheen vier jaar lang directeur van Delacre-Vilvoorde, het formuleerde in de pers) zou hoe dan ook beëindigd moeten worden.

Tot echt onderhandelen met de vakbonden is het eigenlijk nooit gekomen gezien beide partijen niet verder kwamen dan het beargumenteren van de tegengestelde standpunten. Van bij de aanvang van het conflict was er al een serieuze kink in de (onderhandelings)kabel.

Zonder met de patronale beroepsfederatie (verder) te onderhandelen schakelde de *directie*, a.h.w. in een Amerikaanse reflex en nog heel ongebruikelijk in 1992 (!), onmiddellijk een *advocatenbureau in*. Dit bureau (DS uit Gent) bleek al gauw met deze zaak vooral de nodige publiciteit te willen halen. Zes dagen na de aankondiging van de sluiting viel dan ook reeds een eerste uitspraak van de rechtbank.

De *rechtbank van eerste aanleg* volgde (slechts vier dagen nadat de directie voor het eerst een delegatie werknemers had willen ontvangen!) aanvankelijk de directie niet in haar eis voor een dwangsom per stakingsdag (omdat "er geen aanleiding bestaat van de rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift"). Dan maar in beroep.

Het *Hof van Beroep van Brussel* besliste negen dagen later dat de fabriek toch ontruimd moest worden. De directie kreeg in beroep dus wel gelijk. Naast het vastleggen van een boete van tienduizend frank per persoon voor elke verdere bezettingsdag, mocht ook niemand nog de toegang tot het gebouw ontzegd worden: 'op straffe van 10 000 BEF per overtreding'. In zijn motivering haalde de rechter ten eerste het eigendomsrecht van Delacre aan en werd ten tweede verwezen naar het recht op arbeid voor de werkwilligen (op dit laatste argument wordt verder nog teruggekomen i.v.m. de sociale grondrechten). Hierop eiste de directie het onmiddellijk stopzetten van alle acties. Derdenverzet hiertegen "wegens miskenning van de onvervreemdbare rechten van verdediging van de verzoekende partijen" en "wegens de onmiskenbare schending van het internationaal erkende recht op staking" zou in het arrest van 4 mei 1992 van het Hof van Beroep "ontvankelijk doch ongegrond" worden verklaard.

2.2 Geen uniek geval

Vakbonden laakten zulke procedures al herhaaldelijk. Werkgevers zouden geen middelen schuwen om met zware overdrijvingen een "volstreckte noodzakelijkheid om een eenzijdig verzoekschrift in te dienen" in te roepen. De vakbondsvrijheid en het recht op staken worden op die manier geweld aangedaan. Als de werkgevers in de uitspraak ten gronde, maanden later, in het ongelijk zouden worden gesteld, zou de staking natuurlijk reeds lang gebroken zijn.

Dit bleek o.m. eind april '95, toen de rechtbank van eerste aanleg de 'noodzakelijkheid' voor het eenzijdige verzoekschrift (zonder dat de tegenpartij dus gehoord wordt) verwierp waardoor VW-VORST eind vorig jaar de staking brak. Bovendien gold de uitspraak toen voor twee maanden, een uitzonderlijk lange periode. Dit vonnis maakt het in ieder geval moeilijker voor werkgevers om in de toekomst nog bij een *burgerlijke rechtbank* gelijk te krijgen in een arbeidsconflict.

Het arrest van het Hof van Beroep van 4 mei 1992 (zie bijlage) motiveert de *rechtsmacht van de voorzitter van de rechtbank* als volgt: "Overwegende dat daar waar in beginsel de beslechting van collectieve arbeidsgeschillen niet tot de rechts-

macht van de rechterlijke macht behoort, niets belet dat de rechter kennis kan nemen van een welbepaald geschil omtrent subjectieve rechten dat, zoals ten deze, ontstaat in het kader of naar aanleiding van een collectief arbeidsgeschil. Overwegende ... de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg en thans het Hof geenszins geroepen worden om een standpunt in te nemen omtrent het collectief arbeidsgeschil ... maar enkel gehouden zijn, naar aanleiding van dat geschil, een betwisting te beslechten omtrent de beweerde schending door een aantal stakende werknemers van het eigendomsrecht van de werkgever en van het recht op arbeid van de werkwillige werknemers ...”

Ook rechters lijken nu voorzichtiger te worden (cfr. conflict ANSUL en SABENA). Zoals Het Volk het op 29-04-95 formuleerde:

“... professoren van vijf Vlaamse universiteiten hebben vorig jaar nog brandhout gemaakt van de procedure ... en vonden de inmenging ‘ontoelaatbaar’ en ‘pervers, omdat geen rekening gehouden wordt met de vrijheid van meningsuiting’ of met de normale regel dat arbeidsrechters deze zaken behandelen”.

3. Standpunt van de werkgeversfederatie

De standpunten van werkgevers en werknemersvertegenwoordigers stonden bij Delacre Vilvoorde reeds langer diametraal tegenover mekaar. Het moederbedrijf vreesde reeds langer dat de ‘sociale moeilijkheden’ van Delacre, de (vooral in de laatste vijf jaren) voortdurende eisen van de vakbonden naar de (eerder zwakke) directie toe aanstekelijk zou worden voor de andere dochterondernemingen. De fabriek in Vilvoorde bleek voor de vakbonden immers op alle fronten te kort te schieten: in verband met de infrastructuur, de warme maaltijden, de hygiëne, de werkkledij enz.

De aanstelling van een *sterkere directiefiguur*, dhr. J. Despontin, leek ook geen goede zet geweest te zijn. Deze Waal in een Vlaamse vestiging bracht immers ook nog eens een taalbarrière met zich mee. Dhr. Fousert verklaarde hieromtrent in een interview: “Volgens mij zat er al langer iets verkeerd. De vakbond en het bedrijf zijn er eigenlijk om samen te werken en de belangen van de werknemers/leden te behartigen. Deze samenwerking zou er moeten komen door een goede dialoog tussen vakbond en werkgevers zodat ze elkaar kennen en vertrouwd zijn met een samenwerking om zo gemakkelijker problemen op te kunnen lossen ... Bij Delacre was het zo, dat de werkgevers en de vakbond per definitie tegenover elkaar stonden en per definitie tegen elkaars voorstellen reageerden.” Edward Moerk, voorzitter van Campbell Biscuits Europe, sluit zich in de pers bij deze stelling aan.

De *patroonsfederatie van de voedingssector* (Verbond der Landbouw- en Voedingsnijverheden) benadrukt in de eerste plaats, dat het de directie duidelijk aanmoed ontbrak om tijdig toe te geven dat de investeringen voortaan naar Lamber-

mont zouden gaan. De vrees voor een stakingsactie kan niet verantwoorden dat tot veertien dagen voor de officiële bekendmaking van de sluitingsplannen naar de werknemers toe geen vuiltje aan de lucht leek. De spanningen tussen de directie en werknemers konden hierdoor inderdaad alleen maar toenemen. Anderzijds stelt deze federatie aan de kaak dat het zowel de syndicaten als het patronaat aan elke bereidheid ontbrak om over de verschillende standpunten te spreken. "In het koppig vasthouden aan hun standpunt (werkbehoud in Vilvoordse regio) hebben de syndicaten zelfs nooit de cijfers van de twee directievoorstellen willen bekijken". Verder stond de federatie van werkgevers ook voor een voldongen feit toen de directie als gevolg van een beslissing van het Amerikaanse moederhuis de rechtbank inschakelde. De federatie is hierover nooit geraadpleegd. De federatie meent bovendien dat er hier een andere oplossing mogelijk was. Waar bij de procedure van een eenzijdig verzoekschrift de tegenpartij (per definitie) niet gehoord wordt kan een andere spoedprocedure aangewend worden waarbij de beide partijen hun standpunten naar voor kunnen brengen nl. de *spoedprocedure van een sociale rechtbank*. Ook sociale verkiezingen nopen soms tot deze spoedprocedure bijv. om uit te maken wie wel en wie niet deel uit maakt van het directiepersoneel.

Het blijft hoogst uitzonderlijk dat een winstgevend bedrijf beslist de deuren vervroegd te sluiten als gevolg van een sociaal conflict. Of zoals Edward Moerk, voorzitter van Campbell Biscuits Europe het half juni '92 zelf stelde:

"Het is geen goede afloop, noch voor ons noch voor de werknemers, maar het was geen slechte managementsbeslissing. Het vertrouwen was zoek en op die basis konden wij geen twee jaar verder."

Andere zusterbedrijven namen weliswaar de produktie al gauw over en na enig verloop van tijd paste de stijgende winstcurve weer helemaal in de beleidsplannen.

Hoofdstuk 4

Rol en standpunten van de vakbonden

1. Meer dan twintig jaar syndicale successen

Het bij Delacre *ongewoon sterk syndicalisme* groeide vooral vanaf de jaren zeventig. Grote baas van Delacre toen was de heer Willems de Laredsous. Deze aristocraat bezat niet alleen veel grond in Lambermont, maar was tevens woordvoerder van de patronale federatie van de voedingsindustrie. Essentieel om in deze functie sterk te staan is dat het eigen bedrijf niet alleen een goed imago behoudt, maar vooral dat het vrij blijft van stakingen en andere opstandigheden. De werknemersvertegenwoordigers was dit niet ontgaan en de eisen naar de werkgever toe waren niet van de lucht. Vakbondsvertegenwoordigers gingen er dus prat op meestal door de directie gevolgd te worden: verwenning bleek ook hier echter geen goede leerschool.

2. De vakbondsstructuren verklaren één en ander

2.1 Top versus basis

Ook de verschillende vakbonden gaan in deze zaak dus niet geheel vrijuit. Naast de conflictuele spanning tussen de werknemersvertegenwoordigers en de werkgever bij Delacre-Vilvoorde, trokken de *vakbondsafgevaardigden van Delacre en de regionale vakbondsafgevaardigden* enerzijds, de *nationale vakbondsleiding* anderzijds duidelijk niet aan hetzelfde zeel. Over de nationale leiding van ACV-voeding zei dhr. Vermeersch (van het ABVV) "... dat er eerder sprake was van een demobilisatie dan van een overbruggingsfunctie naar de regionale afdelingen toe." Voegen we hier toch aan toe dat uit niets duidelijk kon gemaakt worden dat het er bij het ABVV anders zou aan toe gegaan zijn.

De *fundamenteel verschillende structuren* van het ACV en het ABVV speelden in de doorstroming top-basis een niet te miskennen rol. Bij het ABVV kiest de basis

de gewestelijke secretarissen die dan zelf weer de nationale top kiezen. Reacties van de top naar lagere echelons toe kunnen dan ook bij volgende verkiezingen gesanctioneerd worden!

De *nationale secretarissen* waren door de directie het eerst op de hoogte gebracht van de geplande sluiting. Ten eerste aanvaardden ze de economische en 'herstructureringsargumenten' van de bedrijfstop, maar bovendien hadden ze bijna geen voeling met de basis waardoor een dergelijke heftige reactie niet verwacht werd. Op dat – nationale – niveau achtte geen enkele vakbond het blijkbaar opportuun de lokale vakbondsvertegenwoordigers tijdig in te lichten en voor te bereiden. Eenmaal de bal aan het rollen was, ondernam de vakbondstop evenmin iets om de werkgeversvertegenwoordigers in te tomen.

Deze *problemen tussen de top en de basis* van de vakbonden kunnen ook gedeeltelijk verklaard worden door de verzuiling. Binnen de verschillende zuilen kunnen zich immers belangentegenstellingen voordoen, en kan er sprake zijn van een breuklijn.

2.2 Solidariteit binnen de zuilen en binnen de MNO ?

Even verbouwereerd als de werknemers zelf door deze sluitingsplannen van de directie, besloot het gemeenschappelijk vakbondsfront aanvankelijk tot een staking over te gaan, die nadien naar een heuse bezetting evolueerde.

Van de, voor het welslagen van hun actie, broodnodige solidariteit kwam echter weinig of niets in huis.

Binnen de verschillende afdelingen van de vakbonden was er ook onenigheid. De heer Boucquet van de afdeling Verviers van de voedingscentrale van het ABVV gaf in het ABVV-tijdschrift te kennen: "We begrijpen onze vrienden in Vilvoorde, die terecht opkomen voor het behoud van hun werkgelegenheid, maar men moet ons ook begrijpen. Ons standpunt is dat we een investering en werkgelegenheid zeker niet kunnen weigeren, vooral na de talloze herstructureringen die het gewest Verviers de jongste jaren gekend heeft."

Op de Europese hoofdzetel werd het werk enkele uren neergelegd meer voor de vorm dan uit solidariteit.

Als enkele weken later om steun gevraagd werd aan de Nederlandse en Franse zustermaatschappijen om niets van de vroegere Delacre-productie over te nemen, kwam ook hierop niet de verwachte respons. *De internationale vakorganisatie van de voedingssector* stelt weinig voor. Deze factor woog eveneens zwaar door bij het falen van de vakbondsactie. Ofwel was de lage syndicalisatiegraad doorslaggevend, zoals in Frankrijk, ofwel waren de vakbonden voor solidaire acties gewonnen, maar ontbrak het hen aan overtuigingskracht naar de werknemers toe, zoals in Nederland. Internationale solidariteit was duidelijk niet haalbaar.

3. Balanceren op het scherp van de snede

Twee weken na het uitbreken van de staking was de produktie van Lambermont met 40% gedaald, wat de positie van de actievoerders alleen maar versterkte. Eerste blunder van de vakbonden in deze fase was niet in te gaan op de uitnodiging voor de eerste samenkomst van het verzoeningsbureau.

Nadat in beroep een dwangsom per stakingsdag gevorderd werd en het bedrijf ook meteen ontruimd moest worden, zagen de vakbonden nog steeds de ernst van de situatie niet in en onderschatten ze duidelijk de risico's die ze met z'n allen liepen. Bezetting van de straat volgde snel. De acties leken uit de hand te lopen.

Voor de voorzitter van de ACV-voedingscentrale, dhr. Vijverman, lagen de kaarten anders: "De verklaring dat de vakbonden hun troepen niet in de hand hebben kunnen houden, is al te eenvoudig ... Volgens mij zijn er fouten begaan aan beide kanten. Vanuit de verzoeningscommissie, dus ook van de vakbonden, zijn er duidelijk signalen gekomen dat het behoud van Vilvoorde wellicht niet haalbaar was. Maar de stakers wilden niet meer luisteren. Dan escaleert het conflict ..."

Er kan ook geen uitleg gevonden worden voor het uitblijven van een vakbondsstandpunt voor de heer Robbeets, voorzitter van het paritair comité en van het verzoeningsbureau, die over dit 'gefundeerd en beargumenteerd document' moest beschikken voor de bijeenkomst van de Contactcommissie voor Multinationale Ondernemingen.

Bij de vierde vergadering van het verzoeningsbureau werd reeds duidelijk dat de produktie bijna genormaliseerd was (o.m. door de concurrentie in te schakelen!). Als de vakbonden kort hierop uiteindelijk over een sociaal plan willen onderhandelen, verdedigen de ze *het tweede 'te-nemen-of-te-laten-compromisvoorstel'* van de directie amper of niet bij de werknemers: bij het ACV zouden eerder gematigd positieve geluiden weerklonken hebben, bij het ABVV eerder afwijzende. Later tilden de stakers heel zwaar aan het feit dat de vakbonden het risico op een nefaste afloop – een onmiddellijke sluiting – niet juist hebben ingeschat en/of er hen niet over hebben geïnformeerd. Het ultimatum van de directie Vilvoorde 'onmiddellijk te sluiten' werd niet ernstig genomen. De slechts 64% aanwezige werknemers wezen het voorstel af. Dat deed dan ook de bom barsten.

Dat de vakbonden elkaar nadien nog eens de schuld in de schoenen schoven werd hun evenmin in dank afgenomen.

Gemeenschappelijk Persbericht ABVV-ACV

Naar aanleiding van het sociaal conflict tussen de directie en de werknemers van DELACRE, stellen het ABVV en het ACV vast dat weer eens op initiatief van de directie een gerechtelijke actie op gang gebracht werd om het recht op arbeid in de onderneming te doen eerbiedigen.

Het ABVV en het ACV stellen deze zware inbreuk op het stakingsrecht met klem aan de kaak.

Zij laken ten eerste dat een ondernemingsleiding haar toevlucht neemt tot een gerechtelijke procedure waarvan de werknemers niet eens op de hoogte waren en die ook niet op tegenspraak kon gebeuren.

Zij betreuren ten tweede dat sommige gerechtelijke middens niet inzien dat hun tussenkomst geenszins bijdraagt tot het bijleggen van sociale conflicten.

FGTB
Rue Haute 42
1000 BRUXELLES

CSC
Rue de la Loi 121
1040 BRUXELLES

COMMUNIQUE COMMUN FGTB – CSC

Dans le conflit social qui oppose la direction de DELACRE à ses travailleurs, la FGTB et la CSC constatent qu'une nouvelle fois, une action en justice a été introduite à l'initiative de la direction pour faire respecter le droit au travail dans l'entreprise.

La FGTB et la CSC dénoncent avec fermeté cette atteinte grave portée au droit de grève.

La FGTB et la CSC dénoncent en premier lieu le fait qu'une direction d'entreprise ait recours à une procédure judiciaire dont elle n'a même pas informé les travailleurs et qui n'a pas pu se faire de manière contradictoire.

Elles déplorent ensuite qu'une partie du monde judiciaire n'ait pas encore compris qu'un tel interventionnisme ne permet en rien d'apporter une solution aux conflits sociaux.

Deel II

GEVOLGEN VAN DE SLUITING

Hoofdstuk 1

Gevolgen van de sluiting voor de werknemers

1. Tewerkstellingssituatie bij Delacre Vilvoorde vóór de problemen

1.1 Een vrouw- en migrantvriendelijk personeelsbeleid

Bij de sluiting van Delacre verloren 525 arbeid(st)ers hun werk. Opvallend voor de fabriek in Vilvoorde was de vlotte tewerkstelling van *traditioneel kwetsbare werknemers*. Naast het groot aantal *vreemdelingen* (36%) was ook de groep *vrouwen* (meer dan 60%) in de meerderheid.

De vreemdelingenpopulatie betrof voornamelijk Marokkanen, maar ook Spanjaarden, Italianen, Grieken, Fransen, Portugezen, Hongaren, Joegoslaven, Indiërs en één Turk, één Nederlander en één Brit.

Waar bij de Belgen meer vrouwen tewerkgesteld waren (64%), werkten bij de Marokkanen meer mannen (55%).

Tabel 1.1 Personeelsbestand

	Vilvoorde	Lambermont	Zaventem
<i>Arbeiders</i>			
Vast	397	181	2
Tijdelijk	85	27	
Stagiairs	23	9	
Loopbaanonderbreking	30	49	
	535	266	2
<i>Bedienden</i>			
Vast	71	37	112
Totaal	606	303	114

Zoals uit de tabel is op te maken was het merendeel van de werknemers bij Delacre arbeider in vast dienstverband.

1.2 Bedrijfstrouw

Eveneens kenmerkend voor Delacre was de *grote familiale en vriendschappelijke verwevenheid*. Iedereen had er wel één of meer familieleden, goede vrienden, kennissen of burens als collega('s). De aanwerving van nieuwe werknemers gebeurde vanouds immers via deze relaties. De verbondenheid tussen arbeid(st)ers was er dan ook veel groter dan normaal en droeg beslist bij tot de arbeidsvoldoening.

Eens 'binnen' bij Delacre Vilvoorde, bleef men er meestal tot aan het pensioen. Net voor de sluiting kon ongeveer een derde van de werkneem(st)ers ten minste *zestien jaar anciënniteit* voorleggen en *43% meer dan 10 jaar*.

Schema 1.1

Anciënniteit	Frequentie	Percentage	Cumulatief percentage
> 30 jaar	16	3,1	3,1
26-30 jaar	11	2,2	5,3
21-25 jaar	45	8,9	14,2
16-20 jaar	115	22,6	36,8
11-15 jaar	30	5,9	42,7
6-10 jaar	87	17,1	59,8
0-5 jaar	204	40,2	100,0

Bedrijfstrouw, syndicale traditie en een gunstig werkklimaat tekenden de bedrijfscultuur. Naast de gemiddeld hoge anciënniteit was ook het jaarlijks terugkeren van de seizoenarbeid(st)ers hiervoor tekenend. Anderzijds hield de hoge anciënniteit ook in dat respect kon afgedwongen worden voor de jarenlange ervaring en dat interne promotie ook vaak tot meer verantwoordelijkheid leidde. Kortom: bij Delacre kon een hele beroepsloopbaan opgebouwd worden.

De goede familiale en vriendschappelijke relaties, maar ook de vlotte samenwerking van Belgen en migranten droegen eveneens bij tot het gunstig werkklimaat.

Delacre was één van de weinige bedrijven die voor aanwerving evengoed migranten als Belgen selecteerde en bovendien rekening hield met religieuze voorschriften (o.a. i.v.m. de Ramadan).

Zoals ook tijdens de staking zou blijken, kende Delacre een *sterke syndicale traditie*. Bijna iedereen (93,8%) was lid van een of andere vakbond: één derde was bij het ACV aangesloten, voor de helft was men lid van het ABVV, terwijl één zesde voor het ACLVB gekozen had.

Uit een interview bleek maar één vijfde van de werkneem(st)ers ooit contact met de directie te hebben gehad. Sociale activiteiten die de directie organiseerden hadden wel succes. Koplopers waren het kerst- en eindejaarsfeest, het sinterklaasfeest en het jaarlijks personeelsbal. Bijna drie vierde herinnert zich verschillende dergelijke activiteiten.

Het werktempo lag weliswaar erg hoog, maar dat werd ruimschoots goedge maakt door de goede onderlinge relaties en vooral door de gunstige loonregeling.

2. Na de sluiting

2.1 Tweemaal een onverwachte klap

Aanvankelijk plande Delacre de sluiting pas voor de tweede helft van 1994. Op die manier zouden de 525 arbeid(st)ers geleidelijk hebben kunnen afvloeien. De twee volgende jaren hadden dan benut kunnen worden om de kansen op ander werk te verhogen.

Na de staking, de bezetting en de hele verbeterde strijd voor het behoud van de tewerkstelling confronteerde de directie de werknemers met een onmiddellijke sluiting. Door het abrupt verlies van wat als een stabiele betrekking gold, kwamen de werknemers onverwacht en totaal onvoorbereid op de arbeidsmarkt terecht. Het wegstemmen van het sociaal plan van de directie had ook voor gevolg dat de sluitingspremies en de afvloeiingsvergoedingen tot het wettelijke minimum beperkt bleven. Omdat bovendien vaak meerdere gezinsleden bij Delacre tewerkgesteld waren, viel in deze gezinnen elk inkomen weg en moesten ze zich voortaan met werkloosheidsvergoedingen tevreden stellen. Dit plotse en vaak ook nog drastisch verlies van het gezinsinkomen bracht haast onoverkomelijke financiële problemen mee, vooral waar maandelijkse afbetalingen zwaar bleven doorwegen.

Enkele vragen dringen zich hier, drie jaar later, op, nl.: "raakten de ex-Delacre werknemers en vooral de vrouwen en vreemdelingen onder hen (de traditioneel kwetsbaren) terug aan het werk"? "Betekende de nieuwe werksituatie ook werkzekerheid"? "Zijn er verschillen waar te nemen tussen de verdere loopbaan van Belgen en deze van migranten"?

Onderzoek naar de tewerkstellingssituatie van ex-Delacre werknemers maakt een en ander duidelijk.

In totaal werd de situatie van 97 ex-werknemers nageetrokken: 57 Belgen (28 mannen en 29 vrouwen) en 40 van Marokkaanse afkomst (20 mannen en 20 vrouwen).

2.2 Individuele loopbaanprofielen na de sluiting

Over een periode van 18 maanden, nl. van juli '92 (sluitingsdatum) tot eind december 1993, werd voor elk van de 97 ondervraagde ex-werknemers nagegaan hoe de loopbaan evolueerde. Bedoeling was de huidige situatie van de ondervraagden beter te kunnen inschatten. Per persoon werd nagegaan of en hoelang men na

de sluiting werkzoekend, in opleiding of tewerkgesteld was. Dat het voor de meesten onder hen een erg moeizaam zoekproces werd, kwam hieruit duidelijk naar voor. In de lijn van de verwachtingen raakten de meeste Belgische mannen haast probleemloos aan een vrij stabiele job. Voor vrouwen bleken de kaarten anders te liggen. Sommigen vonden vrijwel onmiddellijk vast werk, anderen vonden tijdelijke jobs en waren tussendoor werkloos, terwijl een derde groep tenslotte ononderbroken werkzoekend bleef. Onder de Marokkanen tenslotte kon slechts een minderheid aan permanente werkloosheid ontsnappen. Op de arbeidsmarkt bevinden mannen zich dus in de meest gunstige positie, Marokkanen in de minst gunstige. Sommige vrouwen weten zich te handhaven, anderen niet. Hieronder wordt a.d.h.v. enkele schema's een overzicht gegeven van de loopbaanprofielen per groep.

Overlopen we even welke variabelen in deze verschillen een beslissende rol kunnen spelen, waarom en in welke mate.

3. Vooropleiding en werkervaring

3.1 Vooropleiding

Algemeen kan gesteld worden dat werkzoekenden met een getuigschrift technisch onderwijs of hoger beroepsonderwijs het merklijk beter doen dan gediplomeerden uit het algemeen vormend onderwijs of uit het lager beroepsonderwijs. Werkzoekenden met een hogere middelbare opleiding (algemeen vormend onderwijs) raken dan weer vlugger aan werk dan die met een lagere middelbare opleiding. Ook de studierichtingen lijken bepalend voor succes. De richtingen die voorbereiden op de traditionele mannenberoepen zoals hout, bouw of schrijnwerkerij scoren positief. De studierichtingen die voorbereiden op de traditionele vrouwenberoepen in textiel en confectie, zoals kleding, snit en naad leiden echter nergens toe. De sector heeft immers te lijden onder de economische crisis en bovendien worden de meeste functies hier in toenemende mate geautomatiseerd.

Bij Delacre volgden mannen voornamelijk technische richtingen en vrouwen de minder gunstige beroepsrichtingen. De loopbaanverschillen tussen Belgische mannen en vrouwen vinden grotendeels hierin een verklaring. Belgische en Marokkaanse werkzoekenden blijken echter niet te verschillen wat hun spreiding over de verschillende studierichtingen betreft. *Genoten onderwijs verklaart* dus wel de verschillen tussen mannen en vrouwen, maar *niet waarom Belgen wel vlot werk vinden, Marokkanen moeilijk of niet*.

Er kon evenmin een verband aangetoond worden tussen het land waar onderwijs gevolgd werd (België of Marokko), het onderwijsniveau en de studierichting en de tewerkstellingsgraad.

3.2 Bijscholing

In verhouding volgden evenveel Belgen als Marokkanen een bijkomende opleiding. Bijna alle ondervraagden wendden zich hiervoor tot de VDAB. Twee derde van de VDAB-bijgeschoolden bleek echter nog steeds werkzoekend. De moeilijkheden die ze alsnog ondervonden bij het zoeken naar werk schreven ze zelf toe aan het feit niet meer zo jong te zijn en over weinig ervaring te beschikken. De bedrijfsspecifieke opleidingen bleken meestal wel afdoende. Marokkanen ervoeren taalproblemen als een handicap. Al opteerden de meesten onder hen voor een taalcursus, resultaat bleef uit.

Algemeen betekenen bijkomende opleidingen, die in het kader van vorige jobs gevolgd werden, extra-troeven bij volgende sollicitaties. In het kader van de ondervraagde doelgroep kon echter niet aangetoond worden dat dergelijke opleidingen van invloed waren op het vinden van nieuw werk.

3.3 Functieniveau vóór de afvloeiing

Of de loopbaanverschillen na Delacre tussen Belgische mannen enerzijds en Marokkaanse mannen en vrouwen anderzijds te maken hadden met het functieniveau vóór de sluiting, wordt een volgende onderzoekspunt. Naargelang meer ervaring, vaardigheden en/of verantwoordelijkheid voor een bepaalde functie vereist is, behoort deze functie tot een hoger functieniveau. Drie niveaus worden hier onderscheiden: een uitvoerend, een geoefend en een gekwalificeerd niveau. Bandwerk, het onderhoud van de lokalen, het transporteren en stapelen van dozen, etc. betreffen het uitvoerende niveau. Taken als de deegbereiding, het wegen van grondstoffen, de machinegeleiding, de kwaliteitscontrole en de functie van magazijnier vergen meer ervaring en vaardigheden en maken het geoefend niveau uit. De functies van bakker, patissier, machineregelaar, mecaniciens en elektriciens veronderstellen speciale kwalificaties en behoren tot het gekwalificeerde niveau.

Op één uitzondering na, bleken *alle vrouwen en 75% van de Marokkanen uitvoerend werk verricht te hebben. De meeste onder hen waren werkzoekend.*

3.4 Werkervaring vóór Delacre

Het aantal voorafgaandelijke jobs verhoogt normaal duidelijk de kansen om ander werk te vinden en blijkt belangrijker dan de duur van een vorige job. Inderdaad bleef 60% van de groep zonder andere werkervaring twee jaar later nog steeds werkzoekend. Toch lijkt de werkervaring niet echt betekenisvol. Omdat Delacre bekend stond als een bedrijf dat zonder problemen arbeid(st)ers van andere nationaliteiten aanwierf, waren het vooral Marokkanen die na hun studies meteen bij Delacre aan de slag gingen. In mindere mate is bovendien vast te stellen dat

naarmate de zoektijd naar een eerste job, onmiddellijk na de studies, korter was, de werkloosheidsduur na de sluiting ook afneemt.

Overlopen we de hogergenoemde verklaringsfactoren voor de loopbaanverschillen even. Belgische mannen vonden veel vlotter ander werk, ten eerste omdat ze meestal arbeidsmarktgerichte technische richtingen volgden en ten tweede omdat ze in een hoger functieniveau tewerkgesteld waren. Belgische vrouwen, die minder toekomstgerichte beroepsopleidingen volgden en bovendien bijna allemaal op het uitvoerend niveau werkzaam geweest waren, raakten veel moeizamer aan nieuw werk.

De hardnekkige werkloosheid waarmee de Marokkaanse ex-werkneem(st)ers te maken kregen kan niet verklaard worden vanuit de door hen gevolgde studies of het functieniveau bij Delacre.

Het onder de loop nemen van andere, mogelijke verklaringsfactoren is aangegeven.

4. Persoonsgebonden kenmerken

4.1 Leeftijd en anciënniteit

De gemiddelde leeftijd van de 97 ex-werkneem(st)ers schommelt rond 31 jaar. De spreiding over de vier leeftijdscategorieën, nl. jonger dan 25 jaar, tussen 25 en 30 jaar, tussen 30 en 35 jaar, tussen 35 en 40 jaar en ouder dan 40 jaar, is vrijwel gelijkmatig. Bij de Marokkaanse vrouwen ligt de gemiddelde leeftijd beduidend lager, nl. rond 25 jaar. Algemeen geldt dat jongeren onder 25 jaar en ouderen moeilijker aan werk raken. Dit bleek ook voor de Belgen en voor de Marokkanen te kloppen. *Bijna alle Marokkanen hebben echter, onafhankelijk van hun leeftijd, met hoge werkloosheid af te rekenen.*

Werkneem(st)ers met meer dan 15 jaar anciënniteit vinden overigens ook moeizamer ander werk dan anderen met minder ervaring bij Delacre.

4.2 Taalvaardigheid ... of gewoon discriminatie

Waarom Marokkaanse ex-Delacre werkneem(st)ers, in tegenstelling tot hun Belgische collega's, zo moeilijk ander werk vinden kan niet meteen door verschillen in studies, bijscholing, leeftijd of ervaring verklaard worden. De vraag stelt zich dan of werkgevers mogelijk een discriminerende houding aannemen bij sollicitaties. Hierover ondervraagd geeft ongeveer de helft van de Marokkanen te kennen *hiervan het slachtoffer te zijn geweest*. Een greep uit uitspraken terzake van de Marokkaanse ondervraagden:

Mannen:

“Om afgewezen te worden bij een sollicitatie is een vreemd uiterlijk voldoende, zonder meer uitleg.”

“Moeilijkheden om werk te vinden zijn vaak te wijten aan de huidskleur.”

“Moeilijkheden bij sollicitaties hebben meestal te maken met taal, nationaliteit en andere typische clichés.”

“Voor de werkgever zegt de naam soms genoeg.”

“Ik heb mijn nationaliteit veranderd: dat vergemakkelijkt de zoektocht naar werk.”

Vrouwen:

“Ik had eerst geweigerd om aan het onderzoek mee te werken, maar toen ik zag dat de interviewster ook een migrante was, wou ik toch meedoen.”

“Ik heb de Belgische nationaliteit, maar ze kijken toch naar mijn uiterlijk.”

“Mijn uiterlijk vormt geen probleem: ik lijk op een Belgische. Maar zodra ik mijn identiteitskaart toonde, kreeg ik als antwoord: momenteel geen arbeiders nodig.”

“Moeilijkheden bij de sollicitatie? Ze gaan af op je gezicht en ze weten al genoeg.”

Over de mate van dergelijke discriminerende praktijken zijn geen aanvullende gegevens beschikbaar in het kader van dit onderzoek. Toch benadrukken omzeggens alle Marokkanen het belang van de *kennis van het Nederlands* voor het vinden van werk. Marokkaanse mannen, meestal in het Brusselse woonachtig, vinden van zichzelf hierin te kort te schieten. De Marokkaanse vrouwen wonen over 't algemeen in de streek van Mechelen en kennen beter Nederlands.

5. Na Delacre terug aan het werk

5.1 De sollicitatie- en aanwervingskanalen

Een eerste stap in het zoekproces naar ander werk bleek *het aanwenden van alle geijkte sollicitatiekanalen*. Naast de verplichte VDAB-inschrijving, klopten vele werkzoekenden bij interimbureaus aan, reageerden op advertenties of stapten persoonlijk naar bepaalde bedrijven toe. Door de pijnlijke strijd en de abrupte sluiting, het wantrouwen, de woede en frustratie, vond de speciaal hiertoe in het leven geroepen tewerkstellingscel geen genade in hun ogen.

Van de groep van 97 werknemers die ondervraagd werden over hun loopbaan na Delacre, vonden er 72 gedurende deze 18 maanden minstens één maal werk. De andere 28, 5 Belgen en de helft van de Marokkanen, bleven permanent werkloos.

De kanalen via dewelke zij aan de laatste tewerkstelling raakten verschilden naarmate het om Belgen of Marokkanen ging. Voor Belgen was een beroep doen op relaties, familie, kennissen en vrienden de meest voor de hand liggende en succesvolle manier om terug aan de slag te raken. Een aantal vond ook werk via tussenkomst van de VDAB of via een interimbureau. Persoonlijk naar bedrijven

stappen leverde eveneens resultaat op. Bij de Marokkanen, die overigens erg moeilijk weer werk vonden, scoorden de persoonlijke contactname met bedrijven, gevolgd door het invoeren van een interimbureau het hoogst. Zij rekenden veel minder op vrienden- en familiebanden. Slechts enkelen onder hen vonden baat bij de VDAB.

5.2 Werkomstandigheden

Om de weerslag van de sluiting voor de Delacre-ex-werknemers beter te kunnen inschatten, volstaat het niet het moeizame zoekproces naar werk voor de meesten onder hen, en zelfs de blijvende werkloosheid van anderen, in kaart te brengen. De nieuwe tewerkstelling moet bovendien met de vorige vergeleken worden. Overlopen we daarom eerst *de (objectieve) werkomstandigheden van de huidige en/of laatste job*.

a. Kwalificatie:

Zoals dit meestal reeds het geval was voor de tewerkstelling bij Delacre, werden bij de daaropvolgende aanwervingen slechts zelden diplomavereisten gesteld.

b. Werkzekerheid:

Werken bij Delacre betekende, op enkele uitzonderingen na, werkzekerheid. Voor de meeste Marokkanen werd het hun eerste volwaardige job na de school. Na de afvloeiing vond 60% van de Belgen, nl. 35 (waarvan twee derde mannen) opnieuw vast werk.

Belgische vrouwen werden echter vaak met werkonzekerheid geconfronteerd. Toch was hun situatie rooskleuriger dan die van de Marokkanen. Ongeveer één derde van hen (nl. 13) werkte met een contract van onbepaalde duur en dus met enige werkzekerheid. Iets minder dan één vierde van de andere Marokkanen (nl. 7) werkte zonder enige zekerheid. In totaal bleven ze voor de helft (nl. 20) ononderbroken werkzoekend.

c. Vaste werktijden:

Delacre kon het rendement opdrijven o.m. door een geolied ploegenstelsel. Belgische vrouwen maakten weliswaar in mindere mate deel uit van dit systeem. Na Delacre raakten de meesten opnieuw aan de slag in een systeem van vaste daguren.

d. Loonvoorwaarden:

De prima betalingsvoorwaarden bij Delacre maakten veel van het hoge werkritme goed. Ondervraagden gaven te kennen nadien nooit een even hoog loon ontvangen te hebben. Daar zaten de speciale premies voor ploegenarbeid voor veel tussen.

e. Moeilijkheidsgraad:

Op de Belgische vrouwen na, zijn er telkens evenveel ondervraagden die hun laatste job sinds de sluiting van Delacre minder, even moeilijk of moeilijker

achten. Belgische vrouwen stonden veelal in voor het bandwerk op de inpakafdeling: een hoog werkritme was er troef.

f. Promotiekansen:

Opnieuw aan werk raken bleek al moeilijk genoeg. Promotie maken vraagt bovendien tijd, anciënniteit. Ook op dit vlak beet Delacre de spits af. Voor sommige ondervraagden, maar ook voor werkneem(st)ers die reeds vaker promotie konden maken, kwam de sluiting dubbel zo hard aan omdat ook nog eens elke promotie aan hun neus voorbijging.

g. Toekomstperspectieven:

Bijna iedereen gaf te kennen te willen blijven werken in het huidige bedrijf (het bedrijf na Delacre dus). Enkelingen keken uit naar beter werk.

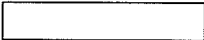
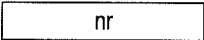

Tewerkgestelden met een contract van onbepaalde duur dachten niet aan mogelijk ontslag. Slechts uitzonderlijk placht men de economische crisis als direct bedreigend te ervaren. Voor tijdelijken lagen de kaarten dan weer minder zeker.

5.3 Even vergelijken ...

Over het algemeen werden de *arbeidsvoorwaarden bij Delacre beslist gunstiger geacht dan deze bij de huidige nieuwe tewerkstelling*. De motieven hiertoe die het hoogst scoorden waren: de goede betalingsvoorwaarden en het gunstige ploegenstelsel. Hierop volgden: de hechte banden tussen de collega's en "het werk zelf". Delacre deed het minder goed qua werkritme. De overgrote meerderheid wist echter geen enkele argument aan te halen om niet graag te werken bij Delacre. Voor de ex-werkneem(st)ers ging nog veel meer verloren dan alleen maar vast werk!

De figuren op de volgende bladzijden spreken voor zich. Iedere balk stelt de loopbaan van één respondent voor. Zij beginnen in juli 1992 (afvloeiing op 30 juni 1992) en eindigen in november of december 1993, naargelang van het moment van interviewafname. Zij zijn gerangschikt volgens nationaliteit en geslacht, telkens in stijgende orde van onderwijsniveau.

Met behulp van onderstaande legende kunnen de loopbaanprofielen gelezen worden:

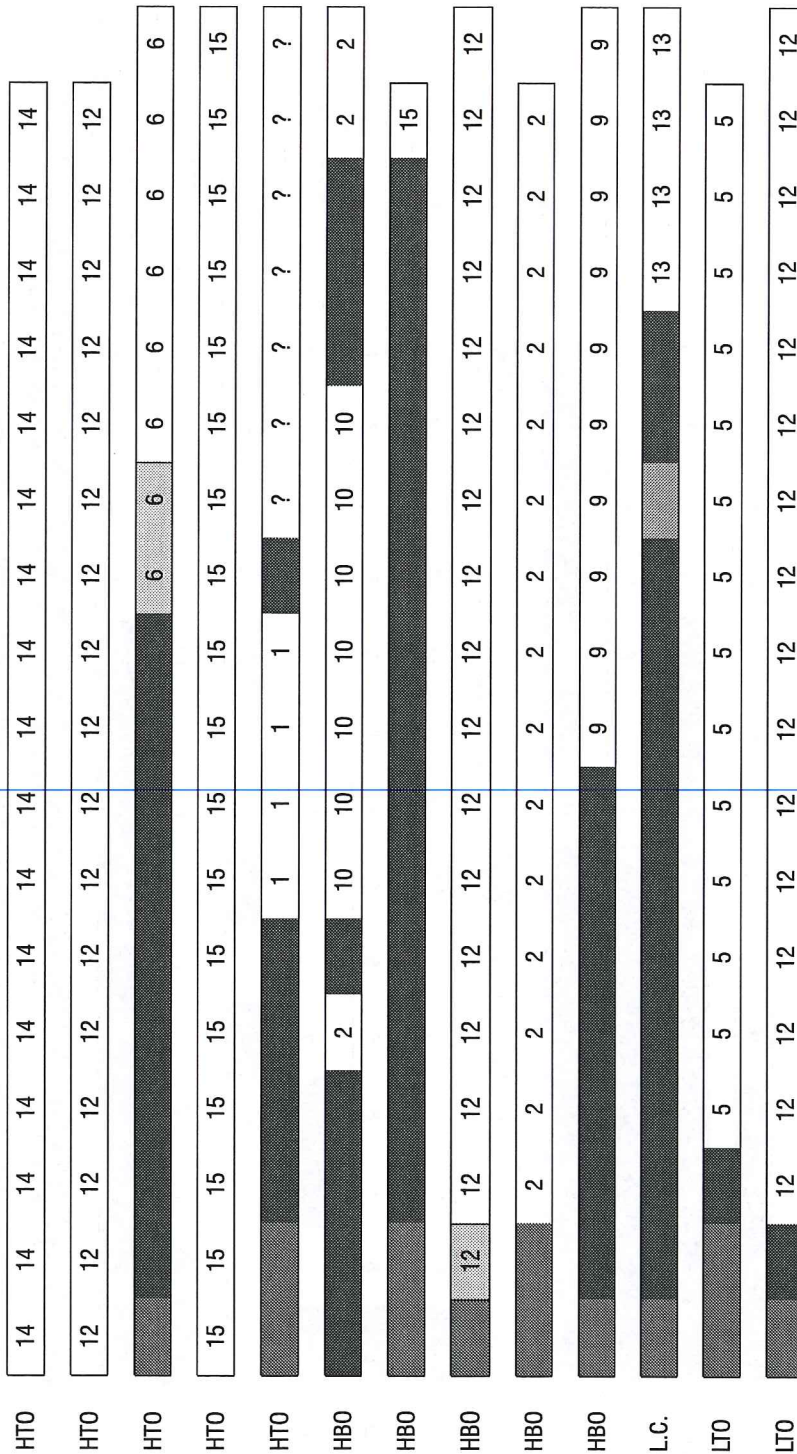
	werkloos
	werkloos/in opleiding
	werk
	werk/in opleiding
	inactiviteit (verlof, legerdienst, ziekte)

Het nummer in de balken werk en werk/in opleiding duidt aan welk werk de respondent heeft:

1. houtbewerking/bouwsector
2. onderhoud/dienstverlening
3. bankwerk/inpakken/machinist
4. administratie/kantoor/receptie
5. zelfstandige
6. chauffeur
7. keuken/horeca
8. confectie/textiel
9. chemie/schilderwerken/drukkerij
10. kassa/verkoop/rekken aanvullen
11. metaal
12. magazijnier/clarkist/handlanger
13. conciërge/veiligheidsagent
14. mechaniciën/electricien
15. bakker/voedingsindustrie
16. overheid/leger
- ? werkt, maar welk werk is niet gekend

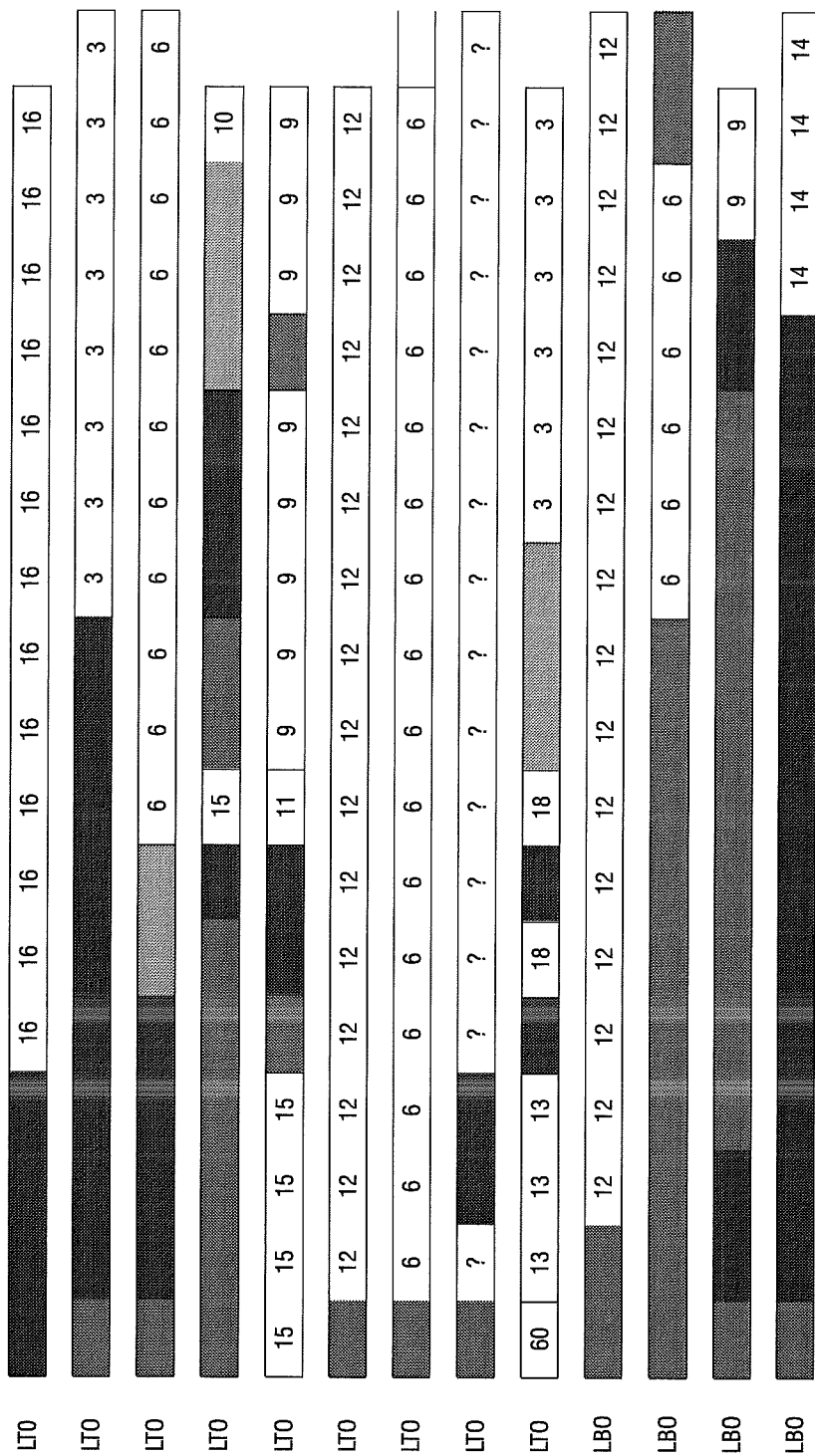
HAO	Hoger Secundair Algemeen Onderwijs
HTO	Hoger Secundair Technisch Onderwijs
HBO	Hoger Secundair Beroepsonderwijs
LAO	Lager Secundair Algemeen Onderwijs
LTO	Lager Secundair Technisch Onderwijs
LBO	Lager Secundair Beroepsonderwijs
LO	Lager Onderwijs
Deelt. Ond.	Deeltijds Onderwijs
LC.	Leercontract

Figuur 13 steekproefgegevens: loopbaanprofielen Belgische mannen

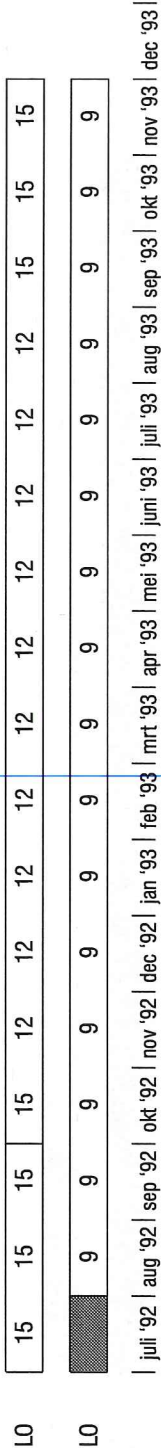
juli '92 | aug '92 | sep '92 | okt '92 | nov '92 | dec '92 | jan '93 | feb '93 | mrt '93 | apr '93 | mei '93 | juni '93 | juli '93 | aug '93 | sep '93 | okt '93 | nov '93 | dec '93

Figuur 13 vervolg steekproefgegevens: loopbaanprofielen Belgische mannen

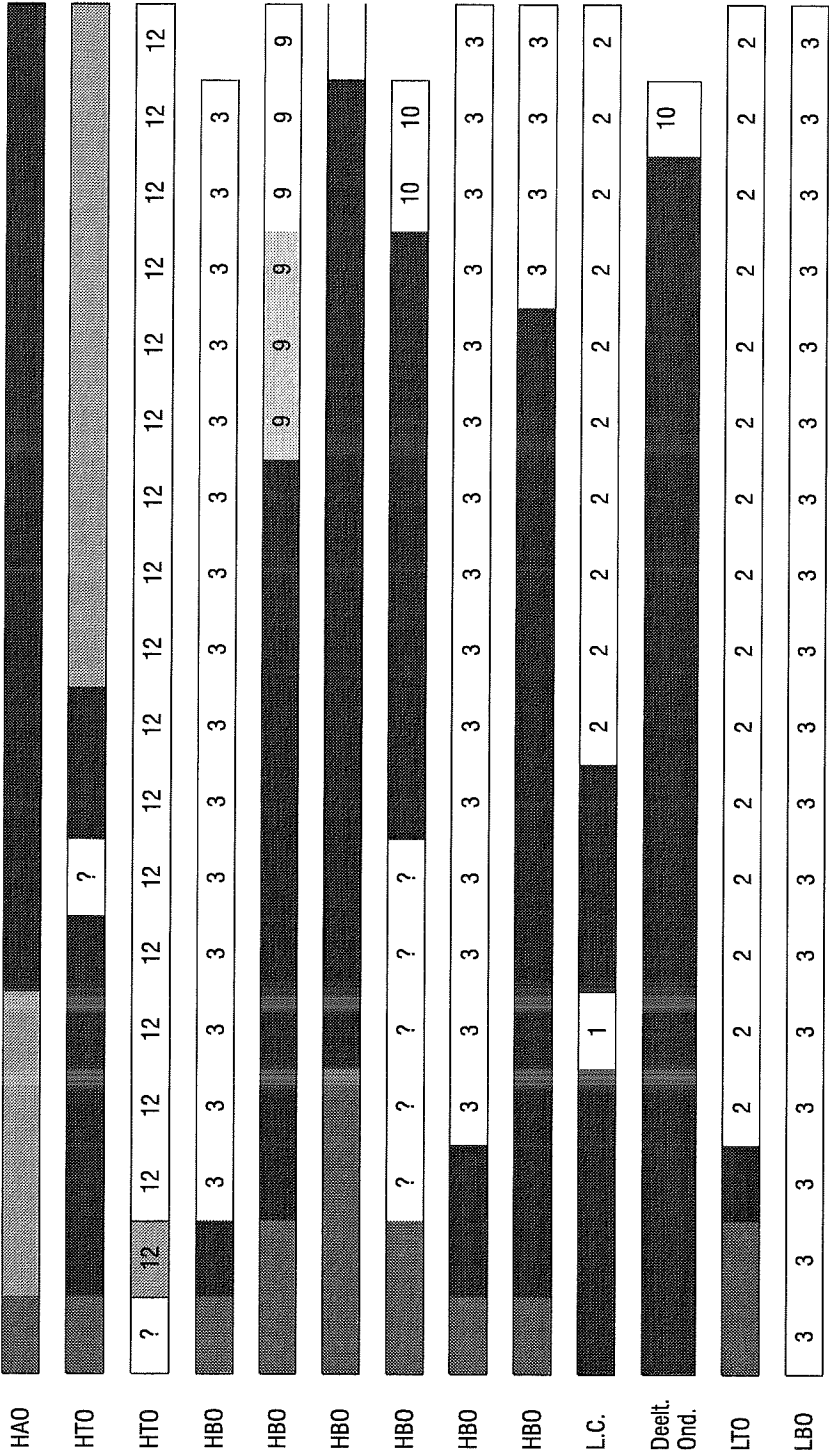

juli '92 | aug '92 | sep '92 | okt '92 | nov '92 | dec '92 | jan '93 | feb '93 | mrt '93 | apr '93 | mei '93 | juni '93 | juli '93 | aug '93 | sep '93 | okt '93 | nov '93 | dec '93

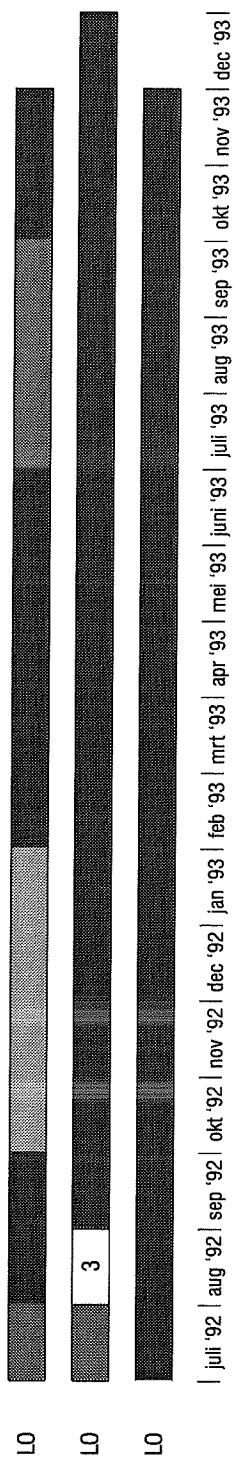
Figuur 13 vervolg steekproefgegevens: loopbaanprofielen Belgische mannen

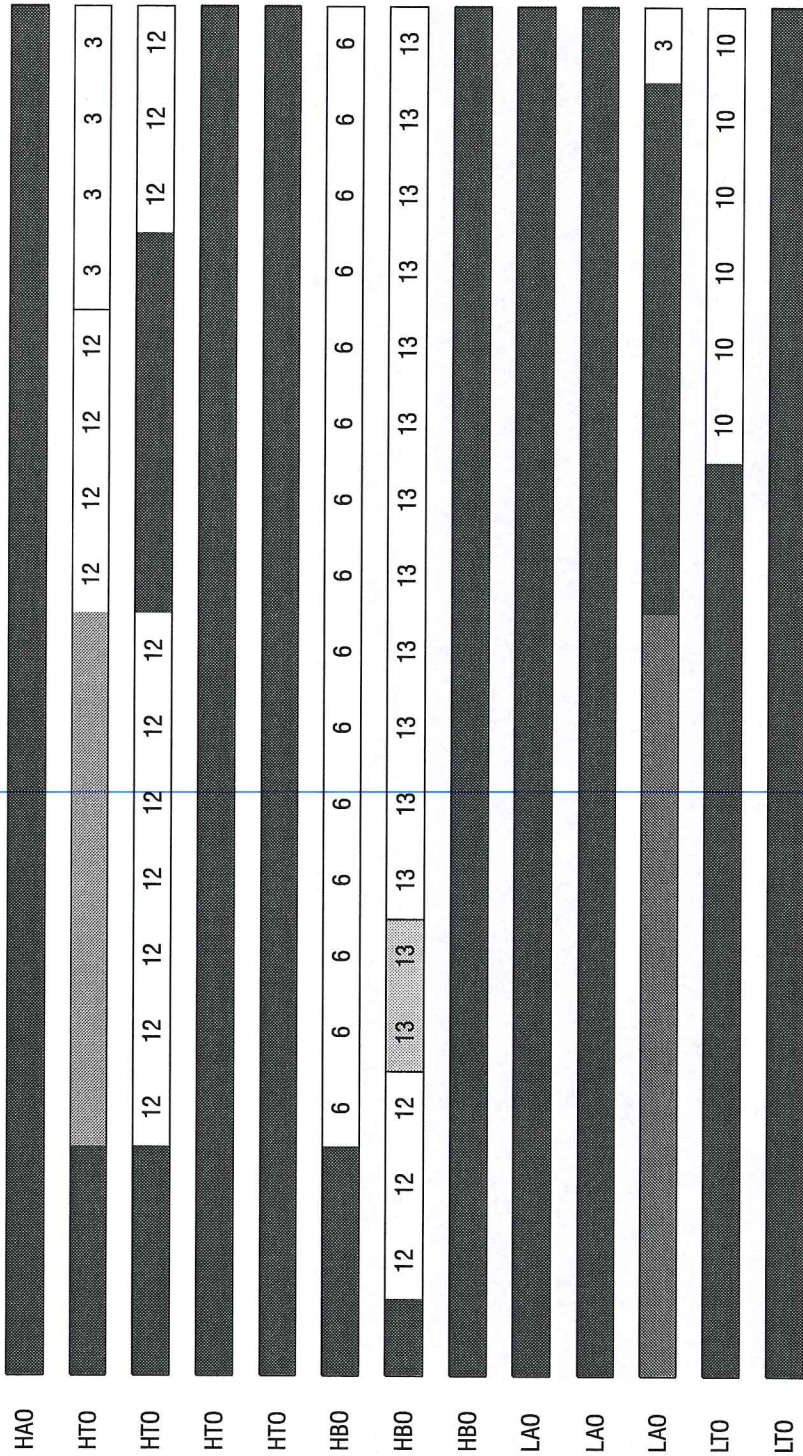
Figuur 14 steekproefgegevens: loopbaanprofielen Belgische vrouwen

Figuur 14 vervolg steekproefgegevens: loopbaanprofielen Belgische vrouwen

Figuur 15 steekproefgegevens: loopbaanprofielen Marokkaanse mannen

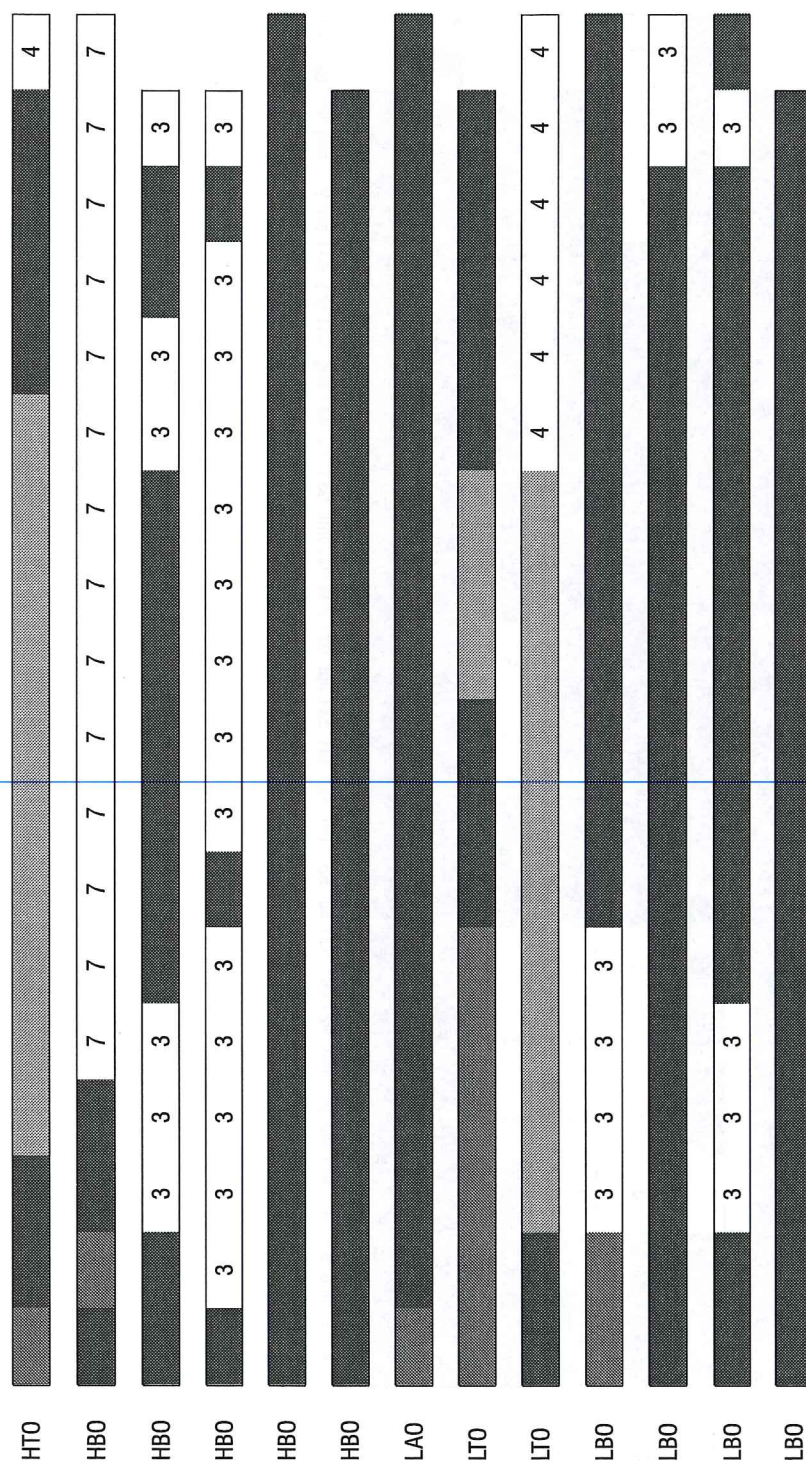

juli '92 | aug '92 | sep '92 | okt '92 | nov '92 | dec '92 | jan '93 | feb '93 | mrt '93 | apr '93 | mei '93 | juni '93 | juli '93 | aug '93 | sep '93 | okt '93 | nov '93 | dec '93

[illegible]

juli '92	aug '92	sep '92	okt '92	nov '92	dec '92	jan '93	feb '93	mrt '93	apr '93	mei '93	juni '93	juli '93	aug '93	sep '93	okt '93	nov '93	dec '93
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

Figuur 16 steekproefgegevens: loopbaanprofielen Marokkaanse vrouwen

[illegible]

Hoofdstuk 2

Andere gevolgen

1. Delacre na de sluiting

Met de *Europese reorganisatie* beoogde Campbell aanvankelijk het aantal bedrijven tot maximum twee of drie produktie-eenheden terug te schroeven. De staking en bezetting in Vilvoorde hadden een koersverandering voor gevolg. Vóór alles zou men voortaan vermijden teveel afhankelijk te zijn van te weinig bedrijven. Maximale flexibiliteit werd een nieuwe prioriteit. Bijgevolg liggen voor Delacre ook de uitbreidingsinvesteringen in Lambermont stil. De Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen uit Nederland stelt in een rapport dat 'Delacre na het conflict waarschijnlijk niet meer de nodige politieke steun geniet'. Voordelige arbeidskrachten en subsidies in een streek met hoge werkloosheid lijken nu veel minder voor de hand te liggen. In Nederland (Ede) daarentegen investeerde Campbell voor acht miljoen dollar. De fabriek in Tholen wacht reeds lang op een koper. De plannen voor Frankrijk (Nieppe en Pleyben) zijn nog onduidelijk.

Vlak na de sluiting, tijdens de maanden juni en juli, deed zich in *Lambermont* een hele omwenteling voor. Op zes weken tijd werden vijf produktielijnen van Vilvoorde naar Lambermont overgebracht. Meteen moesten ook 300 nieuwe aanwervingen gebeuren (van arbeiders die nog nooit koekjes gebakken hadden!). Vanuit Vilvoorde kwam immers slechts een 10-tal werknemers over. De produktie-eenheid in Lambermont was op deze plotse uitbreiding echter niet voorzien. Voorraadplaatsen moesten ontruimd worden en de voorraden elders gestockeerd. Andere machines uit Vilvoorde kwamen in de zusterbedrijven van Nederland en Frankrijk terecht. De produktiecapaciteit van Vilvoorde werd nu dus over de andere produktie-eenheden gespreid en overgenomen.

Een nieuwe fabriek is er ondertussen in Lambermont nog niet gekomen. Of het opstarten van de bouw van sociale lokalen en vergaderzalen, wat toch een investering van 100 miljoen BEF betreft, ook andere investeringen aankondigt is helemaal niet evident. Overheidssteun zou ook hier beslissend kunnen zijn.

De sluiting van de grootste Delacre produktie-eenheid in Vilvoorde betekende aanvankelijk een enorm produktieverlies. Doordat bestellingen niet konden nage-

komen worden liepen de kosten op tot een slordige 9 miljoen \$. De sluitingskosten zelf werden maar zichtbaar in de verliescijfers van CBE voor het fiscaal jaar 1993. Daarentegen wees alles reeds één jaar na de sluiting op volledig herstel en zelfs op groei. De *produktietoename en de winst* overstegen weldra de streefdoelen van het herstelprogramma. Het moederbedrijf zelf maakte in die volgende twee jaar recordwinsten van respectievelijk 22% en 17%.

De sluiting kreeg nog een staartje voor de Delacre-top. De toenmalige *Vlaamse Minister van Economie* gaf zijn administratie de opdracht de aan de koekjesproducent uitbetaalde steun van 4,9 miljoen van Campbell terug te vorderen. De steun werd het bedrijf toegekend in het kader van de economische expansiewetgeving en was bedoeld voor de fabriek in Vilvoorde.

2. Gevolgen voor Vilvoorde

De vertrouwde bakgeur van de verse koekjes verdween ... en dat werd inderdaad door de buurtbewoners betreurd.

De inwoners van Vilvoorde werden echter ook *financieel* door deze sluiting getroffen.

Veel arbeiders van Delacre woonden immers in Vilvoorde of in één van de randgemeenten.

Omdat de koopkracht van zoveel gezinnen dermate verminderde (cfr. supra: vaak meerdere ex-werknemers per gezin!), zag de hele middenstand zijn zaken-cijfer achteruitgaan.

Ook de organisatoren van sociale en culturele initiatieven kregen te lijden onder het plots wegblijven van een groot aantal deelnemers.

Door de daling van de belastingsinkomsten met 1,2 miljoen kreeg het stadsbestuur dan weer veel minder armslag.

Bovendien nam sindsdien een soort onrust toe: 'als een bedrijf dat zo sterk in Vilvoorde verankerd was de deuren moest sluiten, welke garanties biedt Vilvoorde dan nog als industriestad?'.

Deel III

ENKELE BESCHOUWINGEN

Hoofdstuk 1

Stakingsvrijheid of stakingsverbod: het stakingsrecht bedreigd?¹

1. Sociale grondrechten

De vakbonden wilden na deze roemloze strijd dat de politieke wereld het debat over het stakingsrecht zou openen. ACV-vakbondsafgevaardigde Somers hierover: "Door het arrest van het hof van beroep dat de stakers dwangmaatregelen oplegde voor elke dag dat ze het bedrijf bezet hielden, werd het stakingsrecht ondermijnd. De vakbonden kregen de tijd niet om te reageren."

In het *Belgisch Staatsblad van 17 februari 1994* verschijnt, bijna twee jaar later, de gecoördineerde tekst over de opname van *sociale grondrechten in de Belgische grondwet* (initieel in art. 24 bis GW, nadien door de nieuwe nummering van de grondwet in art. 23 GW).

De eerste initiatieven voor de invoering van een artikel betreffende sociaal-economische grondrechten dateren reeds van 1953. Dat de concrete realisatie ervan zo lang moest aanslepen toont op zichzelf al aan dat het geen evident voorstel betrof. In politieke kringen, maar ook in de vakbeweging, zagen velen er het nut niet van in. Deze terughoudendheid was het gevolg van de meest verscheidene en zelfs tegenstrijdige argumenten. Het zou ons in deze context te ver leiden verder op de historiek, de rechtvaardiging, de juridische vormgeving en draagwijdte van deze sociale grondrechten in te gaan.

In essentie bevat het art. 23 GW een principiële opsomming van de verschillende sociale grondrechten. De sociale grondrechten, die niet alleen de werknemer maar ook de burger beschermen, zijn: het recht op arbeid, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden, het recht op een billijke beloning, het recht op informatie en op overleg, het recht op collectief onderhandelen, het stakingsrecht, het recht op sociale zekerheid, het recht op bescherming van de gezondheid, het recht op

1. Voor dit hoofdstuk wordt voornamelijk verwezen naar: Stroobant Maxim en andere co-auteurs, *Sociale Grondrechten*, MAKLU Uitgevers, Antwerpen-Apeldoorn, 1995.
Stroobant Maxim, *Ontstaan en draagwijdte van art. 23 Grondwet houdende toekenning van sociale grondrechten*, in *Tijdschrift voor Sociaal Recht*, nr. 2/94.

sociale, geneeskundige en juridische bijstand, het recht op een behoorlijke huisvesting, het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu en tenslotte het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing. Deze wordt voorafgegaan door een zeer algemeen, maar voldoende richtinggevend recht, nl. het recht op een menswaardig bestaan. De overheid neemt de verplichting op zich om zich in te zetten voor de bevordering van deze rechten en voor de concrete realisatie van de in de grondwet aanvaarde beginselen.

Het *recht op arbeid* zoals geformuleerd in art. 23 GW² kan niet aangehaald worden om stakingsposten te verbieden. *Tijdens een stakingsactie kan een werkwillige zich ook niet beroepen op zijn recht op arbeid om het sociaal conflict te ondermijnen.* Gesteld wordt dat het recht op arbeid dus nooit absoluut opgeëist kan worden. Het zou op die manier in conflict kunnen treden én met de belangen van de arbeidsgemeenschap waartoe deze betrokken werkwillige behoort én met de verplichting van de individuele persoon om zich dienstbaar te maken voor de gemeenschap.

Verwijzen we in dit verband even terug naar de motivering van het arrest van beroep van 4 mei 1992 betreffende de stakingsactie in Vilvoorde. Naast 'het eigendomsrecht van Delacre' was precies 'het recht op arbeid van de werkwilligen' doorslaggevend voor de uitspraak van de rechter toen.

Het *recht op collectief onderhandelen* wordt dan weer als principe gesteld. Het verwijst niet naar het paritair overleg, naar onderhandelings- en bemiddelingsprocedures. Het recht van werknemers en van werkgevers op collectief optreden in gevallen van belangengeschillen, met inbegrip van het stakingsrecht, wordt niet vermeld. De staking wordt aanvaard als een instituut in de sociale verhoudingen met een complexe juridische samenstelling. Gedeeltelijk wordt dit bij wet en bij CAO gereguleerd en aan het vrije spel van de machtsverhoudingen onderworpen.

Het collectief onderhandelingsrecht vereist stabiliteit in verband met de afspraken die gemaakt worden. De stabiliteit moet gewaarborgd worden door de representativiteit en het interprofessioneel karakter van de sociale partners. Het inschakelen van de representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties moet een waarborg zijn voor de effectieve democratische werking van ons stelsel.

Wel moet hier aan toegevoegd worden dat de sociale grondrechten algemeen een beperkte draagwijdte hebben. Er is geen juridische afdwingbaarheid.

2. Het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid onder meer gericht op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen.

2. Het recht op collectief optreden

Anderzijds heeft ons land door de *wet van 11 juli 1990* het *Europees Sociaal Handvest* (dat 29 jaar voordien in Turijn opgesteld werd) in de eigen wetgeving geïntegreerd. In dit Handvest erkennen de partijen die deze overeenkomst sloten "het recht van werknemers en werkgevers op collectief optreden in geval van belangengeschillen, met inbegrip van het stakingsrecht ..." (art. 6,4°).

Uit de *rechtspraak van het Hof van Cassatie* wordt duidelijk dat de Belgische wetgever minstens impliciet het stakingsrecht erkende.

De filosofie van de Belgische wetgeving is er daarenboven één van 'niet-inmenging van de rechterlijke macht in collectieve arbeidsconflicten'. De oplossing van conflicten die voortvloeien uit de toepassing van het sociaal recht werd toevertrouwd aan gespecialiseerde rechtscolleges. Er werd wel duidelijk gesteld dat deze arbeidsrechtbanken en -hoven alleen maar bevoegd zijn in het kader van individuele geschillen. Voor de regeling van collectieve geschillen werd de verantwoordelijkheid maximaal gelegd bij de sociale partners zelf, o.m. door verzoeningsprocedures.

Dat werkgevers steeds meer beroep doen op de rechterlijke macht en in het bijzonder op burgerlijke rechters en bovendien ook in toenemende mate gebruik maken van de procedure op eenzijdig verzoekschrift zet kwaad bloed bij de vakbonden.

Naar aanleiding van zo'n inmenging van de burgerlijke rechtbank in het conflict binnen de petroleumsector, verwoordden het ACV en het ABVV, eind februari 1993, hun ongerustheid in een open brief aan de heer M. Wathelet, toenmalig Minister van Justitie, als volgt: "Dit leidt ertoe dat werknemers bij verrassing met gerechtelijke bevelen en dwangsommen worden geconfronteerd, zonder dat ze ook maar enige kans hebben gehad zich te verdedigen. Hierbij wordt het elementair rechtsbeginsel van de rechten van verdediging geschonden."

Vermelden we terloops nog dat de werkgeversorganisatie VBO juist in dit verband niet te spreken is over het *federaal regeerakkoord* van 1995 (De Standaard 24-25 juni 1995). Het VBO lijkt vooral verontrust door de alinea in het regeerakkoord waarin gesteld wordt "dat hangende problemen rond het stakingsrecht gezamenlijk zullen opgelost worden". *Het VBO vreest dat ondernemingen bij stakingen geen beroep meer zullen kunnen doen op rechtbanken (!).*

Ontegensprekelijk kunnen we ook nog heel wat beleidsaandacht verwachten rond het 'bezettingsrecht van de straat in een industriezone' n.a.v. de algemene stakingen tegen het Sociaal Plan in het najaar van 1993.

Hoofdstuk 2

Onderhandelingsethiek zoek

De sluiting van Delacre, maar ook het arrest van de achtste kamer van het Brussels hof van beroep maakten geschiedenis. Zoveel is zeker.

Dat multinationals verlieslatende dochterondernemingen sluiten is één zaak. Dat daarentegen een winstgevend bedrijf met een 600-tal trouwe, hardwerkende werkne(e)m(st)ers de deuren moet sluiten en dat de directie dit bovendien weet te klaren zonder het minste sociaal plan, zal men blijven aanvoelen als een niet goed te praten onrecht.

Hoe is het zover kunnen komen ?

Op alle niveaus hebben de betrokkenen steken laten vallen. Alleen de advocaten zijn er beter van geworden.

1. Geen nieuwe investeringen in Vilvoorde : twee vliegen in één klap

De bouw van een tweede Belgische produktie-eenheid, in het andere landsgedeelte zo'n twintig jaar geleden, kondigde inderdaad niet veel goeds aan voor de oude fabriek in Vilvoorde. Toch is ze er gekomen.

Het was al jaren duidelijk dat aan de produktie in de verouderde fabriek van Vilvoorde eens een einde zou komen. Vermits uitbreiding niet mogelijk was, bleef voor de tewerkstelling van de werkne(e)m(st)ers maar één mogelijkheid over : een nieuwe fabriek in de regio.

Zoals de kaarten er toen (maart 1992) bijlagen was dat inderdàad de bedoeling van de Europese directie. De nieuwbouw in de Vilvoordse regio zou echter veel meer gaan kosten dan de uitbreiding van Lambermont. Blijkbaar is de directie (de Europese ?) er dus niet in geslaagd (tijdig ?) bij de verschillende beleidsinstanties de nodige subsidies los te maken. Wallonië keek op geen moeite en kreeg de kluit. Er stond nochtans enorm veel op het spel.

Een zeshonderdtal arbeid(st)ers zouden hun werk gaan verliezen, maar maakten bovendien a priori niet veel kans om opnieuw aan de slag te kunnen. Migranten en vrouwen, met weinig vooropleiding (want dat was niet nodig om bij Delacre binnen te raken) waren er meestal meteen van school begonnen om er te blijven. Beleidsmatig een belangrijk sociaal gegeven, maar toch ook een niet te onderschatten financiële strop. Te bedenken dat precies rond 'de weerbaarheid van deze doelgroepen op de arbeidsmarkt' al jaren onderzoek verricht wordt en piloot-projecten taalcursussen, Tweedekansonderwijs, Omschakelen enz. van start gaan ... Om dan vast te stellen dat nog veel werk moet gebeuren aan werkgeverszijde. Vooroordelen doorbreken t.a.v. migranten en vrouwen is immers een werk van lange adem.

Delacre beet op dat vlak beslist de spits af.

Dan valt het besluit twee jaar later te sluiten, miljoenen te investeren net over de taalgrens en het voorstel om rond de tafel te gaan zitten voor een sociaal plan.

Op zichzelf is dit al een donderslag. De relatie directie-vakbonden was echter, vooral de laatste vijf jaar, zo al gespannen. Vanuit een, reeds twee decennia durende, comfortabele positie waarin ze 'in hun eisen steeds gevolgd werden', maakten de vakbonden het de laatste jaren wat te bont in de ogen van de directie. Natuurlijk liep er in het verouderde gebouw heel wat mis, liet veel te wensen over. Totaal vernieuwen zat er niet in want de ruimte vond men al te beperkt. De Amerikaanse top begon er genoeg van te krijgen en bespoedigde de plannen naar een haalbaar alternatief. Ze vreesden bovendien dat de vakbondseisen aanstekelijk zouden werken voor andere dochterbedrijven.

2. De vakbonden: hoogmoed komt voor de val?

De vakbonden gingen er aanvankelijk dan ook van uit ook dit varkentje wel te kunnen wassen. 'Werk in de regio of niets!'

Het is 'niets' geworden.

Ook vanuit deze hoek is niet alles uit te leggen. Op het nationaal niveau van de vakbonden, op voorhand gepolst en om (economisch) begrip gevraagd, van op afstand, moet men het risico toch hebben kunnen inschatten. Waarom is men er dan niet in geslaagd door de basis begrepen en gevolgd te worden? Ook hier lijkt de communicatiestoornis acuut geweest te zijn.

Op het eerste verzoeningsbureau presteerden de vakbonden het niet aanwezig te zijn. Waar was hier de onderhandelingsgoodwill? Het tweede 'te-nemen-of-te-laten' voorstel van de directie voor een sociaal plan werd daarenboven naar de werknemers toe amper of niet verdedigd. Dit valt niet uit te leggen.

Over het gebrek aan solidariteit in deze hele stakings- en bezettingsactie zal ook het laatste woord nog niet geschreven en gezegd zijn.

Solidariteit tussen de bedienden van Zaventem en de arbeiders van Vilvoorde ? Tussen de verschillende dochterbedrijven om o.m. ten minste geen productie van Vilvoorde over te nemen ? Tussen de verschillende vakbonden ? Het onmiddellijk gevormde gemeenschappelijk vakbondsfront vertoonde vrij vlug de eerste barsten. Tussen de verschillende afdelingen binnen één vakbond ? Communautaire belangen staken een stokje tussen de wielen. Europese vakbondssolidariteit ? Er is nog werk aan de winkel.

3. Een goede afloop gehypothekeerd

Het wantrouwen vanuit de directiehoek blijkt duidelijk als ze, meteen na de aankondiging, de diensten van een heel advocatenbureau inroept. Zonder dit reddingsvest zouden ze niet aan de onderhandelingsstafel gaan zitten. Waar was hier de onderhandelingsgoodwill ? Het juridisch steekspel kon beginnen. De tegenstrever kreeg geen recht op verdediging : meteen een spoedprocedure via 'een rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift'. Geen gelijk, dan maar in beroep enz. Een spoedprocedure wensen verantwoordt deze optie niet: er bestaat ook nog zoiets als de spoedprocedure voor een sociale rechtbank waarbij beide partijen gehoord worden.

Op die manier uiteindelijk toch aan onderhandelingen over een sociaal plan moeten beginnen beloofde dan ook weinig goeds.

Het voorstel werd weggestemd. Geen sociaal plan en de fabriek sluit onmiddellijk ! De werknemers krijgen dus ook niet meer de tijd zich op ander werk voor te bereiden.

Vanuit een sociale bekommernis legt de werkgeversdelegatie van Delacre, eind mei 1992, een goed uitgewerkt en gedetailleerd voorstel voor de oprichting van een tewerkstellingscel voor aan de Europese directie. Deze gaat niet alleen akkoord, maar stemt ook toe de kosten te zullen dragen. Essentieel in dit voorstel was dat het een dienst buiten de fabriek zou betreffen om het sluitingstrauma niet aan te wakkeren en de drempel te verlagen. De nieuwe directeur zal zich het plan toeëigenen, maar zal de dienst in de fabriek zelf onderbrengen. Resultaat: wantrouwen van de werknemers waardoor deze ultieme kans op enige professionele begeleiding naar ander werk toe een slag in het water wordt.

Het stakingsrecht zelf nu. Eigenlijk is dat bedoeld om onderhandelingen af te dwingen, als drukkingsmiddel tegen de overmacht van de werkgever. Een onderhandeling betreft de "onderlinge bespreking om tot een overeenkomst te komen" (Van Dale). Het lijkt echter wel een trend geworden: werkgevers stappen naar de rechtbank om stakingen te breken. Volgens de juridische interpretatie van het art. 23 van de Grondwet (17-02-94), dat de sociale grondrechten vastlegt, kan alvast het recht op arbeid van werkwilligen niet meer ingeroepen worden door werkgevers om via de rechtbank een staking te breken. Dit argument werd nog wel door de rechter aangehaald i.v.m. Delacre. Het arrest van de achtste kamer van het

Brussels hof van beroep van 4 mei 1992 zette ook andere puntjes op de i. Bezetting is een modaliteit van de staking als ze ten minste het eigendomsrecht van de werkgever niet volledig aantast door bijv. de directie elke toegang te ontfeggen. Stakingspiketten kunnen, zolang er niet met dwangmiddelen solidariteit wordt afgedwongen. Ook veiligheidscriteria en mogelijk bederf van waren worden door de rechter in acht genomen. De bezetting van een straat midden in een industriezone (wat bij Delacre-Vilvoorde niet het geval was) lijkt ook nog gevoelig te kunnen liggen.

Hoe dan ook: het Federaal Regeerakkoord van juni 1995 maakt melding van het gezamenlijk oplossen van hangende problemen in verband met het stakingsrecht! Dat wordt uitkijken.

Nawoord

Tussen strijdsyndicalisme en onderhandelingsrealisme

Bij het afsluiten van dit dossier blijven er nog heel wat vragen over. Was die staking wel nodig? Wat heeft die actie opgebracht? Was deze strijd wel zinvol? Ware het niet beter geweest om de sluiting te aanvaarden en onmiddellijk over de sluitingsvoorwaarden te onderhandelen? Was, met andere woorden, het strijdsyndicalisme hier niet van bij het begin ten dode opgeschreven?

Die vragen beantwoorden is niet eenvoudig. In de voorgaande hoofdstukken heeft men getracht een nauwkeurige beschrijving van de gebeurtenissen te geven. De slotsom blijkt, op korte termijn, nog al teleurstellend. Maar is dit op lange termijn ook zo?

Vandaar dat deze actie in een ruimer, algemeen kader dient gesitueerd te worden: wat betekent nu nog een staking? Welk is haar rol, haar zin, haar slaagkans?

Hier zou ik enkele bedenkingen kwijt willen die vakbondsmilitanten kunnen helpen wanneer zij het stakingsfeit willen onderzoeken, of beoordelen.

De loonarbeidsverhoudingen die binnen een zogenaamde 'vrije arbeidsmarkt' tot stand komen zijn in wezen, 'ongelijke' verhoudingen. De werkgevers beschikken t.o.v. de werknemers over een onnoemelijk overwicht. Mits de toepassing van enkele procedures, kunnen zij om het even wie aanwerven, doen werken of ontslagen. Een tegenmacht van de werknemers (de Britten noemen dat 'countervailing power') is maar mogelijk voorzover de werknemers zich verenigen, zich organiseren en op georganiseerde wijze acties voeren. Stakingen behoren tot het arsenaal van deze actiemogelijkheden.

Vanaf het begin van deze eeuw ziet men, binnen het systeem van de arbeidsverhoudingen in België, stakingen en onderhandelingen elkaar afwisselen (als de twee zijden van éénzelfde medaille). Al naargelang men de arbeidsverhoudingen vanuit een conflict- dan wel vanuit een consensusperspectief bekijkt, kan de onderhandeling als een tijdelijke vrede tussen twee strijd- of stakingsmomenten beschouwd worden, of andersom, de staking als een tijdelijke open confrontatie tussen twee (vreedzame?) onderhandelingsmomenten. Beide voorstellingen zijn even gerechtvaardigd en aanvaardbaar, daar conflict en onderhandeling twee kenmerken zijn en blijven van de verhoudingen tussen arbeid en kapitaal.

Uit verschillende kwantitatieve studies over stakingen, blijkt dat in de bedrijfssectoren waar er meer gestaakt wordt (in vergelijking met de sectoren waar minder gestaakt wordt) de werknemers met minder loon en/of werkgelegenheid niet afgestraft worden (Martens, 1991). Met andere woorden wie veel en hard staakt behoudt zijn (goede) loonpositie en redt meer werkgelegenheid. Maar wie weinig staakt zal hiervoor ook niet beloond worden noch de werkgelegenheid redden. Hoe gevaarlijk stakingsacties voor de werknemers wel kunnen zijn, tijdens de periode 1948-1988 worden voornoemde vaststellingen doorgaans bewaarheid. Vanuit deze wetenschap kan de staking bij de Delacre zeker niet bestempeld worden als een vermetele of roekeloze daad.

Maar dit betekent nog niet dat alle stakingen positieve resultaten boeken. Stakingen kunnen ook mislukken. Hiervoor kunnen verscheidene redenen aangevoerd worden. Er zijn eisen die (altijd) op een grote patronale weerstand stuiten. Nieuwe of bijkomende investeringen zijn veel moeilijker af te dwingen dan loonsverhogingen of ad hoc financiële regelingen. Individuele aanpassingen verkrijgt men gemakkelijker dan een betere arbeidsorganisatie en betere arbeidsvoorwaarden voor allen.

De eis om een nieuwe fabriek in Vilvoorde was, vanuit een werknemersstandpunt, zeker te rechtvaardigen, maar gezien de te verwachten, felle patronale weerstand, moesten de werknemers in Vilvoorde op een massale en solidaire strijdvaardigheid van alle Europese Campbell-werknemers rekenen. Niet alleen in Vilvoorde maar ook in Lambermont, Nieppe en Pleyben in Frankrijk, Ede en Tholen in Nederland. Meer dan ooit moest K. Marx' leuze "Proletariërs aller landen verenigt U" hier gerealiseerd worden.

Zodra de stakers hadden vastgesteld dat deze (onvoorwaardelijke) steun hun niet (meer) gegund werd, hadden ze kunnen (moeten) inzien dat hun slaagkansen ook uiterst beperkt waren. Zonder de andere werknemers hun gebrek aan solidariteit te moeten verwijten, hadden de syndicale afgevaardigden van Delacre-Vilvoorde op een duur sluitingsplan kunnen aansturen. De vaart die de staking en de bezetting toen reeds had, maakte het nemen van zo'n bocht, bijzonder moeilijk. Het zou als een verraad ervaren worden. De lokale onderhandelaars beschikten over weinig of geen speelruimte meer. Een compromis was uit den boze, en de (eerste) bijeenkomst van het verzoeningsbureau kon men best negeren.

Het doordrukken van harde collectieve eisen – zoals de bijkomende investering voor een nieuwe fabriek – vraagt ook een sterke steun en engagement van de beroepscentrale(s) en hun respectievelijke topmensen. Men kan bezwaarlijk geloven dat zo'n steun van bij de aanvang van de staking bestond. De stakers hebben altijd gehoopt dat hij er zou komen ... Maar dat was niet het geval. In dergelijke omstandigheden was het moeilijk om tegen de Campbell directie een vuist te maken. Het zoeken naar een vergelijk was dan ook wenselijk/nodig.

Het zou een zware analysefout zijn om, vertrekkend van de magere, zo niet onbestaande eindresultaten – die men nu kent – te beweren dat deze strijd reeds van bij de aanvang ten dode opgeschreven was. Toen de werknemers ten strijde

trokken kon men onmogelijk en op een serieuze wijze voorspellen wat de resultaten zouden zijn. De strijd was zeker ongelijk maar niet hopeloos. En het is maar toen de strijd begon en doorgezet werd, dat stilaan de (mogelijke) slaagkansen konden ingeschat worden. Zonder die strijd was er nooit een tweede sluitingsplan (van ± 350 miljoen) uit de wacht gesleept. Een 'strijdsyndicalistische' opstelling was dus ook volledig gerechtvaardigd, al gooide het roet in het 'onderhandelings-eten'.

De werkgever heeft, door een beroep te doen op een advocatenbureau, unfair en 'ongelijke' wapens gebruikt. Met het arrest van het hof van beroep (4 mei 1992) en het vastleggen van een dwangsom van tienduizend BEF per persoon voor elke verdere bezettingsdag was het evenwicht tussen de sociale gesprekspartners radicaal gebroken. Het patronaal overwicht was dermate groot dat de lokale onderhandelaars nog onmogelijk tot toegevingen te overhalen waren. Maar de zegevierende werkgevers zouden toch moeten weten dat hiermee het zo vaak geprezen 'Belgisch overlegmodel' langzaam maar zeker opgeblazen wordt. Als het wantrouwen in de patronale onderhandelaars hoogtij zou vieren – een zaak waarop bepaalde individuele patroons wel aansturen – dan is het niet uitgesloten dat werknemers met hardere acties, het machts-evenwicht zullen willen herstellen. Dit is een evolutie waarvoor alle partners, regering inbegrepen, verantwoordelijk zijn.

Het blijft zeer moeilijk om een 'sociale balans' van een staking op te maken of de 'effecten' ervan op een zinvolle wijze te meten. De drieënvijftig stakings- en bezettingsdagen hebben bij en tussen de vele arbeiders, mannen en vrouwen, Belgen, Spanjaarden, Italianen, Marokkanen, jongeren en ouderen ... een grote solidariteit opgewekt. Die ervaring is uit het geheugen niet weg te wissen. Bovendien kan het vakbondswerk dat tijdens de tewerkstelling bij Delacre gepresteerd werd een blijvende invloed op de ontslagen werknemers hebben. De vakorganisaties zouden voor deze feiten meer aandacht moeten hebben. Hier gaat het niet enkel om de hoogte van de afgedwongen voordelen maar ook om de kosten van, op het eerste gezicht, minder geslaagde acties. Niet enkel de omvang van het gedrag van de stakingsvergoeding, ook de leed, de wrok, de emoties, de geestdrift, ... moeten in rekening worden gebracht.

Van elke strijd houdt men littekens over.

Bij herdenkingen worden zij met trots aan iedereen getoond.

Maar wanneer men ze met de vingen aanraakt, blijven ze verdomd pijn doen.

"Moge, wie gedurfd heeft het juk van de onverbiddelijke en platvloerse geldwinst af te schudden, een zelf voor zijn/haar pijn en een galn voor zijn/haar moed hier, in dit boek, (terug)vinden."

Albert Martens
12 december 1995

Bijlage

Arrest van het Hof van Beroep van Brussel – 4 mei 1992

Arrest Hof van Beroep – 4 mei 1992

AR nr. 1537/92 Achtste Kamer

Gezien de akte van gerechtsdeurwaarder Taekels betekend op 24 april 1992, waarbij derdenverzet wordt gedaan tegen een arrest uitgesproken door deze kamer van het hof op 23 april 1992.

Gezien de akten neergelegd, enerzijds ter griffie van het hof en, anderzijds, op de zittingen van 28 april en van 30 april jongstleden, waarbij een aantal personen verklaren vrijwillig te willen tussen komen in het hangende geding.

I. Procedurale voorgaanden

Overwegende dat bij verzoekschrift neergelegd ter griffie op 13 april 1992 en gericht aan de voorzitter van de

rechtbank van eerste aanleg te Brussel, de NV Biscuits Delacre verzocht, op grond van artikel 584, lid 3 Ger.W.:

- te horen bevelen dat eenieder die thans haar gebouwen en terreinen betreft, gelegen Mimastraat 10 en 25/27 te Vilvoorde, deze onverwijld zal dienen te verlaten na daartoe door een gerechtsdeurwaarder, op grond van de tussen te komen beschikking, betekening en bevel te hebben ontvangen, dit op straffe van de verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per dag voor wie aan dit bevel geen onmiddellijk gevolg geeft,
- verzoekster te horen machtigen om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zonodig met behulp van de openbare macht, eenieder die aan zulkdanig bevel geen onmiddellijk gevolg geeft, uit haar eigendom aan de Mimastraat 10 en 25/27 te Vilvoorde uit te drijven,
- eenieder verbod te horen opleggen verzoekster, haar vertegenwoordigers en de werkwillige werknemers te verhinderen de gebouwen aan de Mimastraat 10 en 25/27 te Vilvoorde

te betreden en ongestoord te gebruiken overeenkomstig hun bestemming of tot uitvoering van hun arbeid, dit op straffe van de verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per inbreuk op dit verbod;

Overwegende dat bij beschikking uitgesproken op 14 april 1992 de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel de vordering heeft afgewezen zeggende "dat er geen aanleiding bestaat van de rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift";

Overwegende dat bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het hof op 15 april 1992, de NV Biscuits Delacre hoger beroep heeft ingesteld tegen voornoemde beschikking;

Overwegende dat bij arrest uitgesproken op 23 april 1992, het hof de vordering ontvankelijk en deels gegrond heeft verklaard;

dat dienvolgens:

- bevel werd gegeven dat eenieder die de gebouwen en terreinen van de NV Biscuits Delacre betreft, gelegen te Vilvoorde Mimastraat 10 en 25/27, deze onverwijld zal dienen te verlaten na daartoe door een gerechtsdeurwaarder betekening van het tussengekomen arrest en bevel te hebben ontvangen, dit op straffe van de verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per dag voor wie aan het bevel geen gevolg geeft,
- de NV Biscuits Delacre werd gemachtigd om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met de hulp van de openbare macht, eenieder die aan voornoemd bevel geen onmiddellijk gevolg geeft, uit haar voornoemde eigendom uit te drijven,

- eenieder verbod werd opgelegd om de NV Biscuits Delacre, haar vertegenwoordigers en werkwillige werknemers met dwang te verhinderen de gebouwen en de terreinen aan de Mimastraat 10 en 25/27 te Vilvoorde ongestoord te betreden, dit op straffe van de verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per inbreuk op dit verbod;

Overwegende dat bij akte d.d. 24 april 1992 derdenverzet werd ingesteld tegen dit arrest;

dat het derdenverzet er toe strekt het bestreden arrest teniet te horen doen, te horen zeggen voor recht dat die vernietiging geldt ten aanzien van alle partijen in zoverre de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing onverenigbaar is met de tenuitvoerlegging van het tussen te komen arrest en de NV Biscuits Delacre te horen veroordelen tot betaling van 50 000 BEF per verzoeker zowel "wegens miskennen van de onvervreemdbare rechten van verdediging van verzoekende partijen" als wegens "de onmiskennbare schending van het internationaal erkende recht op staking";

Overwegende dat de vordering van de vrijwillig tussenkomende partijen er toe strekt, in hoofdde, het verzet als ongegrond te horen afwijzen en, in ondergeschikte orde, hen te horen machtigen om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met behulp van de openbare macht, een aantal benodigdheden voor het verrichten van hun arbeid over te brengen van de gebouwen van de NV Biscuits Delacre naar een andere plaats;

Overwegende dat de NV Biscuits Delacre haar vordering op grond van arti-

kel 807 Ger. W. wijzigt en zij er thans toe strekt:

- te horen bevelen dat eenieder die haar gebouwen en de terreinen, gelegen aan de Mimastraat 10 en 25/27 en te Zaventem, Belgicastraat 3 betreft, deze onverwijld zal dienen te verlaten na daartoe door een gerechtsdeurwaarder betekening van het arrest en bevel te hebben ontvangen, dit op straffe van een dwangsom van 10 000 BEF per dag voor wie aan het bevel geen gevolg geeft,
- haar te horen machtigen om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zonodig met behulp van de openbare macht, eenieder die aan voornoemd bevel geen gevolg geeft, uit haar voornoemde eigendom te verwijderen,
- eenieder verbod te horen opleggen om haar, alsmede haar vertegenwoordigers, al wie zij daartoe de machtiging geeft en de werkwillige werknemers te verhinderen ongestoord toegang te nemen tot de voornoemde gebouwen en terreinen te Vilvoorde en te Zaventem en deze ongestoord te verlaten, dit op straffe van de verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per inbreuk op het verbod,
- haar te horen machtigen om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met de hulp van de openbare macht, eenieder die dit verbod overtreedt te laten verwijderen,
- haar te horen machtigen om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met de hulp van de openbare macht, alle voorwerpen, van welke aard ook en door wie ze ook moge zijn aangebracht, die het toegang nemen en het verlaten

van de gebouwen en terreinen te Vilvoorde en te Zaventem verhinderen, te laten verwijderen,

- haar te horen machtigen alle betekeningen en daden van uitvoering te laten verrichten door een gerechtsdeurwaarder ook buiten de gewone uren en op zaterdag, zondag en feestdagen;

II. De feiten

Overwegende dat nadat de raad van bestuur van NV Biscuits Delacre op 27 maart 1992 o.m. beslist heeft dat haar productieëenheid in Vilvoorde diende gesloten te worden in de tweede helft van het jaar 1994 en deze beslissing op 30 maart 1992 bekend werd gemaakt, een gedeelte van het personeel het werk heeft neergelegd;

dat in het kader van deze stakingsactie, de terreinen en de gebouwen van de fabriek van appelante te Vilvoorde werden bezet door stakende werknemers; dat deze acties blijkbaar worden gesteund, zoniet geleid, door de verschillende vakbonden;

III. In rechte

A. De ontvankelijkheid van het derdenverzet

Overwegende dat overeenkomstig de artikelen 1034 en 1125 Ger.W., het derdenverzet, met dagvaarding aan alle partijen, wordt gebracht voor de rechter die de bestreden beslissing heeft gewezen;

dat de NV Biscuits Delacre voorhoudt dat de akte van derdenverzet d.d. 24 april 1992 nietig is nu hij niet de woonplaats vermeldt van de verzoekende partijen, terwijl deze vermelding is voorgeschreven op straffe van nietigheid door artikel 702.1° Ger. W.;

Overwegende dat in het exploit d.d. 24 april 1992 de woonplaats van de verzoekers sub 1 t/m 4 inderdaad niet vermeld is, maar wel de plaats van de vakbondsorganisatie waarvan zij afgevaardigden zijn;

dat voor de verzoekende partij sub 4 daarenboven enkel de gemeente vermeld is alwaar hij woonachtig is;

dat nu zij niet optreden als lasthebbers van hun respectievelijke vakbondsorganisaties, maar wel in eigen naam, uiteraard enkel wanneer hun persoonlijk adres vermeld is in het exploit, voldaan is aan het voorschrift van artikel 702.1° Ger. W.;

Overwegende dat dit verzuim niet valt onder deze die opgesomd zijn in de artikelen 863 en 864 Ger. W., zodanig dat overeenkomstig art. 861 Ger. W. de proceshandeling slechts nietig kan verklaard worden indien het aangeklaagde verzuim de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt;

Overwegende dat de NV Biscuits Delacre aanvoert dat zij ingevolge het ontbreken van de vermelding van de woonplaats van de verzoekende partijen in de onmogelijkheid verkeert om desgevallend over te gaan tot een betekening van het tussen te komen arrest en hiervan de uitvoering te verzekeren; dat uit de stukken die zij neerlegt (onderfarde III, stuk 3), evenwel blijkt dat de NV Biscuits Delacre op 23 april 1992 liet overgaan tot een betekening van het

thans bestreden arrest aan o.m. verzoekende partijen sub 1 t/m 3 en bij die gelegenheid de in haar opdracht instrumenterende gerechtsdeurwaarder de woonplaats van deze personen heeft geacteerd, zodat deze door haar perfect gekend is;

dat wat betreft verzoekende partij sub 4 de woonplaats ter zitting van het hof van 30 mei 1992 werd aangevuld op de conclusie van verzoekende partijen onmiddellijk nadat het middel werd opgeworpen;

dat er dan ook geen gevaar is dat de NV Biscuits Delacre zou gehinderd worden in de uitvoering van het tussen te komen arrest;

dat in die omstandigheden de NV Biscuits Delacre niet bewijst dat haar belangen werden geschaad door het aangeklaagde verzuim, zodanig dat er geen aanleiding is de akte van derdenverzet nietig te verklaren;

Overwegende dat het derdenverzet, regelmatig naar de vorm en tijdig ingesteld, ontvankelijk is;

B. De rechtsmacht van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg

Overwegende dat daar waar in beginsel de beslechting van collectieve arbeidsgeschillen niet tot de rechtsmacht van de rechterlijke macht behoort, niets belet dat de rechter kennis kan nemen van een welbepaald geschil omtrent subjectieve rechten dat, zoals ten deze, ontstaat in het kader van of naar aanleiding van een collectief arbeidsgeschil;

Overwegende dat in het kader van de vordering van de NV Biscuits Delacre

en deze van de vrijwillig tussenkomen-
de partijen, de voorzitter van de recht-
bank van eerste aanleg en thans het hof
geenszins geroepen worden om stand-
punt in te nemen, omtrent het collectief
arbeidsgeschil dat is gerezen tussen de
werkgever en een aantal werknemers
ingevolge de beslissing van de eerste om
de produktie-eenheid te Vilvoorde in
de tweede helft van 1994 te sluiten of
omtrent het stakingsrecht van verzet-
doende partijen, maar enkel gehouden
zijn, naar aanleiding van dat geschil, een
betwisting te beslechten omtrent de be-
weerde schending door een aantal sta-
kende werknemers van het eigendoms-
recht van de werkgever en van het recht
op arbeid van de werkwillige werkne-
mers;

dat in geval hij dergelijke schending
vaststelt, de rechter de mogelijkheid
heeft zodanige maatregelen te bevelen
dat aan deze schending een einde wordt
gesteld en de schadelijke gevolgen er-
van zo mogelijk worden hersteld;

Overwegende dat de verzetdoende
partijen dan ook ten onrechte aanvoe-
ren dat de vorderingen van de NV Bis-
cuits Delacre en van de vrijwillige tus-
senkomende partijen ontsnappen aan
de rechtsmacht van de rechterlijke
macht en dus ook aan de bevoegdheid
van de voorzitter van de rechtbank van
eerste aanleg.

**C. De materiële bevoegdheid
van de voorzitter van de
rechtbank van eerste aanleg**

1. Overwegende dat naar luid van arti-
kel 584 lid 1 Ger.W., de voorzitter van
de rechtbank van eerste aanleg, in ge-
vallen die hij spoedeisend acht, uit-

spraak doet bij voorraad in alle zaken,
behalve die welke de wet aan de rech-
terlijke macht onttrekt;

dat de wetgever aldus aan de voorzitter
een volheid van bevoegdheid heeft toe-
gekend die hem toelaat, bij voorraad en
in de gevallen die hij spoedeisend acht,
uitspraak te doen in betwistingen die
ten gronde tot de bevoegdheid behoren
van een andere rechter;

dat m.a.w.; het feit dat overeenkomstig
artikel 591.1° Ger.W. de vrederechter,
ongeacht het bedrag van de vordering,
kennis neemt van o.m. vorderingen tot
uitzetting uit plaatsen zonder recht be-
trokken, niet verhindert dat hij bij een
bedrijfsbezetting, de voorzitter van de
rechtbank van eerste aanleg, in geval
van spoedeisendheid, voorlopige of be-
warende maatregelen beveelt om hier-
aan desgevallend een einde te stellen;

2. Overwegende dat de NV Biscuits
Delacre, op grond van de door haar
aangevoerde omstandigheden, in het
gedinginleidend verzoekschrift de
hoogdringendheid inroept;

dat de voorzitter van de rechtbank van
eerste aanleg derhalve bevoegd is om
kennis te nemen van de aldus geformu-
leerde en bij hem aanhangig gemaakte
vordering;

dat de vraag of de beweerde hoogdrin-
gendheid ook daadwerkelijk aanwezig
is op basis van de door de NV Biscuits
Delacre aangedragen elementen, de
grond van het geschil betreft en desge-
vallend hierna zal onderzocht worden
(naar analogie met het geval waar de
voorzitter zetelt in kort geding: Cass.,
11 mei 1990, Pas., 1990, I, 1050 en
T.B.H., 1990, 774 met noot D. Linde-
mans);

D. De ontvankelijkheid van de vordering van de NV Biscuits Delacre

Overwegende dat overeenkomstig artikel 584 lid 3 Ger.W., de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg op twee manieren kan geadieerd worden, nl. hetzij in kortgeding overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 1035 Ger.W. e.v., hetzij bij eenzijdig verzoekschrift overeenkomstig de bepalingen van artikel 1025 Ger.W.;

dat dit laatste slechts mogelijk is in geval van volstrekte noodzakelijkheid; dat het behoort aan de partij die de procedure op eenzijdig verzoekschrift inleidt, het bestaan van de volstrekte noodzakelijkheid aan te tonen;

Overwegende dat er volstrekte noodzakelijkheid is wanneer de gevorderde maatregel zodanig dringend is of van zulkdanige aard, dat de rechten van diegene die er zich op beroept ernstig zouden geschaad worden indien op de procedure van het kort geding, zelfs met verkorting van termijnen, beroep wordt gedaan;

dat de procedure op eenzijdig voorschrift, die een uitzondering vormt op het in beginsel contradictoir karakter van de procedure, derhalve van uitzonderlijke aard is (Verslag van Reepinghen, blz. 239);

Overwegende dat zodra de beslissing van de NV Biscuits Delacre bekend werd gemaakt, door een aantal werknemers met steun van de vakbonden een staking met bezetting van het bedrijf werd georganiseerd;

dat reeds op 3 april 1992 gerechtsdeurwaarder de Mûelenaere heeft vastgesteld dat de gebouwen en terreinen van de fabriek te Vilvoorde door de stakers

worden bezet en dat stakingsposten de toegang beletten o.m. aan de veiligheidschef van het bedrijf;

dat ondanks het feit dat de bedrijfsbezetting sedert die datum ononderbroken werd voortgezet, de NV Biscuits Delacre gewacht heeft tot 13 april 1992 alvorens de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te adriëren;

Overwegende dat uit de stukken die thans door de verzetdoende partijen worden voorgelegd, blijkt dat er tussen de vertegenwoordigers van de werkgever en van de stakende werknemers onderhandelingen werden gevoerd;

dat het procesverbaal van de vergadering van 10 april 1992 aanwijst dat deze besprekingen vastliepen gelet op de respectievelijk ingenomen standpunten en dat de vertegenwoordigers van de stakende werknemers dreigden met een uitbreiding van de acties die tot dan toe, naar hun eigen zeggen, dagelijks 20 000 000 BEF kosten aan de NV Biscuits Delacre;

dat deze laatste op de eerstvolgende werkdag haar eenzijdig verzoekschrift heeft neergelegd;

Overwegende dat het aannemelijk is dat de NV Biscuits Delacre niet onmiddellijk geageerd heeft tegen de bedrijfsbezetting teneinde een minnelijke regeling van het sociaal conflict niet te bemoeilijken;

dat zij echter de gevolgen dient te ondergaan van de aldus gemaakte keuze en, wanneer zij later oordeelt dat de onderhandelingen geen uitweg bieden en dat er geen redenen meer voorhanden zijn om nog langer te wachten met gerechtelijke stappen, zij zich niet kan beroepen op een staat van uitzonderlijke hoogdringendheid die een beroep op een kort gedingprocedure uit-

sluit om een einde te stellen aan een toestand die niet wezenlijk verschilt van deze die reeds tien dagen eerder bestond;

Overwegende evenwel dat uit de vaststellingen van gerechtsdeurwaarder de Mûelenaere van 3 april 1992 tevens blijkt dat de personen die het bedrijf bezetten en de toegang blokkeren, weigeren hun identiteit bekend te maken; dat daarenboven geredelijk dient aangenomen dat, o.m. gelet op de omvang van het bedrijf, de bezetters vrij talrijk zijn en een van dag tot dag zich wijzigende groep vormen; dat in die omstandigheden de NV Biscuits Delacre in de onmogelijkheid gesteld werd door het optreden zelf van de personen die het bedrijf bezetten, een tegensprekelijk kort gedingprocedure te voeren;

Overwegende dat de verzetdoende partijen ten onrechte stellen dat de NV Biscuits Delacre zeer goed wisten tegen welke personen de procedure diende gevoerd te worden; dat immers de vakbondssecretarissen en syndicale afgevaardigden die namens de stakende werknemers onderhandelen met de directie, niet noodzakelijk of minstens niet uitsluitend de bezetters zijn;

Overwegende dat op grond van wat voorafgaat, dient besloten dat er wel degelijk volstreekte noodzakelijkheid aanwezig was, zodanig dat de vordering van de NV Biscuits Delacre ontvankelijk is; dat het neergelegd verzoekschrift voldoet aan de voorschriften van artikel 1025 Ger.W. e.v.;

E. Ontvankelijkheid van de vordering van de vrijwillig tussenkomende partijen

Overwegende dat ter zitting van het hof van 30 mei 1992 de verzetdoende partijen bij monde van hun raadslieden afstand hebben gedaan van het middel van onontvankelijkheid opgeworpen in het motiverend gedeelte van hun conclusie;

dat het beschikkend gedeelte van deze conclusie in die zin werd gewijzigd, met instemming van de overige procespartijen;

Overwegende dat de vordering van de vrijwillig tussenkomende partijen regelmatig werd ingesteld en derhalve ontvankelijk is;

F. Ontvankelijkheid van de wijziging van de oorspronkelijke vordering

Overwegende dat nu de procedure tegensprekelijk is geworden ingevolge het derdenverzet, de NV Biscuits Delacre gerechtigd is haar oorspronkelijke vordering op grond van artikel 807 Ger.W. te wijzigen of uit te breiden; dat nu op tegenspraak genomen conclusies klaarblijkelijk berusten op feiten die in de oorspronkelijke gedinginleidende akte zijn vermeld, deze wijziging van de vordering ontvankelijk is, zelfs in hoger beroep;

G. De grond van de vorderingen

1. Overwegende dat er hoogdringendheid is in de zin van artikel 584 lid 1

Ger.W , telkens wanneer de vrees voor een schade van een bepaalde omvang of voor ernstige ongemakken het nemen van een onmiddellijke beslissing wenselijk maakt (Cass., 21 mei 1987, Pas., 1987, I, 1160);

dat de tussenkomst van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg derhalve niet beperkt is tot de gevallen waar onherstelbare schade valt te vrezen, zoals de verzetdoende partijen voorhouden;

Overwegende dat in casu de bedrijfsbezetting, gelet op haar omvang en de wijze waarop zij georganiseerd is, elke produktie onmogelijk maakt en verhindert dat reeds afgewerkte produkten in de handel worden gebracht;

dat deze situatie aanzienlijke schade veroorzaakt voor de NV Biscuits Delacre, die door de vertegenwoordigers van de stakende werknemers zelf op 20 000 000 BEF per dag wordt geraamd (zie P.V. van de vergadering van 10 april 1992);

dat daarenboven het gevaar niet denkbeeldig is dat, wanneer de bezetting langere tijd voortduurt, zowel de aanwezige grondstoffen als de afgewerkte produkten aan bederf onderhevig zullen zijn;

dat door tenslotte elke toegang tot het bedrijf te weigeren aan de directie, het werkwillige personeel en de chef veiligheid van het bedrijf, de bezetters elke controle onmogelijk maken op het in stand houden van het produktie-apparaat;

Overwegende dat er in de gegeven omstandigheden wel degelijk hoogdringendheid voorhanden is;

2. Overwegende dat zelfs indien men aanneemt, op grond van de overweging

dat de werknemers naast de eigenaars een rechtstreeks en eigen sociaal belang hebben in de onderneming, dat de bezetting van het bedrijf een corrolarium of een modaliteit vormt van het stakingsrecht, zij in bepaalde omstandigheden zulkdanige vormen kan aannemen dat zij, enerzijds, **het eigendomsrecht van de eigenaars van de onderneming en, anderzijds, het recht op arbeid van de werkwillige werknemers** aantast en derhalve ongeoorloofd is;

Overwegende dat in onderhavige zaak uit de verschillende vaststellingen van de gerechtsdeurwaarders, is komen vast te staan dat de fabriek te Vilvoorde in haar geheel door de stakers wordt bezet en dat deze elke toegang beletten aan de vertegenwoordigers van de NV Biscuits Delacre, aan de werkwillige werknemers en zelfs aan het diensthoofd veiligheid van de onderneming; dat hierdoor zowel de produktie als de distributie van afgewerkte produkten, onmogelijk worden gemaakt; dat m.a.w. de bezetters het feitelijk gezag over het bedrijf volledig in handen hebben genomen;

Overwegende dat deze situatie thans nog steeds voortduurt;

dat de heer Demey, verzetdoende partij sub 1, weliswaar op 24 april 1992 aan gerechtsdeurwaarder Van Horenbeeck heeft verklaard dat het thans bestreden arrest naar de letter zal worden uitgevoerd en dat de bezetting wordt opgeheven, maar deze verklaring door de feiten wordt tegengesproken, nl.:

in dezelfde verklaring dreigt de heer Demey ermee dat diegenen die het bedrijf betreden dit misschien achteraf niet zullen kunnen verlaten, terwijl de vrije toegang tot het bedrijf uiteraard

impliceert dat men dit ook vrijelijk kan verlaten en iedere andere interpretatie alleen maar kan getuigen van kwader trouw (zie ook vaststellingen gerechtshoofdwachter Farasyn van 24 april 1992),

- dezelfde dag nog wordt gerechtshoofdwachter Farasyn door de stakers slechts tot het bedrijf toegelaten mits hij de toegangspoort, die door hen werd gesloten, zelf kan openen (hetgeen uiteindelijk zal gebeuren door tussenkomst van een slotenmaker),
- op 27 april 1992 hebben de stakers door het opwerpen van hindernissen (houten paletten, gebroken flessen en glasscherven met scherpe punten) en met gebruik van geweld (bekogelen met eieren en tomaten, alsmede handtastelijkheden), de toegang tot het bedrijf onmogelijk gemaakt aan directieleden en werkwillige werknemers (P.V. van vaststellingen gerechtshoofdwachter Farasyn),
- op 27 april 1992 weigeren de stakers de toegang tot het bedrijf aan een deskundige, gelast door de directie van de NV Biscuits Delacre met de controle van het produktieapparaat (P.V. van vaststelling van gerechtshoofdwachter Farasyn), maar op 29 april 1992 laten zij wel een eigen deskundige samen met een gerechtshoofdwachter, onder begeleiding van een stakende arbeider, toe in het bedrijf teneinde dergelijke controle uit te voeren,
- op 28 april 1992 verklaren de heren Demey en Vermeersch, verzetdoende partijen sub 1 en 3 aan gerechtshoofdwachter Farasyn dat de heer Plessers, diensthoofd veiligheid van het bedrijf, de fabriek enkel mag betreden in gezelschap van afgevaar-

digden van de stakers en van de instruerende gerechtshoofdwachter, hetgeen aantoonde dat het de stakers zijn die de voorwaarden bepalen om het bedrijf te mogen bekleden (P.V. van vaststelling van gerechtshoofdwachter Farasyn),

- herhaaldelijk hebben de afgevaardigden van de stakende arbeiders bevestigd dat zij instaan voor het onderhoud van de machines, het nemen van de nodige maatregelen met het oog op het behoud van de hygiëne en o.m. het op temperatuur houden van de chocolade, hetgeen alleen maar mogelijk is indien de stakers zich ten allen tijde toegang kunnen verschaffen tot het bedrijf;

Overwegende dat het op grond van wat voorafgaat zeer twijfelachtig is of het bedrijf te Vilvoorde inderdaad volledig werd ontruimd zoals wordt voorgehouden;

dat er bovendien in wezen geen verschil bestaat tussen een bezetting die van binnenuit wordt georganiseerd en een bezetting die het gevolg is van het feit dat elk verkeer naar en uit het bedrijf wordt verhinderd of slechts mogelijk is mits toestemming van de stakers; dat in beide gevallen de stakende werknemers het feitelijk gezag over de onderneming in handen houden;

Overwegende dat gelet op de aard van de produkten die in de fabriek van de NV Biscuits Delacre te Vilvoorde worden vervaardigd, het aanvaardbaar is dat zowel de aanwezige grondstoffen als afgewerkte produkten voor bederf vatbaar zijn indien zij hetzij niet tijdig kunnen verwerkt worden, hetzij niet in ideale omstandigheden worden bewaard; dat indien de bezetting aanhoudt, in

ieder geval een aantal afgewerkte producten niet meer in de handel zullen kunnen gebracht worden gelet op de gebruiksduur ervan;

Overwegende dat opdat het productieproces op ieder ogenblik zonder problemen opnieuw op gang zou kunnen gebracht worden, het productieapparaat regelmatig moet onderhouden en gecontroleerd worden; dat meer bepaald, rekening gehouden met de aard van de productie die gerealiseerd wordt in het bezette bedrijf, permanent strenge maatregelen dienen getroffen en nageleefd te worden om de noodzakelijke hygiënische omstandigheden te waarborgen; dat de NV Biscuits Delacre ingevolge de bezetting in de onmogelijkheid is gesteld om de nodige maatregelen te treffen en controles uit te voeren; dat wanneer dientengevolge bij het terug opstarten van de productie problemen rijzen of de kwaliteit van de producten niet langer voldoet, zij ernstige commerciële schade dreigt te lijden;

Overwegende dat bepaalde vakbondsafgevaardigden weliswaar herhaaldelijk bevestigd hebben dat door de bezetters de noodzakelijke voorzorgsmaatregelen werden getroffen binnen het bedrijf (zie brief d.d. 8 april 1992, het P.V. van de vergadering van 10 april 1992, de verklaringen t.a.v. gerechtsdeurwaarder Farasyn) op 27 april 1992); dat de stakende werknemers evenwel elke controle op de naleving van deze belofte onmogelijk maken door de toegang tot het bedrijf te weigeren aan vertegenwoordigers van de NV Biscuits Delacre en zelfs aan de chef veiligheid van het bedrijf; dat aan deze laatste, die gehouden is de hem wettelijk opgedragen taak in alle

onafhankelijkheid uit te oefenen, niet kan verweten worden dat hij weigert het bedrijf te betreden aan de voorwaarden, blijkbaar te nemen of te laten, die opgelegd worden door de stakers (P.V. van vaststelling van gerechtsdeurwaarder Farasyn d.d. 29 april 1992); dat daarenboven het verslag van de heer Boogmans aan geloofwaardigheid zou hebben gewonnen indien de stakers hadden toegelaten dat hij zou vergezeld worden door een deskundige aangeduid door de NV Biscuits Delacre; dat een gerechtsdeurwaarder, door welke partij ook aangesteld, niet bevoegd is om de noodzakelijke technische controles binnen het bedrijf uit te voeren; dat tenslotte de vertegenwoordiger van de stakers herhaaldelijk hebben bedreigd niet langer in te staan voor het onderhoud van het bedrijf indien de NV Biscuits Delacre haar acties tegen de bezetting niet opschort (P.V. van gerechtsdeurwaarders Van Horenbeek en Farasyn) d.d. 24 april 1992), zodat de gerechtvaardigde vrees bestaat dat uiteindelijk schade zal berokkend worden aan het produktiemateriaal en de ernst van de eerder gedane belofte twijfelachtig wordt;

Overwegende dat tevens bewezen is dat de bezetters personen die totaal vreemd zijn aan de NV Biscuits Delacre toelaten tot het bedrijf; dat uit een door de NV Biscuits Delacre voorgelegde brief d.d. 15 april 1992 blijkt dat een vakbondsorganisatie sympathisanten uitnodigt een bezoek te brengen aan het bezette bedrijf en op 22 april 1992 deel te nemen aan een geleid bezoek aldaar; dat daarenboven uit verklaringen afgelegd aan gerechtsdeurwaarder Farasyn op 24 april 1992 blijkt dat tot tweemaal

toe de bezetters, zonder de directie van de NV Biscuits Delacre hiervan te verwittigen, een extern bedrijf hebben toegelaten tot de fabriek om bepaalde ontsmettingswerken uit te voeren; dat op grond hiervan de mogelijkheid niet uit te sluiten is dat bepaalde fabricagegeheimen van de NV Biscuits Delacre in handen van derden zouden komen, noch dat onbevoegden gewild of ongewild schade zouden toebrengen aan de installaties;

Overwegende dat niet wordt betwist dat de houten paletten die door de stakende werknemers worden gebruikt om o.m. de toegang tot de fabriek te verhinderen (zie P.V. van gerechtsdeurwaarder Farasyn d.d. 27 april 1992) afkomstig zijn uit het bedrijf; dat een door de NV Biscuits Delacre voorgelegd document aangeeft dat deze paletten zelfs mogelijkerwijze niet haar eigendom zijn, maar gehuurd worden van een gespecialiseerd bedrijf;

Overwegende dat op grond van de hiervoor aangegeven omstandigheden vooreerst dient besloten dat het eigendomsrecht van de NV Biscuits Delacre m.b.t. de gebouwen en terreinen gelegen aan de Mimastraat 10 en 25/27 te Vilvoorde in al zijn aspecten wordt aangetast ingevolge de bezetting en de normale uitoefening ervan onmogelijk wordt gemaakt;

dat de bezetting van het bedrijf derhalve een feitelijkheid uitmaakt die niet langer kan gerechtvaardigd worden door het overigens niet betwiste stakingsrecht van een aantal werknemers, en waaraan dan ook een einde dient gesteld te worden;

Overwegende dat het inherent is aan het stakingsrecht dat de stakende werk-

nemers pogen hun eventueel werkwillige werkmakkers te overtuigen solidair te zijn en deel te nemen aan de stakingsacties;

dat de hiervoor aangehaalde feiten in de tweede plaats evenwel aantonen dat de stakende werknemers met dwangmiddelen de werkwillige werknemers verhinderen het bedrijf te betreden en aldus een inbreuk plegen op hun recht op arbeid; dat ook een einde dient gesteld aan deze feitelijkheid;

Overwegende dat het niet aanvaardbaar is dat, zoals verzetdoende partijen voorhouden, het individueel recht op arbeid zou moeten wijken voor een collectieve beslissing om gebruik te maken van het stakingsrecht;

dat dit zeker niet kan wanneer, zoals in casu, zelfs niet blijkt dat tot die staking werd beslist na een raadpleging van alle werknemers en op grond van een beslissing gesteund door een meerderheid onder hen;

Overwegende dat nu uit hetgeen voorafgaat volgt dat noch het recht van verdediging van verzetdoende partijen, noch hun stakingsrecht op enigerlei wijze wordt geschonden, zij uiteraard geen aanspraak kunnen maken op enige schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding;

3. Overwegende dat uit de P.V. van vaststelling van gerechtsdeurwaarder Van Horenbeeck van 23 april 1992, blijkt dat stakende werknemers en vakbondsafgevaardigden, waaronder verzetdoende partijen sub 1, 3, 8 en 10 gedurende een zekere tijd de toegang tot de uitbatingsetel van de NV Biscuits Delacre gevestigd in het gebouw "Fountain Plaza", Belgicastraat 3 te Zaventem hebben verhinderd voor werk-

willig personeel;
 dat zulks blijkbaar een eenmalig feit is geweest en de stakende werknemers aan deze feitelijkheid zelf een einde hebben gesteld;
 dat er dan ook thans geen redenen zijn om de gevorderde maatregelen uit te breiden tot deze uitbatingszetel;

Overwegende dat het behoort teneinde hiervoor aangestipte feitelijkheden te doen ophouden, de NV Biscuits Delacre tevens te machtigen alle hindernissen op te ruimen die de toegang tot het bedrijf verhinderen;
 dat deze machtiging evenwel dient beperkt te worden tot de terreinen die haar eigendom zijn;
 dat het aan de openbare overheid behoort de nodige maatregelen te treffen m.b.t. hindernissen die eventueel op de openbare weg zijn aangebracht;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 1387 Ger.W. enkel de beslagrechter vermag machtiging te verlenen om een handeling van tenuitvoerlegging te stellen buiten de in deze wettelijke bepaling vastgelegde grenzen;

4. Overwegende dat de gevorderde maatregelen, zoals gewijzigd in de loop van de procedure op derdenverzet en rekening gehouden met voormelde beperkingen, van aard zijn om de door de bezetters gepleegde feitelijkheden te doen ophouden;

Overwegende dat het opleggen van dergelijke maatregelen geenszins een uitspraak vormt bij wege van algemene en als regel geldende beschikking in de zin van artikel 6 Ger.W.;
 dat de bevolen maatregelen immers beogen een einde te stellen aan welbepaalde en individualiseerbare feitelijkheden

gepleegd naar aanleiding van een welbepaald collectief arbeidsconflict;

5. Overwegende dat het gepast voorkomt aan de bevolen maatregelen een dwangsom te koppelen ten einde er de uitvoering van te waarborgen;
 dat dit noodzakelijk lijkt gelet op de manifeste onwil bij de verzetdoende partijen om de thans bestreden, maar uitvoerbare beslissing uit te voeren;
 dat de gevorderde bedragen redelijk zijn;

Overwegende dat de vordering van de NV Biscuits Delacre zeker geen vordering is terzake van de nakoming van arbeidsovereenkomsten in de zin van artikel 1385 lid 1 Ger.W., zodat een dwangsom kan opgelegd worden;

IV. Besluit

Overwegende dat uit hetgeen hiervoor is gezegd blijkt dat het derdenverzet ontvankelijk doch ongegrond is, terwijl de uitgebreide vordering van de NV Biscuits Delacre deels gegrond is en de vordering van de vrijwillig tussenkomende partijen, zoals in hoofddorde geformuleerd, gegrond;

OM DEZE REDENEN,

Het hof, uitspraak doende bij verstek t.a.v. de vrijwillig tussenkomende partijen De Becker Willy en Keulemans Wendy en op tegenspraak t.a.v. de overige partijen;

Gezien artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszake;

Ontvangt het derdenverzet, doch verklaart het ongegrond;

Verklaart de vordering van de vrijwillig tussenkomende partijen, zoals in hoofdde geformuleerd, alsmede de uitbreiding van de vordering van de NV Biscuits Delacre ontvankelijk en gegrond in de hierna bepaalde mate;

Bevestigt het bestreden arrest in zoverre het beroep wordt ontvangen en deels gegrond wordt verklaard, alsmede in de mate dat de bestreden beschikking teniet wordt gedaan;

Opnieuw rechtdoende voor het overige,

Beveelt dat eenieder die de gebouwen en de terreinen van de NV Biscuits Delacre, gelegen aan de Mimastraat 10 en 25/27, betreft deze onverwijd zal dienen te verlaten na daartoe door een gerechtsdeurwaarder betekening van huidig arrest en bevel te hebben ontvangen, dit op straffe van een verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per dag voor wie aan het bevel geen gevolg geeft;

Machtigt de NV Biscuits Delacre om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met behulp van de openbare macht, eenieder die aan voornoemd bevel geen onmiddellijk gevolg geeft, uit haar voornoemde eigendom te drijven;

Legt eenieder verbod op om de NV Biscuits Delacre, haar vertegenwoordigers, al wie zij daartoe de machtiging geeft en de werkwillige werknemers te verhinderen de gebouwen en terreinen aan de Mimastraat 10 en

25/27 te Vilvoorde ongestoord te betreden en te verlaten, dit op straffe van de verbeurte van een dwangsom van 10 000 BEF per inbreuk op dit verbod;

Machtigt de NV Biscuits Delacre om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met de hulp van de openbare macht, eenieder die dit verbod overtreedt te laten verwijderen;

Machtigt de NV Biscuits Delacre om door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder en zo nodig met behulp van de openbare macht, alle voorwerpen op haar terreinen aan de Mimastraat 10 en 25/27 te Vilvoorde, van welke aard ook en ongeacht door wie ze werden aangebracht, die het toegang nemen en het verlaten van de aldaar gelegen gebouwen en terreinen verhinderen, te laten verwijderen;

Wijst de NV Biscuits Delacre voor het meergevorderde af;

Veroordeelt de verzetdoende partij tot de kosten van de procedure op derdenverzet, begroot in het hoofde op 18 430 BEF en in hoofde van de NV Biscuits Delacre 7 200 BEF en in hoofde van de vrijwillig tussenkomende partijen 7 200 BEF;

Aldus gevonden en uitgesproken in openbare burgerlijke terechtzitting van de achtste kamer van het Hof van Beroep te Brussel, op 04-05-92

Waar aanwezig waren:

Dhr. Londers

Dhr. De Cooman

Fotokroniek

Delacre Fountain Plaza – Zaventem. Arbeiders van Vilvoorde betogen.

Post vatten voor het administratief centrum in Zaventem.

De eerste nacht van de bezetting van de fabriek.

Zelfs het gemeentebestuur steunt de strijd.

Een massale optocht in gemeenschappelijk front.

Vergadering van de stakingsleiding: gedelegeerden en secretarissen.

Echte paëlla. Staken is ook zorgen voor een goede moraal.

Het eerste bezoek van de gerechtsdeurwaarder...

Het volk stroomt toe bij het nieuws over de uitspraak van de rechter.

Uit de fabriek gezet? De straat wordt dan bezet!

De fabrieksomgeving hermetisch afgesloten.

Op 1 mei: het feest van de arbeid. Een solidariteitsoproep op het feest van de PVDA.

Den dop is geen job...

Solidariteit.

Wafelbak ... is onze stiel.

Eén van de laatste dagen – het piket houdt vol.

Bibliografie

STROOBANT MAXIM en co-auteurs, *Sociale Grondrechten*, Maklu Uitgevers, Antwerpen, Apeldoorn, 1995.

STROOBANT MAXIM, Ontstaan en draagwijdte van art. 23 Grondwet houdende toekenning van sociale grondrechten, in: *Tijdschrift voor Sociaal Recht*, nr. 2/94.

SCHOONBROODT MARTINE, *Strategieën van multinationals gekaderd in algemeen economische tendensen, Empirische toepassing op Campbell Soup – Delacre*, eindwerk licenties Toegepaste Economische Wetenschappen, KU Leuven, 1994.

DECLERCQ ANIANA, *Bedrijfssluitingen, De sluiting van Delacre NV te Vilvoorde*, eindwerk licenties Sociologie, KU Leuven, 1994.

VANDENBROUCKE TILDEKE, *Tewerkstellingskansen na herstructurering: gevalstudie Delacre – Vilvoorde*, eindwerk licenties Handelsingenieur, KU Leuven, 1994.

VERMEERSCH HENDRIK (BBTK), VANSEVENANT CISKA (LBC), *Delacre, een voorbeeldige strijd voor tewerkstelling*.

MARTENS ALBERT, Is Mattheüs ook de rentmeester van de stakingskas? Kwantitatieve analyse van de stakingsvergoedingen die door de ACV-Centrale Weerstandskas werden uitbetaald (1948-1988), in: Lammertyn F. en Verhoeven J., *Tussen sociologie en beleid*, Vriendenboek Prof. Dr. E.J. Leemans, Acco, Leuven/ Amersfoort, 1991, blz. 255-279.

Studiedag Sociaal Overleg, tendensen, technieken en vaardigheden, Brussel, februari 1995, Prof. Dr. Albert Martens, animator.

Personalia

MYRIAM DE PAUW (1950), licentiaat in de criminologie (KU Leuven), initiatiefneemster en coördinator van het piloot-project voor volwasseneneducatie 'Limburgs Adviescentrum voor bijscholing' (LAB 1980-1986), Bob Schouten Award van het European Bureau for Adult Education (EBAE 1984), assistente pedagogiek aan de RUG (1989-1995), initiatiefneemster en coördinator van het RUG Centrum voor Vrouwenstudies (1991-1995), national contact van het Europees netwerk voor vrouwenstudies van de Raad van Europa (ENWS 1989-1995).

MARTINE SCHOONBROODT (1971) is licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen en in de sociologie. Zij is momenteel tewerkgesteld als aspirant van het NFWO aan de afdeling sociologie van Sociaal Beleid van de KU Leuven.

TILDE VANDENBROUKE (1972) studeerde af als handelsingenieur, optie personeelsbeleid, aan de KU Leuven in 1994. Momenteel is zij werkzaam in een Westvlaamse textielonderneming, waar zij verantwoordelijk is voor verscheidene projecten op de produktie-afdeling.

MONIQUE RAMIOUL (1960) is socioloog. Zij is wetenschappelijk medewerker aan het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming (KU Leuven).

ALBERT MARTENS (1940), hoogleraar KU Leuven. Hij doceert sociologie van de arbeidsverhoudingen en doet onderzoek over arbeidsmarkt, bedrijfssluitingen en stakingen.

